

בעתה אחישנה

אריה ברץ

ישו במסורת ישראל

"אותו אדם"

יחסה של מסורת ישראל אל דמותו של ישו הנוצרי מצטיירת כשלילית ללא עוררין. על פי רוב מייחסים לו עיסוק בכשפים או שימוש לא ראוי בתורת הנסתר. על פי הדעה הרווחת ההאשמות האלה הושמעו לראשונה בגמרא, והיא זאת שקיבעה במסורת היהודית את היחס הזה. אך לאחר עיון מעמיק מסתבר כי הגמרא בכלל לא דיברה אודות "אותו אדם". מסתבר כי הגמרא מדברת על שתי דמויות שונות של "ישו הנוצרי" שכמעט ואין כל צד שווה לא בין שניהם ולא בינם לבין ישו שמופיע באוונגליון. בדף ק"ז בסנהדרין מסופר כך שבימי מלך ינאי (אשר מלך מאה שנה לפני פונטיוס פילטוס), רבי יהושע בן פרחיה אפיק ארבע מאה שיפורי ושמתיה (הוציא 400 שופרות ונידה) את אחד מתלמידו בשם ישו הנוצרי. ולאחר מכן אותו ישו הנוצרי אָזל זָקף לְבִינְתָא פְּלָחָא [הלך העמיד לבינה ועבד אותה] וגם נאמר שאותו ישו "כישף והסית והדיח את ישראל".

במקומות אחרים (סנהדרין מג. וסז. וגם בתוספתא סנהדרין י-יא) מסופר אודות ישוע בן סטדא אשר הוצא להורג בערב פסח, אך בלוד ולא בירושלים. הוא נסקל על פי גזר הדין של הסנהדרין בעוון כישוף, ולא הוצלב על פי גזר דינו של המשפט הרומאי בגין טיעונו למלכות. נוסף על כך הוא הוחזק במשמרת לפני סקילתו 40 יום ולא לילה אחד בלבד. רואים כי המקרים האלה שונים בכל עניין: במיקום האירוע, בהאשמות, וכן בגוף הפוליטי שגזר את הדין, ובהתאם לכך – גם דרך ההמתה. המשותף היחיד – העונש בוצע בחודש ניסן. בהקשר לתקופה ההיסטורית בה חי בן סטדא, אין הסכמה. כך למשל תוספות רא"ש בפירושו לסוטה מז. אומר כי כל זה קרה בימי הלני המלכה סמוך לחורבן הבית, זאת אומרת – אחרי ימי פילטוס. בפירוש אחר של בעלי התוספות (שבת קד:) נאמר כי בן סטדא חי בתקופה של בר כוכבא ואינו תואם אל ישו מהאוונגליון (רא' גם ספר יוחסין א).

לכן קשה להאמין כי הגמרא ואוונגליון מדברים על אותו אדם.

יש אומנם עוד מקום בגמרא שם מוזכר שמו "ישו" – זה דף נז במסכת גיטין.

שם מתואר אונקלוס הרומאי שוקל להתגייר ומתייעץ על אודות התכניות שלו עם הנפשות של טיטוס, בלעם וישו הנוצרי השרועים בגיהנום.

טיטוס ובלעם אומרים כי בעולם האמת ישראל ישובץ במקום המרכזי, אך בו בזמן לא מעודדים את אונקלוס להתגייר. ורק ישו הנוצרי תמך באונקלוס וכך אמר על היהודים: "טוֹבְתֶם דְרוּשׁ, רְעִתֶם לֹא תְדְרוּשׁ, קָל הַנּוֹגֵעַ בְּהֵן פְּאִילוֹ נּוֹגֵעַ בְּבַבְת עֵינוֹ. (זכריה ב, יב)

מסופר שם כי עונו של ישו היה בכך שלגלג לדברי חכמים. וכך מסתיימת הפסקה: "תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם עובדי ע"ז" – בוא וראה מה בין פושעי ישראל לבין נביאי אומות העולם! מה ייעץ לאונקלוס בלעם שהיה נביא וישו שהיה מפושעי ישראל דיבר בטובתם. (גיטין נז.)

אומנם גם בפסקה הזאת אין שום סימנים לכך כי הגמרא מתכוונת לאותו ישו הנוצרי שמוכר לאנושות מהאוונגליון. יתרה מזו, יותר מסתברת המסקנה כי פושע ישראל אשר בא בדברים עם אונקלוס הוא אחד משתי הדמויות בעלי אותו שם שמוזכרים בגמרא דהיינו בן סטדא או תלמידו של רבי יהושע בן פרחיה.

אך גם עם נניח כי באותה פסקה מדובר בישו של אוונגליון, גם כן מוכרחים להודות כי היחס של הגמרא אליו אינו חד משמעי: מחד גיסא הוא אשם בלעג בתלמידי חכמים, אך מאידך הוא נאמן לישראל ונשאר בדעות מסורת ישראל – בעצתו אונקלוס שהיה רומאי לא התנצר אלא התגייר וגם הפך לאחד מגדולי חכמי ישראל!

כנראה הבעיה מושרשת יותר בתלמידיו ממשיכי דרכו של ישו ולא במנהיגם הרוחני עצמו. מעיד על כך באופן עקיף גם המושג "מינים" והגדרתם על פי רש"י בפירושו למסכת ראש השנה יז. "המינין – תלמידי ישו הנוצרי אשר הפכו דברי אלהים חיים לרעה..." (מהדורה לא מצונזר)

ישו – מה"פרושים"

גם אם נניח כי במסכת גיטין באמת מדובר בישו של האוונגליון, אז נשאלת השאלה – למה הוא נמנה עם פושעי ישראל? איפה, איך ומתי הוא לגלג לתלמידי חכמים?

המקורות היהודיים וכן הנוצריים לא מביאים לנו כל דוגמה ללגלוגיו מסוג זה.

האוונגליון מבשר לנו כל הזמן על סכסוך בין ישו לבין הפרושים, כאשר הוא מציג אותנו כעימות בין "החדש" מול "המיושן", כעימות בין הכנה והאמתי מול הצבוע, והחי מול הפורמלי.

מחברי האוונגליון בכל הזדמנות משתדלים לשכנע את הקורא כי הפרושים עסוקים אך ורק בניסיונות לתפוס את ישו על איזשהו "לעג" או כפירה: "וַיִּשְׁלַחוּ אֵלָיו אַנְשִׁים מִן־הַפְּרוּשִׁים וּמֵאַנְשֵׁי הַיְהוּדָה לְתַפֵּס אֹתוֹ בְּדִבְרוֹ" (מרקוס, יב-ג).

לאורך מאות שנים הטענה הזאת על עימות בין ישו לבין הפרושים נראתה בעיני הבריות כאמינה.

הניסיון המדעי הראשון לשקם את הדמות ההיסטורית של ישו אשר ננקט בשנת 1835 על ידי דוד שטראוס, גם הוא הולך שולל אחרי המסורת הזאת ומציג את דמותו של ישו כמישהו שמנוגד לתורת הפרושים, ורואה אותה כאפלה וחסרת שמחה ("כת הפרושים ... ניסתה להחדיר לעם את הרעיון ההזוי כאילו חיצוניות היא ראש לכל").

בספרו של ריין "חיייו של ישו" שיצא לאור בשנת 1963 נשמר אותו יחס: "למזלו הוא לא למד את ההתחכמות המפולפלת אשר אותה לימדו בירושלים, ואשר הייתה עתידה להיבנות בקרוב לתלמוד. ואם אמנם היו בגליל מהפרושים ששקדו על הסכולסטיקה הזאת – הוא לא היה בקשר עמם וכאשר נגע בעתיד בכסילות הקאזוויסטית הזאת - לא הרגיש בה דבר כי אם מיאוס" (א.ריין. "חיייו של ישו" מוסקבה 1991 ע' 86)

אך במאה ה-20 נעשה ברור לרבים כי לאמיתו של דבר לא הפרושים ניסו "לתפוס" את ישו על "לעג" לדת ולסטייה ממנה, אלא בעלי האוונגליון הם אלו שניסו "לתפוס" את הפרושים כאויבי ישו.

רבים מהחורים וראשית וראשונה החוקרים היהודיים הראו בצורה משכנעת ביותר כי ישו עצמו היה מן הפרושים ושהביקורת שלו לא חרגה מגבולות הגזרה של אותה ביקורת עצמית אותה ניתן למצוא לרוב בתלמוד, למשל – במסכת סוטה כב; שם נמנו 7 סוגי פרושים (ומקצת הסוגים האלה הם שליליים) או במימרות אחרות דוגמת זאת שמוצאים בבא מציעא ל: "לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגיזתא לדיינו אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין".

עם כל השתדלותם לא הצליחו בעלי האוונגליון להסתיר את העובדה כי ישו היה יהודי אורתודוקסי נורמטיבי שכאלה למעשה היו רק בין הפרושים.

בעל מחקר "מהפכה ביהודה" (1973) חיים מכובי כותב: "טענות ישו נגד הפרושים כפי שהם מוצגים באוונגליונים – הם למעשה טענות הפרושים. סגנון דרשת ישו גם הוא הסגנון הטיפוסי של הפרושים. הוא היה מן הפרושים וכל תיאוריו כמתעמת עם הפרושים אינם אלא חלק מהניסיון להציגו כמורד בדת ישראל ולא בשלטון ודת רומא" (חיים מכובי "המהפכה ביהודה, מוסקבה, 2007 ע' 130).

חיים כהן בספרו "משפטו ומותו של ישו" (1968) מעיר: "לא די בכך שישו היה מקובל באופן טבעי בחוגי הצעירים, אלא הוא המשיך להיות מורה הוראה עבורם ועבור "יודעי דת" רבים שהגיעו כנראה ללמוד ממנו "מכל מקום בגליל ויהודה וגם ירושלים", ובימי שבת הוא לעתים קרובות וברצון נענה להזמנות הפרושים לסעוד איתם" (חיים כהן). "משפטו ומותו של ישו", ירושלים 1997, ע' 55 – תרגום רוסי של מהדורה אנגלית).

דוד פלוסר במחקרו "ישו" (1969) כותב: "ישו ראה בפרושים יורשיו ישרים של משה רבינו ולכן היה אומר, שיש ללכת ללכת אחרי תורתם בחיי יום יום. גם שכל הנראה הוא הושפע השפעה עקיפה מתורת האיסיים, הוא למעשה היה מושרש ביהדות המיינסטרים האורתודוקסי, שהיא מצויה דווקא אצל הפרושים, בהשקפותיהם וחייהם היומיים" (דוד פלוסר "ישו" אורל 1999 ע' 71).

"לעתים קרובות לא שמים לב כי הפרושים שמוצגים באוונגליון כמתנגדי ישו פתאום נעדרים דווקא בקטע כל כך חשוב כסיפור משפטו של ישו. בכל שלשת האוונגליונים המכונים סינופטיים, מובא דווקא מקרה הפוך בו הפרושים דואגים להצלת תלמידיו, כמו שכתוב בברית החדשה: "וכאשר הכהן הגדול שהיה מהצדוקים החל לרדוף אחר השליחים של ישו, דווקא רבן גמליאל היה זה שקם להגנתם והצילם מן עונש" (מעשי שליחים 42:17-5).

במקרה אחר, פולוס נידון בפני הסנהדרין בירושלים, והצליח להינצל מגזר דין מוות על ידי כך שפנה אל הפרושים. (מעשי השליחים). גם אחרי כן, בשנת 62, הוצא להורג יעקב, אחיו של ישו (כנראה עם עוד כמה נוצרים) בניגוד לדין על ידי כהן גדול מהצדוקים, ואז פנו הפרושים אל המלך, והכהן הגדול הודח...".

"ניתן להניח כי הפרושים לא מופיעים בשלושת האוונגליונים הראשונים כמאשימי ישו, כי בימים ההם (שנות ה-80 של המאה הראשונה) עדיין היה טרי הזיכרון כי הפרושים הם אלה שגיננו את מסירת ישו לרומאים. מחברי האוונגליונים הסינופטיים ככל הנראה לא יכלו לשבח את דמויות הפרושים בסיפור משפטו של ישו כי במקרה כזה לא היו מוצאים איש שיתן אמון בסיפור כזה. מצד שני הם לא מצאו לנכון להזכיר את עובדת התנגדות הפרושים למסירת ישו לרומאים מכיוון שכבר הסתמנה בסיפורים על ישו מגמה ברורה להשמצת הפרושים". (דוד פלוסר "ישו" אורל 1999 ע' 74-75).

גם מדענים אחרים הגיעו למסקנות דומות, ולכן היום לא רק חוקרים נוצריים אחדים אלא גם הכנסייה עצמה לעתים מתבטאת ברוח זו.

גם וועידה שהתקיימה בוותיקן, לענייני קשרים דתיים עם יהדות, בתאריך 24 ליוני 1985 גרסה: "ישו הינו יהודי ויישאר יהודי לנצח. השליחות שלו מלכתחילה מוגבלת ל"צאן הקדושים של בית ישראל", ישו בכל מאדו הינו בן זמנו וסביבתו יהודית-פלסטינית של המאה הראשונה. היה שותף לכל דבר לכל תקוותיה ובכל שמחותיה. אין כל ספק כי רצה לקיים את הדת (אל הגלטיים, 4:4), שהיה נמול והובא למקדש ככל יהודי באותה תקופה וחונך בקו שמירת המצוות, כבוד לדת וקיומה... אין לשלול כי חלק מהמקומות שמדברים על אויביו או על יהודים לא סימפטיים בהקשר ההיסטורי אינם אלא תוצאה של הסיכסוך הנולד בין הכנסייה המתגבשת לבין הקהילה היהודית. חלק מהפולמוסים משקפים את פרטי היחסים בין היהודים והנוצרים, שלא היו נחלת אותה תקופה אלא הופיעו כבר זמן רב אחרי ישו מבחינה כרונולוגית."

אז מסתבר כי אין באוונגליונים שום "לעג" לדברי חכמים. אם כן מאיפה באות ההאשמות האלה?

ככל הנראה מהיחס של הכנסייה שהפכה את הלעג לתורת חכמי ישראל לחלק ממשנתה.

והנה הדברים שהשמיעו אבות הכנסייה על היהודים עת נחתמה מסכת גיטין "רוצחי אלוקים, רוצחי הנביאים, אויבי השם, שונאי אל עליון, מחריבי רחמים, מחרימי אמונת אבותיהם, סנגורי השטן, נחשים, משמיצים, מקללי השם, אנשים שנפשותיהם תועים בחושך" (גריגורי מניסה) או: "בית כנסת גרוע מבית בושט, הוא בית ועד רשעים,

מאורת חיות טרף, מקדש שדים, המשתחוים לפסילים... מקלט ליסטים בעלי זימה, משכן חיל שטן" - יוחנן כריסטוסטומוס

ועל אף שהאמוראים ידעו היטב כי ישו יהודי כמותם, שומר דת ישראל, אך דמותו הסתאבה לעיניהם בגין סוגדיו אשר הוציאו על עם ישראל – הוא עם השם, שטנה ושמצה.

ולכן עמדתם של האמוראים כלפי ישו משתמעת לשני פנים. פן אחד – הוא כאשר לצורך הצלה וטיהור של אחד מבני אמונתם ותורתם הם ייחסו את המשנה האנטישמית לאישיות המפוקפקת של בן סטדא, ועל ישו אשר הוטל עליו נידוי בתקופת ינאי, ומאידך – בגיהנום הם קבעו מקום עבור מלגלג למסורת ישראל בשם ישו הנוצרי אשר זהותו אינה ברורה במאה אחוז, אך באיזשהו אופן בעיני רבים דמותו מזוהה עם מייסד הנוצרות. וכך נדבק בישו שבאוונגליון עוון הזלזול בחכמים.

באותה רוח התפתחה יחסה של מסורת ישראל אל אותו ישו במהלך מאות שנים. כל הדמויות האלה נראו כאותו אחד. כך לדוגמה במשנה תורה לרמב"ם נאמר (הלכות מלכים יא-ד) "ישוע הנצרי שדמה שיהיה משיח ונהרג בבית דין..."

במילים אחרות הרמב"ם מזהה את ישו עם ישוע עם בן סטדא, וכתוצאה מכך אין מנוס מלהסיק כי הוא הוצאה לסקילה על פי בית דין ולא לצליבה על פי הרומאים.

יחד עם זאת הפיצול המקורי של אותה דמות, הותירה מקום לפרשנות שונה והיו דעות חולקות, כמו למשל רבינו תם – בן זמנו של הרמב"ם, אשר סבר כי בגמרא כלל לא מוזכר אותו ישו שבאוונגליון.

וכך עוון הזלזול בתלמידי חכמים בו פשעה הכנסייה הושלך על ישו האוונגליוני. מצויה בכך ההאשמה אך לא הרשעה סופית, כך שנשמרת עדיין אפשרות לטהר אותו מהאשמה טיהור מלא. האופציה הזאת רמוזה בעצם טקסט הגמרא.

האם בילה "רבי" את ב' דגושה או רפה?

על מה מבוססת אמונת הכנסייה בתחיית ישו?

באוונגליון מאת לוקס נאמר: עוֹדֵם מְדַבְּרִים קְזָאת וְהוּא עֵמֵד בְּתוֹכָם. אָמַר לָהֶם: "שְׁלוֹם לָכֶם", אַךְ הֵם נִבְהָלוּ וְנִתְמַלְאוּ פַחַד, וְחָשְׁבוּ כִּי רוּחַ הֵם רוֹאִים. אָמַר לָהֶם: "מִדּוּעַ נִחְרָדְתֶּם וּמִדּוּעַ עוֹלִים סִפְקוֹת בְּלִבְבְּכֶם? רְאוּ אֶת יְדֵי וְאֶת רַגְלֵי - שְׂאֵנֵי הוּא. מִשְׁשׁוּנֵי וְרְאוּ; הֲרֵי לְרוּחַ אֵין בָּשָׂר וְעִצְמוֹת כְּמוֹ שְׂאֵתֶם רוֹאִים בִּי." וּבְאִמְרוֹ זֹאת הֲרָאָה לָהֶם אֶת יְדָיו וְאֶת רַגְלָיו. מֵאֲחֵר שְׁעוֹד לֹא הָאֲמִינוּ מִרַב שְׂמִיחָה וְהָיוּ מְלֵאֵי פְלִיאָה, אָמַר לָהֶם: "הֲאֵם יֵשׁ לָכֶם פֶּה אֵיזָה אֲכַל?" הֵם נִתְּנוּ לוֹ חֲתִיכַת דָּג צְלוּי, וְהוּא לָקַח וְאָכַל לְעֵינֵיהֶם.

רואים מכאן כי תחילה חשבו תלמידיו "כי רוח הם רואים" בראותם ישו שקם כביכול לתחייה. והרי הוא הודיע להם כי אינו רוח והציע להם לנגוע בו ולמשמש את בשרו, כי "הרי לרוח אין בשר ועצמות כמו שאתם רואים אצלי". וברוב המקרים אומנם כן הדבר – הרוחות נראות לעיניים אך אינן ניתנות למישוש.

אך יחד עם זה מתוארת בתורה במ ישות נטולת גופניות ובו זמנית ניתנת למישוש. ובלאו הכי איך יתכן מאבק יעקב במלאך? זאת שהותירה פצע פיזי בירכו של יעקב?

נוסיף על כך גם תיאור צריכת מזון, אשר קיבלו שלושת "האנשים" מאת אברהם:

"וַיֵּשֶׁא עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו; וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֶלֶב, וּבֶן-הַבֶּקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּתֵּן, לַפְּנֵיהֶם; וְהוּא-עֵמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ, וַיֹּאכְלוּ." בראשית יח א-ח

גם בהופעת המלאכים בפני לוט: וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה, בְּעָרְב, וְלוֹט, יָשֵׁב בְּשַׁעַר-סְדֹם; וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה, וּמִצּוֹת אֶפֶה וַיֹּאכְלוּ. בראשית יט. א-ג.

העדויות האלה הם הקושיה על דברי האוונגליון: "כַּאֲשֶׁר הָיוּ הַדִּלְתוֹת סְגוּרוֹת בָּא יֵשׁוּעַ, עָמַד בֵּינֵיהֶם וְאָמַר: "שְׁלוֹם לָכֶם." אַז אָמַר לְתַאמָּא: "הִבָּא אֶת אֶצְבְּעֶךָ הִנֵּה וְרָאָה אֶת יְדִי; הוֹשֵׁט אֶת יְדֶךָ וְשִׂים אוֹתָהּ בְּצַדִּי, וְאֵל תְּהֵא חֶסֶר אֲמוּנָה, אֲלֵא מֵאֲמִין." (יוחנן כ: 26-27)

ניתן להסיק מכאן, כי האמונה של תאמא בכך שניצב בפניו בשר ודם ולא רוח נטולת גוף – האמונה הזאת מבוססת לא רק על ידי מישוש בלבד, אלא יותר מכך על ציווי "להיות מאמין".

אמונת הכנסייה נשענת על עדותו של ישו עצמו, דהיינו לייחס שלו אל עצמו כאל בשר ודם. ולכאורה – אין מה להוסיף על כך. אך יש בתוך עדויות האוונגליונים פרט אחד מיני רבים – פרט דווקא הלכתי בטיבו, – אשר משכנע יותר מכל מלל ומליצה כי ישו התייחס אל עצמו דווקא כאל בשר ודם.

הגמרא מלמדת כי "מת פטור ממצוות". זה מתבטא למשל בהיתר לעשות תכריכים משעטנז. כאשר מתפללים על קבר צדיק – אין נפש צדיק מצטרפת למניין. יש גם עניין נוסף: אין הרוח יכולה להוציא את הסועדים ידי חובה בברכה שלו, על אף השתתפותו באותה סעודה, והסועדים אינם עונים "אמן" לברכתה של רוח, על אף שהיא משתתפת איתם בסעודה.

ואף על פי כן ישו לא רק אכל עם תלמידיו אלא גם בירך את האוכל, כולל ברכת המוציא שהיא ברכה מיוחדת במינה ויש בה קדושה יתרה, כמו בברכת פרי הגפן.

"כַּאֲשֶׁר הִסֵּב עִמָּהֶם לֶקַח אֶת הַלֶּחֶם, בִּרְךָ וּבָצַע אוֹתוֹ וְנָתַן לָהֶם. אַז נִפְקְחוּ עֵינֵיהֶם וְהִפְרִיחוּ; וְהוּא נִעְלַם מֵהֶם... הֵם סִפְרוּ מֵה שִׁקְרָה בְּדַרְךָ וְכִי הִפְרִיחוּ כַּאֲשֶׁר בָּצַע אֶת הַלֶּחֶם." (לוקס, יד, 35-30) וגם: « נִגַּשׁ יֵשׁוּעַ, לֶקַח אֶת הַלֶּחֶם וְנָתַן לָהֶם וְכֵן גַּם אֶת הַדָּגִים " (יוחנן, כא, 13).

יש עניין להשוות את המקרי התגלות ישו לתלמידיו כפי שזה מתאור באוונגליון לסיפורי הגמרא על הרבי בנסיבות דומות.

מסופר במסכת כתובות קג. כי רבי יהודה הנשיא (220-135 בערך) לקראת פטירתו ביקש מבניו להדליק נר בחדרו, להציע מיטה ולערוך שולחן גם לאחר קבורתו. בזו הדרך הוא נתגלה בחדרו לבניו גם לאחר מותו ואכל איתם ביחד.

התגלות נפשות צדיקים לאחר מותם מוכרים לשתי המסורות – היהודית והנוצרית – במידה שווה. יחד עם זה לא יימצא עוד סיפור בו ההתגלויות האלה נמשכות לאורך תקופה ומיד לאחר מותו של הצדיק וכללו גם סעודות משותפות. הדמיון בין שני הסיפורים האלה בולט באופן מיוחד לאור העובדה שרבי הוא זה שבירך על היין ועל הפת, הוא ולא בניו.

אין זה נאמר בגמרא בצורה ישירה, אך בספר החסידים מסופר כך: "ואם חפצים המתים להתראות אז ניתן רשות להתראות אעפ"י שנקבר בתכריכים מתים יכולים להראות לבנים מאיזה לבוש שרוצים פעם במלבוש של קודם לכן ורבינו הקדוש היה נראה בבגדי תמורות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין להודיע שעדיין היה בתוקפו ופטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום ולא כאשר המתים שהם חפשים מן המצות כי אם כחי בבגדים כשהיה לובש בחייו ונקראים צדיקים חיים אפילו במיתתם ופטר בקידוש בני הבית." ספר החסידים תתשכ"ט.

רב עובדיה יוסף (1920-2013) מציין, כי את הסיפור הזה יש לראות כמקרה יוצא מן הכלל, כצו השעה הניתן בנבואה ואין בכוחו לגרוע מן ההלכה לפיה מת פטור ממצוות. ועדיין, גם שהמקרה הזה יוצא מן הכלל, הדמיון בינו לבין הסיפור האוונגלי נראית לעין בצורה בולטת.

אין כל סיבה לפקפק בנאמנות עדות הגמרא, כלומר שרבי כן נתגלה לאחר מותו לבניו ואף קידש איתם את השבת. ואכן קשה להאמין, שהסיפור הזה לא היה קשור בשום צורה לקונטקסט הנוצרי, לא היה מהווה פולמוס סמוי איתו.

ראשית כל יש לשים לב לכך שהמקבלה וההשוואה הזאת היא בעלת משמעות רבה. נכון שגם יהדות וגם נוצרות מתבססות על אותו מקור – תנ"ך. הנוצרים מכנים אותו "הברית הישנה", ורואים אותו דרך העיניים של הברית "החדשה". הבנת התנ"ך במסורת ישראל הובאה בגמרא. ויש לציין כי שתי הגישות האלה התגבשו בו זמנית, באותה תקופה היסטורית ובהתחשבות מסוימת בקיום זאת וזאת. וכפיח שישו היה מייסד "ברית החדשה" כך גם הרבי היה מייסד התלמוד. כי הרי הוא זה שיזם את העלת המסורת שבעל פה על הכתב.

תחילה המקרא והמסורת היו מעומתים לא רק מצד התוכן (כקודקס ופירושו) אלא גם מצד הצורה. החכמים נדרשו להביא את הפירוש שלהם על התורה אשר ניתנה על ידי הבורא בכתב – אך ורק בעל פה. רק כאשר הדרישה

הזאת באה בסתירה עם המשימה של שימור המסורת והופיעה סכנה שעהתורה שבעל פה תישכח אם לא תירשם, רק אז רבי יהודה הנשיא ביטל את הכלל הזה, כשהוא מסתמך על הפסוק "עת לעשות לה' – הפרו תורתך" (תהילים, קי"ט, קכ"ו).

ואם ישו "הפר" את התורה כאשר העמיד את הגרעין כלל-אנושי שלה מול החוק היהודי הבלעדי (המבדיל את עם הסגולה משאר המין האנושי) הרי רבי "הפר" את התורה כאשר אפשר רישום של פירושה הבלעדי. עם זאת שני הרפורמטורים היו צאצאיהם של דוד המלך ושניהם קיבלו אותו כינוי – "רבי"! כי הרי רק ככה היו פונים אנשים אל ישו. ("אמרו לו 'רבי, איפה אתה דר?' "רבי! ראה את התאנה אשר קיללת – הנה התייבשה היא!")
כמובן אי אפשר היה לחז"ל שהכניסו לטקסט התלמוד את הסיפור של התגליות רבי לאחר מותו, לתת גיבוי לרעיון שקיימת מקבלה בין מסורת יהודית והנוצרית. גם שאף היום במבט של פרספקטיבה בעלת אלפי שנה, המקבלה הזאת לא כל כך ברורה לכל אחד.

אך ריבונו של עולם בכבודו ובעצמו קבע את המקבלה הזאת כאשר שלך את רבי מהעולם האמת לקדש את השבת בעולם הזה בקרב בני ביתו. וגם חז"ל שהעלו את המאורע הזה על קלף היו מודרכים על ידי רעיון מסוים. אותו רעיון נכסף מאיתנו, אך כל סברה שנעלה – יש לה זכות קיום.

לא ניתן להציג את הדמיון שבין התגליות רבי לאחר מותו לבין התגליות של ישו לאחר מותו הוא כצירוף מיקרים בגלל שחכמי הגמרה היו מודעים לדבר ויכלו למנוע את האסוציאציות הלא רצויות אך מתבקשות אם רק רצו בכך.

אמת היא שחכמי הגמרה ורבי בראשית ובראשונה לא רק הכירו היטב את תורת הנוצרות אלא גם עקבו אחרי מאבק הדעות והמחלוקת בתוך הכנסייה, וכל אחד מהם היה לו את הדעה והיחס משלו אל שאר השפעות הנוצרות.

הנה סיפור מהגמרא (מסכת חולין פז). אשר מעיד על כך באופן ברור:
פעם הגיע נוצרי ("מין") אל הרבי ופירש את דברי נביא אמוס לכיוון דאוליסטי (שתי רשויות):

"מי שיצר הרים לא ברא רוח, ומי שברא רוח לא יצר הרים, דכתיב: "כי הנה יוצר הרים ובורא רוח" (עמוס ד, יג), הרי שיש יוצר ויש בורא! אבל רבי דחה אותו והפריך את טיונו מתוך סיום הפסוק: "אמר ליה רבי: שוטה, שפיל לסיפיה דקרא שנאמר: "ה' אלהי צבאות שמו", שהוא גם היוצר וגם הבורא."

אך אותו נוצרי לא ויתר וביקש מרבי דחיה של שלושה ימים בשביל להציג לו את נימוקים שאמורים להוכיח את צדקתו בצורה חותכת. רבי היה מודאג מזה וגזר על עצמו צום למשך שלושת הימים האלה וכאשר הודיעו לו בתום שלושת המימים, כי בן מחלוקתו ממתין בפתח, אמר רבי פסוק מהתהילים, אותו פסוק שבזמנו השמיע ישו מעל הצלב "... ולצמאי ישקוני חומץ" (תהלים סט, כב),
אך במקום האיש הצפוי התייצב בפניו נוצרי אחר, ואמר לו: רבי, מבשר טובות אני לך, לא מצא תשובה אויבך, ונפל (הפיל עצמו) מן הגג ומת."
מרום שמחתו הציע רבי לאותו אורח, (שהיה אגב רומאי מיוחס בשם בר לבנטוס) להצטרף אליו לסעודה שהסתיימה בברכה מיוחדת על היין!

כל הפרטים הקטנים ומטבעות לשון, כולל הביטוי "מבשר טובות" שמזכיר לנו בשורה טובה = אוונגליון, לא מתירים כל ספק בכך שחז"ל – ורבי ראשית וראשונה – לא רק עקבו בקפידה אחר התפחות המחשבה הנוצרית, אלא גם התייחסו בצורה די חיובית לחלק מהזרמים שבה. יתרה מזו, נציג אחד הזרמים האלה – בר לביאנוס אף הוזמן אצל רבי לסעודה – סעודת פרושים!

את פירוש הפסוקים בעמוס, שהציע המין הראשון בדרך כלל רואים כ"מרקיוניסטית", דואלית: אל אחד יצר הרים, אל אחר – רוח; דהיינו הצד החומרי והרוחני של היקום נבראו על ידי 2 רשויות שונות.
מרקיון נפטר כאשר רבי כיה כבן 30, לכן זה לא מפתיע כי נושא שתי רשיון היה מרכז הדיונים באותה תקופה. דרך אגב – פרופ' מיכל בר אשר סיגל מציין, כי הנוצרים ניסו להשתמש באותו פסוק בעמוס אשר מוזכר בגמרא שלנו במהלך הדיון אל אחדות השלישיה בקשר למעמד רוח הקודש. אחדים מצאו בדברי עמוס ראייה לרעיון קדמותה של רוח הקודש (כחלק מהשלישיה), ואחרים - ראייה לכך שרוח היא ברואה.
https://www.youtube.com/watch?v=zbfuQcLJcE&ab_channel=AlexTseitlin

והרי הפירוש הזה סולל דרך להשערות אחרות .

גם שבעיות אחדות השלישייה נדונו על פי רוב בתקופה מאוחרת יותר, אך בסיס לדיון זה נוצר עוד בתקופת רבי.

כך אחד מאבות הכנסיה אוריגן (185-254) למעשה שלל את הרעיון שהבן הוא קדמון, ואת עבור הרעיון כי רוח הקודש היא קדמונית ולא ברואה לא מצאה במקרה אפילו הווא אמינה. ומסיבה זאת בעוד 300 שנה הכנסייה הצהירה על אוריגן ככופר.

ומן הידוע הוא כי אוריגן היה ביחסים מצוינים עם חכמי הגמרא. בחיבוריו הוא כתב כי הוא נהג להיוועץ ביהודים מלומדים בקשר להסבר מקומות אחדים בתנ"ך וב CONTRA CELSUM הוא אף דיבר להגנת היהדות. כנראה הוא היה ביחסי ידידות עם רבי הושאיה, ראש האקדמיה בקיסריה, ולדבריו הייתה לו היכרות גם עם "אב האומה" ששמו Ἰουδῆος אותן מזהים החוקרים כרבי יהודה.

כזכור לנו שמו של הנוצרי השני ה"טוב" היה בר לביאנוס. השם הזה מוזכר בגמרה פעים אחת בלבד וקשה להתייחס לשם הזה כאל שם פרטי. זה הרבה יותר דומה לכינוי. ואומנם LEVIANUS בלטינית – פירושו אור, ויוצא לנו כי ל"נוצרי הטוב" קראו ... "בן אור".

סביר להניח כי הבכינוי הזה זכה אותו אוריגן מאת חכמי הגמרה, שמשנתו הייתה במרכז ויכוחים סוערים ובסוף נדחתה וגונתה על ידי הכנסייה.

גם כן סביר להניח שדווקא עם אוריגן שוחח רבי בסעודת פרושים, וששיחות מעין זו הביאו אותו לרעיון ליטול מהבורא רשות לשורת התגלויות חריגות לאחר מותו.

על ידי התגלויות אלו רבי הטיל בספק את הפרשנות שנתנו תלמידי ישו לפגישותיהם עם רבם מנוצרת: כרוח או הגוף הוא התגלה לאחר מותו "אל-כיפא ואחריו אל-שנים העשר, ואחרי-כן ליותר מחמש מאות אחים כאחד" (איגרת לקוריפים 15:6)

בתחילת המאה השלישית לספירה, כאשר ביוזמתו של רבי התחילו להעלות על הכתב תורה שבעל פה, היה כמובן שמור אצל חז"ל הסיפור האמתי של הנוצרי, לפיו היה הוא אחד מהם והם היו מודעים להתגלויותיו לאחר מותו.

אומנם הם העדיפו לא לשמור את המסורת הזאת לדורות וברחו שלא להעלות את סיפור ישו על הכתב. יחד עם זה הם רמזו באופן די ברור כי הוא היה שייך לחבורתם ועשו את זה בשני אופנים: ראשית על ידי כך שייחסו הופעת דת חדשה – נוצרות לאנשים בעלי שם זהה אשר נתפסו בכישופים, וכמו כן – על ידי כך ששרטטו מקבלה ברורה בינו לבין רבי, אשר המציא לכך אסמכתה ראויה על ידי התגלויותיו לאחר מותו.

ואם כן, אולי ניתן להבחין כאן את היחס החיובי הסמוי של מסורת ישראל כלפי ישו הנרמז בצורה כזאת על ידי חכמים, ללא קשר להסבר על הופעותיו לאחר מותו.

מכל מקום אפשר לראות את השיטה שלפיה ישו ההיסטורי הוא יהודי מסורתי כשר כליגיטימית לכל דבר.

. בשיטה הזאת נקט רב יעקב עמדין (1698-1776), בפירושו אל "סדר עולם רבה וזוטא":

"אבל באמת גם לפי דברי כותבי האוונגליון אין שום יהודי רשאי לעזוב תורתו... מכאן נראה בבירור, שהנוצרי ושלוהו לא באו לבטל תורה מישראל חס וחלילה... אבל הוא הדבר אשר דיברתי, שלא בא זה, כמחשבת כותבי האוונגליון, שבא הנוצרי לבטל דת היהדות לגמרי, אלא רק לאומות בא לייסד להן דת מן אז והלאה, ואף היא לא חדשה כי אם ישנה, אלה שבע מצוות בני-נוח ששכחון וחזרו שלוחי הנוצרי וייסדן מחדש. אך כל זרע ישראל, וכן הנימול ונכנס לדתם, הוא מחוייב בשמירת כל מצוות התורה בלי שום גרעון, אבל לאומות העולם הניח שבע מצוות שנתחייבו בהן מאז...

ומרגלא בפי, שהנוצרי עשה טובה כפולה בעולם: מצד אחד חיזק תורת משה בכל עוז כנ"ל, ואין אחד מחכמינו, שדיבר יותר מזה בפה מלא בחיוב קיום נצחי לתורה, ומצד אחר, לאומות-העולם היטיב הרבה, שביטל

עבודה זרה והסיר הפסילים וחייב אותן בשבע מצוות, שלא יהיו כבהמות שדה, וזיכה להם במידות מוסריות, ובזה החמיר עליהם יותר מאד מתורת משה, כנודע..."

רב יעקוב עמדין – הוא אחד מחשובי האחרונים. סמכותם של האחרונים נחשבת למכריעה על דעת קודמיהם מאחר שגם אם לא גדולים מהם בחכמה – עדין יש להם ראייה עדיפה על הפרספקטיבה. (הם עצמם הגדירו את מצבם כלפי הראשונים כ"זבוב העומד על גבו של פיל" ולכן מסוגל לראות טיפה יותר רחוק, גם שם הם מתגמדים בצל קודמיהם) ובאותם מקרים נדירים כאשר האחרונים חולקים על הראשונים דעתם של האחרונים היא העדיפה. (רמב"ם, מבוא למשנה תורה, לג)

ועל סמך כל זה יש לנו אסמכתא לראות במחקרי דוד פלוסר וחוקרי יהודים אחרים לא רק דעה פרטית גרידא אלה המשך מעמיק של אותה גישה יהודית שעל פיה ישו היה שומע לדברי חכמים ואף אחד מהם.

אך נשאלת השאלה – איך זה ייתכן? איך יכול היה ישו ללא כל סיבה ועילה מצידו עצמו להיקלע למצב כה מפוקפק? מה בעצם הייתה מטרת השליחות שלו מבחינה יהודית, אותה מטרה שבעלי האוונגליון השמיטו בסיפורם והיהודים לא טרחו לשמרה ולכן איבדו?

המהפכה ביהודה

את השליחות הזאת חושף באופן מאד משכנע מכובי בספרו "המהפכה ביהודה". הוא לא מסתפק בחקר מדעי-היסטורי של ישו, אלא מנסה להבין גם את מניעיו הפנימיים, אשר לפי שיטתו הם גאוליים ופוליטיים, כשמטרתם היא לכוון את מלכות ישראל המשיחית בדרך ה' והתורה. וכך כותב חיים מכובי:

"האוונגליונים מספרים לנו – כי כאשר ישו השתמש בביטוי "מלכות שמים" ו"משיח" כוונתו הייתה שונה בתכלית השינוי מהכוונה של שאר היהודים בני זמנו בהזכירם את המונחים האלה. אך הדבר אינו אפשרי במהותו. אם כוונתו הייתה כה שונה, לשם מה הוא השתמש במילים הללו? ... ואם רצה ישו להגיד שמלכותו לא מהעולם הזה ואין לו כל התנגדות לכיבוש הרומאי ולשלטון הקיסר בארץ הקודש, לשם מה היה לו להשתמש בביטויים שנתפסו כמהפכניים ופוליטיים על ידי כלל בני עמו? האוונגליונים עברו תהליך שינוי ושיבוש, שכתוצאה ממנו נעקר משם הפן הפוליטי. זה התבטא לא רק במחיקת תוכן פוליטי מביטויי מפתח כמו "מלכות ה'", "משיח", "ישועה", "גאולה" ו"בן דוד", אלא גם כל האווירה הפוליטית של אותה תקופה שונתה לחלוטין. במקום אווירת כור התנגדות תוססת הוצגה כאן פרובינקיה רומית שאננה שכל חייה שלום ושלווה." (חיים מכובי "המהפכה ביהודה", מוסקבה, 2007, ע' 125)

אך לשם מה היו צריכים בעלי האוונגליון לטשטש את המציאות הפוליטית? בהמשך דבריו משחזר מכובי את הלך מחשבתם שלהם: "מה היו המחשבות של נוצרי רומא כאשר מלחמת היהודים ברומאים הלכה והתארכה? כאשר נשאו הרומאים את פניהם מלאות שנאה אל היהודים? מה חשבו הנוצרים בראותם ברחובות רומא את תהלוכת שבויי יהודה הכבולים באזיקים, לשמע קללות של ההמון הרומאי הצוהל? או כאשר הדהדה באוזניהם יבבת השמחה של אותו ההמון, כששמעו על מותו של בר גיורא? את הלך מחשבותיהם נוכל לגלות מקריאת האוונגליון מאת מרקוס שנכתב באותה תקופה וגם מתוך שלושת האוונגליונים המאוחרים יותר, אשר המשיכו בקו שמרקוס שרטט. ומשם רואים איך הנוצרים, אשר בתחילת בדרכם היו כת יהודית לכל דבר, הסתייגו ובגדו ביהודים בשעת צרתם. בנוצרים רואים הרומאים יהודים מורדים רק בגלל שהאליל שלהם היה אדם יהודי אשר הומת בצליבה בעוון מרד במלכות. אז איפה יהיה המוצא מהמבוך הרע הזה?"

הוא היה אמור להצטייר בבהירות ממש מסנוורת והיה חייב להיראות בעיניהם כאחד הנכון להם מהשמים. לא ברומאים מרד ישו, אלא ביהודים! הם קיבלו את האוונגליון מיהודים-נוצרים שבירושלים. אך כעת הם כבר רואים את האוונגליון הזה כמעוות ומשובש על ידי האינטרס היהודי. כן ודאי הטקסט שובש לא יכול היה להיות אחרת! אלו היו המחשבות המנחות את מרקוס כאשר הוא פתח בכתובת גירסת האוונגליון משלו.

(חיים מכובי «המהפכה ביהודה», מוסקבה, 2007, ע' 239)

כך מתיאור מעשיו של ישו הוצא כל קונטקסט פוליטי וישו עצמו הוצג כמורד בפרושים ולא ברומאים.

ההשערה כי לסיפור האוונגלי רקע "קנאית" – הושמעה הרבה לפני מכובי, אך היא בעיני רבים מוטלת בספק. כך חוקר התנ"ך גלב יאסטרובוב כותב בקשר לספר של יוליה לטינינה "ישו. מחקר היסטורי" (2018): "הרעיון כי ישו היה מן הקנאים עולה לעתים מאד קרובות אצל רודפי הסנסציות ורק לעתים רחוקות מאד במסגרת המדע. אותו רעיון הובא לראשונה על ידי ריימארוס (המאה ה-18) והתומכים הגדולים שלו היו אייסלר (שנות ה-1920) וברנדון (שנות ה-1960). הנימוקים שלהם נידחו על ידי הרוב המכריע של המדענים. ומכאן המסקנה שאם בכוונתה של לטינינה להפריך את דעת הרוב המקובלת – אליה להשיב על הביקורת שהושמעה".

מצד שני ההיסטוריון ריצרד הורסלי מסביר את חוסר הפופולריות של התאוריה ה"קנאית" בכלל לא על ידי כובד הביקורת שהושמעה עליה, אלא על ידי סיבות חיצוניות לגמרי: «רבים מחורי הברית החדשה – וביניהם חלק ממורינו – רוגשו מאד על ידי הספר "ישו והקנאים" שפרסם סמואל ברנדון. ויתכן שעוד יותר הודאגו החוקרים המערביים מהקשר שבין התנועות האנטי-קולוניאליות והפגנות הסטודנטים שנערכו לאחרונה בערב בהן הועלו דרישות כלפי המדענים וכלפי האוניברסיטאות לחשוף את יחסם לתוכניות אנטי-קולוניאליות. אוסקר קולמן, הסמכות המוכרת, שעד כה היה דן בנושא "ברית החדשה ומדינה" ללא פולמוס חריף, וכמו כן – מרתין הנגל, שזמן קצר לפני כן הציג שיחזור סינטטי של תנועת הקנאים – שניהם הוציא באופן מידי את החוברות, בהן הם טעונו בנחישות כי הברית החדשה שלא מספקת לנו שום סיבה לראות את ישו כ"מהפכן" מסוג אומובן כלשהו. בעבודותיהם אנו רואים איך מפרשי האוונגליון היו שוללים בכל תוקף את הקשר בין פעילות ישו לבין הפוליטיקה של אותם הימים. וזאת מתוך חשש שישו יפורש כ"מהפכן". אבל בדוגמה הזאת ניתן להבחין דבר נוסף: הריחוק הקיצוני שבין דת לפוליטיקה במסגרת חקר ישו ההיסטורי.» «ישו. כל המחקרים שבעולם». הוצאת לאור אקסמה, 2021. Jesus Research: New Methodologies and Perceptions The Second Princeton-Prague Symposium on Jesus Research, Princeton 2007

אז נימוקיהם של אייסלר וברנדון "נדחו על ידי הרוב המכריע של החוקרים" מתוך שיקולים שלגמרי אינם מדעיים. המדענים נרתעו – ובצדק – מהניסיון לערב את אוונגליון במהפכה עולמית בתור כלי זירוז. אך מה נעשה, ביהודה מתקופת הכיבוש הרומאי שום תנועה משיחית לא יכלה להיות נטולת צד פוליטי. למסכנה הזאת הגיע מדענים במספר שגם הוא גדול דיו. לא רק מכובי, אלא גם שורה ארוכה של חוקרי התנ"ך האחרים משוכנעים, כי האוונגליונים אינם "מקור מהימן דיו" בכל מה שקשור במשפט ישו.

כך המשפטן הגרמני ודיג פריקה בספרו "מי גזר את הדין של ישו?" כותב: «על פי המחקרים "נטולי מגמות דת" בעלי האוונגליונים היו יכולים בכללות לבדות מליבם את הסיפור, לפיו שלטונות יהודיים דאז גמרו אומר להמית את ישו. אבל אין לשכוח, כי האוונגליונים חוברו בתקופה כאשר העדה הנוצרית, שהדור הראשון שלה היה מורכב מיהודים אך ורק, התבדלה מהיהדות והתחילה ונכנסה לעימות עול דת האם. הנוצרות כבר בשחר נעוריה מצאה לנכון להדגיש, כי ישו לא היה קשור בשום תנועת יהודית מרדנית. רק בדרך הזאת פאול שהיה נושא דבריו לא בארץ מולדתו, אך פנה גם אל היהודים וגם אל העכו"ם מחוץ לפלסטין, יכול היה לייחל להצלחה בתוך גבולות המעצמה הרומית. מיגור המרד היהודי ברומאים משנת 70 לספירה גיבה את הצורך הזה עוד יותר. בימינו בחוגים התאולוגיים לעתים קרובות ניתן לשמוע כי עבור מחברי האוונגליונים התבוסה המלאה של יהודה היוותה סיבה מספקת בשביל להטיל אשם על מות ישו על היהודים». Weddig Fricke «Der Fall Jesus. Eine juristische + Beweisführung» 1995.

יש מי שהמסקנה הזאת "נטולת המגמה התאולוגית" תיראה בעיניו כהרסנית עבור האמונה הנוצרית, אחת שמערערת את יסודותיה. ובאמת – הדרמה הפנימית של האוונגליון נוסדה על כך, כי האלוקים נדחה על ידי עם סגולתו שוב: גזר דין מוות למשיח נגזר על ידי הכהן הגדול, «שה העולה" חולל על ידי היהודים כבגידתם הקדומה באלוהיהם. בברית החדשה דמות היהודי – הינה דמות שלילית, במקרה הטוב – דמות לא חד משמעית – עם מורדי בה', אשר סיפק אפשרות להקריב קורבן הטהרה.

אומנם לאחר שוותיקן הצהיר עם ועולם כי אין על עם ישראל כל אשם בהצלבת ישו, לכניסה נפתח פתח גם לפרשנות אחרת, שהראשונה שבהן היא דווקא אחת "קנאית".

זה, שהאנטגוניסט האוונגלי הגדול הוא הקיסר הרומי ולא הכהן הגדול של עם ישראל כלל וכלל לא מפריע למוסד האמונה הנוצרית. אלפי הנוצרים הקדומים מתו על סירובם להקריב קורבן לקיסר. המחאה שלהם הייתה להמשך של מרד רבם. שיחזור האמת ההיסטורי בשאלה הזאת היא האינטרס של כולם.

לכן הפרשנות ה"קנאית" של סיפור האוונגלי יוצאת גם מדעית, וגם מסורתית בו בזמן. כאשר את האסמכתה המסורתית מקבלת ביסוס דווקא מתוך המחקר המדעי של מכובי. החידוש שבהשערתי היא הרעיון שישו חיפש להצליח במרד שלו לא כל כך הודות לאומנותו המצביא אלה הודות להיותו עושה נסים. מכובי סבור, כי הטיול הלילי אל הר הזיתים של ישו המלווה על ידי שני תלמידים חמושים בחרבות (לוקס 22:38) היה למעשה ניסיון להצטרף לאותה מלחמה אחרונה של גוג ומגוג, אליה ניבא יחזקאל: "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, בַּיּוֹם בּוֹא גּוֹג עַל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל--נָאֵם, אֲדֹנָי יְהוִה: תַּעֲלֶה חֲמַתִּי, בְּאִפִּי" (לח: יח).

ההשערה כי מאחורי המאורעות שבאוונגליון קיים רקע קנאי (שהיו לה תומכים גם לפני מכובי) היא זאת שמסבירה קטעים רבים באוונגליון אשר לכאורה נראים משונים, כגון: "וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָינוּ הֲנֵנּוּ פֹה שְׂתֵי חֲרָבוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם דָּי: וַיֵּצֵא וַיִּלְךָ בַּיּוֹם אֶל-הַר הַזֵּיתִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו גַּם-תַּלְמִידָיו:" (לוקס – כב 38)

תחת כיבוש רומאים לא נהגו יהודים להסתובב בחוצות ירושלים עם חרבות. מה הוא הטיול הזה עם חרבות אם לא ניסיון להצטרף למלחמה – אותה מלחמת גוג במגוג של אחרית הימים אותה חזה נביא יחזקאל: "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, בַּיּוֹם בּוֹא גּוֹג עַל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל--נָאֵם, אֲדֹנָי יְהוִה: תַּעֲלֶה חֲמַתִּי, בְּאִפִּי." (יחזקאל לח יח)

עוד נבואה על אותה מלחמה כתובה בספר זכריה: "וַיֵּצֵא הַנְּלָחַם בַּגָּזִים הַהֵם בַּיּוֹם הַלְחָמוֹ בַּיּוֹם קָרַב: וְעָמְדוּ רִגְלָיו בַּיּוֹם-הַהוּא עַל-הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקֶּדֶם וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִיֹּן מִזְרָחָה וַיָּמָה גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמִשׁ חֲצִי הַהָר צָפוֹנָה וְחֲצִיֹּן-נִגְבָּה: וְנִסְתָּם גֵּיא-הָרִי כִי-יִגִיעַ גֵּי-הָרִים אֶל-אֶצְלָם... וּבָא הָאֱלֹהִי כָל-קְדוּשִׁים עִמָּךְ: וְהָיָה הַלְמָךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא! הָיָה הָאֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד: וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף הָאֶת-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל-יְרוּשָׁלַם" (זכריה יד: 21-3)

מכובי כותב כי "העמים אשר צבאו על ירושלים" אינם אלא רומאים, ברברים עובדי אלילים, אשר איחדו אומות רבות במעצמת על אחת גדולה ולאחר מכן העזו פניהם על בורא עולם. והרי הוא – ישוע מנוצרת היה אחד שאליו הפנה ה' את ציוויו, משיח אשר יכנס לירושלים רכוב על חמור צעיר ויעמוד "גיא-הרי" עם קומץ "קדושים" על מנת להיות עדים לגילוי כבוד ה' על הר הזיתים" (חיים מכובי "המהפכה ביהודה", מוסקבה 2007 ע' 189)

"הוא האמין היא באה שעת קיום הנבואות... שתהיה מלחמה גדולה ברומאים, שצאצא מלך דוד יוביל את היהודים במלחמה הזאת, שאותות ומופתים רבים ייעשו, שבתום המלחמה ינחל מלך המשיח ניצחון, שיזכו היהודים לעצמאות, שהיא תהיה פתח לעדן השלום, כאשר יכירו האומות בשליחות האלוהית של עם קודש ובית המקדש בירושלים יהיה בעיניהם למרכז הרוחני של העולם". (חיים מכובי "המהפכה ביהודה", מוסקבה 2007 ע' 157)

ובכן, ישו עולה אל הר הזיתים מלווה על ידי שנים מתלמידיו חמושים בשתי חרבות על מנת להניע את ה' באמצעות הקרב שיתפתח לצאת למלחמה המובטחת, להנחית על ראשי הרומאים את המכות הנוראות, כעין אלו שהכה הוא בזמנו את המצרים!

מכובי מפרש את יציאתו הנואשת של ישו למלחמה, על ידי התכונות הפסיכולוגיות שלו: "ניתן לטעון, כי בסיפור הזה ישו מצטייר כמשוגע. האומנם ציפה כי נבואת זכריה תתקיים דווקא בו באותו לילה בהר הזיתים? מניין הביטחון הזה בידע שלו על שעת קיום הנבואה? ושהיא תתקיים בו ולא באף אחד אחר? ישו היה בעל אופי המכונה בימינו כולרי, ואף מניאקלי, ורוב הזמן היה שרוע באיפורה והתלהבות. זה אפשר לו לרפאות חולים ולעשות על חסידיו רושם כל כך חזק שהם לא יכלו לתת לזיכרונו לעבור מן העולם. הוא לא היה יהודה הגלילי או בר כוכבא, שגם הם הוחזקו כמשיחים, אך האופי שלהם היה רגיל. הם ניסו לתפוס את השלטון, נכשלו בכך ובזה הכל נגמר. וזה לא במקרה הדת החדשה צמחה דווקא מסביב לישו.

להליניסטים הנוצרים שבאו יותר מאוחר נותר לעשות רק צעד אחד על מנת להפוך את האמונה הנלהבת של ישו בשליחותו האלוהית לעיקר אמונה הטוען כי הוא עצמו אלוהים. הביטחון שלו בניצחונו, שיהיה פועל ידו של ה' ולא בשיטות מלחמת גרילה הפכה להיות באופן דומה לתפיסה מסתורית פציפיסטית, אשר ממקמת את מושג

הניצחון במישור "רוחני" בלבד. האופי המתלהב של ישו הפך להיות הכוח המניע העיקרי של הכנסייה הנוצרית הצעירה כמו גם המניע לאקסטזה הרוחנית שלה, השאיפות הגלובליות והביטחון בניצחונה הסופי". (חיים מכובי "המהפכה ביהודה", מוסקבה 2007 ע' 189-190).

אך בגדול אין למכובי כל צורך ללכת עד כדי פירושו שמסביר את קזוס ישו על ידי אופיו המניאקלי. הרי הוא כבר הודה כי כל מרד יהודים ברומאים החל מיהודה הגלילי (מאה 6-7 לפני ספירה ועד לבר כוכבא (135 לספירה) היו דווקא תנועות משיחיות. כל מרד יהודים ברומאים מבחינה פרגמטית היה ניסיון נואש עד משוגע, כולם בסופו של דבר סמכו בסיעתא דשמיא. יוסף פלביוס כותב: "והדבר, אשר הרבה להעיר את לבם למלחמה הזאת היה גם הוא דבר חזון סתום, אשר נמצא בכתבי-הקיש, כי בימים ההם יקום מארצם איש, אשר ימלוך בכל העולם." (תולדות מלחמת יהודים ברומאים, ספר ששי, ה:ד).

פלביוס גם מביא סיפור אחד שקרה כמספר עשורים לאחר מאורעות המתוארים באוונגליונים, שמחזק את ההשערה של מכובי: "היה מצרי אחד, אשר דימה בנפשו כי הוא נביא, והוא הסית את העם לבוא איתו אל הר הזיתים. שם הבטיח למי שמיהר להאמין בו להראות את חומות ירושלים נופלות על פי דברו ויכנסו לעיר באין מפריע. כאשר נודע לפליקס הדבר יצא הוא מירושלים בראש חיל ובא על המצרי והעם אשר איתו". קדמוניות היהודים, ספר 20, 6:8. "הנביא" הזה מוזכר גם במעשי השליחים כא:לח.

ומכאן רואים כי על מנת לצאת בשתי חרבות נגד כלל המעצמה הרומית אין צורך באופי מניאקלי, די ב"אות אמינה" אחת מהשמים.

נותר לנו רק להניח כי חזון חורבן הבית שימש כאות מעין זו.

הן תחילת פעולתו של ישו הוא באותו עיתוי (כ-40 שנה לפני חורבן הבית) כאשר חז"ל החלו לגלות כי אסון החורבן צפוי לישראל (יומא, לט:).

אך העיקר הוא כי חזון החורבן ראה גם ישו עצמו: ("וַיִּגְשׁוּ תְלִמִּידָיו לְהַרְאוֹתוֹ אֶת־בְּנֵי הַמִּקְדָּשׁ: וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַרְאִיתֶם אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֲמֵן אֲמַר אֲנִי לְכֶם לֹא־תִשְׁאַר פֶּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן אֲשֶׁר לֹא תִתְּפָרֵק: מֵתִי כֹד, -1 (2)

ישו זכר את האומר בפי הנביא: "בעתה אחישנה" (ישעיהו ס:כב), והוא הבין (כפי שזה מסתבר במסכת סנהדרין צז.) כי גאולה בטרם עת עדיפה, כי היא מונעת אסון (אם תזכו – אחישנה, עם לא תזכו – בעתה). והוא החליט כי הגיע זמנו לפעול.

מתוך רצונו לפתור חלק מהסתירות שבאוונגליון מכובי הניח כי ישו רצה לממש את תכנית הגאולה שלו בחג סוכות, גם שהוא הוצא להורג חצי שנה אחרי כן – בפסח.

סטייה כזאת מהקו הכללי של האוונגליונים לא נראית מוצדקת. גם התאריך המדויק לפעולת הגאולה הייתה ידועה מה נבואה – בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל (ראש השנה יא.) לאור הנבואה הזאת העליה של ישו אל הר הזיתים דווקא בליל פסח שנת 3790 נראית מאד טבעית והגיונית.

יש להעיר כאן כי על פי מסורת ישראל תאריך חורבן הבית הוא שנת 68 לספירה. (זו היא מסקנה מהחישוב של רשי במסכת עבודה זרה ט.) כלומר הספירה של 40 שנה מתחילה משנת 28 ולא משנת 30. יחד עם זה – התאריך שמקובל בין כלל האומות – 70 ספירה – גם היא לא נשללת על ידי המוסרת היהודית ומופיע פה ושם במקורות (ראה לדוגמה המאור הגדול על פירוש ריף לעבודה זרה ב).

הנס לא אירע והירייה המשיחית שביצע ישו בשנת 3790 הייתה יריית סרק.

אם כן – מה המשמעות של העובדה כי הניסיון הכושל להביא גאולה גרמה לתאונה, והולידה את הדת ההמונית ביותר שבזכותה התנ"ך הופץ בין כל האומות ומאידך – היהודים הפכו בארצות אל אותם האומות לעם נרדף?

ההתגלות השנייה

הפירוש של זה הוא כי האווירה המשיחית של המאורעות הללו נוצלה במלואה על ידי האומות. הסיפור האוונגליוני השתלב באופן מופלא במיתולוגיה של עובדי אלילים, המספרים על אלילי הטבע המתים והמחיים. מצד שני האמונה ביהודי אורתודוקסי כי באלוה הפך לכלי המיטבי של הפצת האמונה בבורא עולם בין האומות.

הרב עמדין כתב, "שהנוצרי עשה טובה כפולה בעולם: מצד אחד חיזק תורת משה בכל עוז כנ"ל, ואין אחד מחכמינו, שדיבר יותר מזה בפה מלא בחיוב קיום נצחי לתורה, ומצד אחר, לאומות-העולם היטיב הרבה, שביטל עבודה זרה והסיר הפסילים וחייב אותן בשבע מצוות, שלא יהיו כבהמות שדה, וזיכה להם במידות מוסריות, ובזה החמיר עליהם יותר מאד מתורת משה..."

ההישגים המוסריים והאינטלקטואליים של הציביליזציה הנוצרית מאוד משמעותיים, ואפשר להבין למה ההשגחה העליונה אפשרה לאומות לפנות לדרך הזאת גם שהיא הייתה כרוכה בהפשלת ישראל, שאותה חוזה התורה מכבר: ("והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר-ינהגך יהוה שמה" דברים, כח:לז)

אומנם הרדיפה וההשפלה הזאת שלא פוסקת עד היום מעוררת ספקות ושאלות רבות: האם יש שחר בכל הסיפור הזה? היש בכלל בפעילות ישו משהו חיובי מבחינת עם ישראל?

ככל הנראה ניתן לראות את הצד החיובי הזה במה שאירע בהר הזיתים עת ישו נפרד מתלמידיו.

בסיפור הזה לוקס לא הצליח להסתיר כי מטרות ישו תמיד היו – ומה שיותר חשוב – תמיד יישארו פוליטיים: "ויהי בהתאספם יחדו וישאלהו לאמר אדנינו התשיב בעת הזאת את המלכות לישראל: ויאמר אליהם לא לכם לדעת העתים והזמנים אשר קבע האב בשלטנו של: אבל תשאו גבורה בבוא עליכם רוח הקדש והייתם עדי בירושלים ובכל יהודה ובשומרון ועדקצה הארץ: ויהי פכלותו לדבר זאת העלה והם ראים וישארו ענן מנגד עיניהם: ויביטו אחריו השמים בעלותו והנה שני אנשים לבושי בדים נצבים עליהם: ויאמרו אנשי הגליל מה תעמדו ועיניכם לשמים זה ישוע אשר הועלה מעליכם השמים בוא יבוא כאשר ראיתם אתו עלה למרום: ויפנו וילכו ירושלימה מן-ההר הנקרא הר הזיתים והוא קרוב לירושלים פדרך תחום שבת:" (מעשי השליחים א:ו-יב)

רואים כי תלמידיו של ישו הבינו כי השליחות שלו ב"השבת מלכות ישראל" בה הם האמינו בכל לבבם. ומנהיגם ורבה השתתף באמונה הזאת אתם יחד במידה מלאה. וניתן גם לפרש באותה רוח גם את דיברי המלאכים כי ישו ישוב דווקא לעת השבת מלכות ישראל, (כאשר ייבקע "הר הזיתים מחציו מזרחה וימה") וישוב לא רק על מנת להשתתף בשמחת הכלל, אלה גם על מנת לתקן ולהשלים את ההליך שהוא יזם פעם.

המהלך של ישו לגאולה אמור להתאחות בזמן הגאולה האמתית. הרי אם מותו של צדיק יהודי אחד (אשר ביקש לבצע תפקיד משיחי) הפך לפיצוץ רוחני חסר תקדים, חידוש העולם, והתפשטות בשורת המשיח, אז טבעי יהיה להסיק כי זה בא כתחליף להצלחת הגאולה אצל עם ישראל שהייתה קרובה להתגשמות על ידי ישו במרחק הושטת יד.

והיהדות הודתה בזה באופן לא ישיר.

על פי המדרשים משיח נולד ביום חורב הבית – ט באב שנת 3830. ואם ניקח 40 שנה קודם החורבן, הוא היום בו נגזרה הגזרה – יום הכיפורים של שנת 3790, הוא היום בו "לא היה גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן" (יומא לט:), נמצא, באותה השנה שנגזר על הבית להיחרב, שהיא שנת לידת המשיח, היא שנת סיום הסיפור האוונגליוני, (בו ישו עלה להר הזיתים, הוצא להורג, ועלה לשמים)

וכל ההיסטוריה העולמית העתידה מתמלאת על פי רמב"ם דווקא על ידי ישו הנוצרי: "וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי, ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו לעבוד את יי ביחד... "משנה תורה, הלכות מלכים יא ד.

"הישמעאלי שעמד אחריו" התאפשר רק בזכות שש מאת שנה בו האוונגליון התפשט בעולם כשהוא מבשר דת חדשה, ועצם שמה של הדת הזאת נגזר מלשון "משיח ה'". וכך יוצא כי "כל הדברים האלה" – "ליישר דרך למלך המשיח", "לתקן עולם לעבוד את ה'" כל זה נגזרת פועלתו של "ישוע הנצרי".

אם כן – איך יצא, שאותו צדיק תמים בנו של קהילת יעקב, לכאורה משרת את האינטרס של "שרו של עשו", ולמה יחד אתו נכנסה לתרבות העולמית הדמות המסתורית של השטן המשחית בגרסתו הנוצרית, בעלת גדולה וחשיבות אשר אין לה אח ורע במוסרת ישראל?

להלן אני מציע גרסה ספרותית אפשרית לפתרון התעלומה הזאת עם 2 הסתייגויות.

ההסתייגות הראשונה: המחקר הנוכחי משחזר את האירועים בקונטקסט מסורת ישראל ולא על פי גרסת היסטוריה המקובלת (שאותה גרסה כמובן הובאה בחשבון). לדוגמה הגיבורים שלי משתמשים בחישובים שהועלו על הכתב בתלמוד רק מאתיים שנה אחרי כן. אני מצייד אותם בפלפולי מסכתות הגמרא ובמדרשים שנרשמו זמן רב לאחר תום מאורעות האוונגליון.

ללא ספק גם בזמן פעולתו של ישו דברים שכתבו חז"ל עברו מפה לאוזן, אך אצל חז"ל זה כבר נכתב בסגנון ובהווי שהיה תואם לתקופתם, ששונה בוודאי מהתקופה ההיא. אינני מנסה דווקא להיצמד לסגנון קדום התואם יותר את התקופה, וגם אינני מנסה להחביא את הקשר שבין מקורות חז"ל ורבותינו לבין הספר. המטרה שלי – לבחון את ההיסטוריה שבאוונגליונים כנגד אותה מסורת יהודית שהתגבשה במהלך השנים מהתקופה הקדמונית ועד לימינו אנו. מטרתי – לשחזר את הגרסה האוונגליונית שבה טמון פוטנציאל וגישה של הדת והמדרש.

ההסתייגות השנייה: חקר ההתאמה בין האוונגליונים – הוא משימה מאתגרת. כפי שציין חיים כהן בספרו "משפטו והריגתו של ישו הנוצרי" בקשר להבדלים בין אוונגליונים סינופטיים לבין האוונגליון מאת יוחנן: "ישנם סתירות והבדלים רבים, ויש מהם כה חשובים ועקרוניים, שנדמה לעתים כי מדובר באדם אחר מסיפור אחר. לעתים ישו באוונגליות מאת מרקוס לא דומה כלל ועיקר לישו של יוחנן, הוא פועל אחרת, מדבר אחרת, וגם מת באופן שונה." (חיים כהן. משפטו ומותו של ישו", ירושלים 1997, ע' 13)

ברור, שבמקרה בו לא ניתן ליישב את הסתירות בין גרסאות שונות של האוונגליונים, לא נותר לנו ברירה אלא לאמץ אחת מהן. ממגוון סיבות אני מעדיף את הגרסה הסינופטית, ולא מביא בחשבון את גרסתו של יוחנן שהיא שונה בכל הפרטים מהגרסה של שאר השלושה.

ראשית כל זה ניכר בעניין תיארוך המאורעות שבאוונגליון.

פילטוס היה ניצב יהודה משנת 26 עד 36, שליחותו של יוחנן המטביל על פי לוקס החלה בשנת 1928, לכן התאריך האפשרי של משפטו ומותו של ישו נע בין שנת 30 לשנת 36. כל האוונגליונים פה אחד מייחסים את התלייה על הצלב אירע ביום ששי. אך על פי שלושת הסינופטיים – היה זה יום 15 בניסן – חג פסח עצמו, לעומת זאת - על פי יוחנן זה היה ביום 14 בניסן – יום זבח קרבנות פסח.

יוצא שעל פי יוחנן זאת הייתה שנה בה פסח שחל להיות בשבת. על פי הלוח בשנים הללו פסח חל להיות בשבת פעמים: בשנת 33 ובשנת 36, לכן מקובל לייחס מותו של ישו לשנת ה-33. יחד עם זה בכל העשור דן בין שנת ה-26 לשנת ה-36 לא הייתה שנה שבא פסח חל להיות בששי. לכאורה זה הופך את גרסת הסינופטיים למופרכת.

אך יש לזכור כי עד אמצע המאה הרביעית לספירה ראש חודש נקבע לא על ידי הלוח, אלא על פי עדים. ואם העדים לא באו בליל ראש חודש – אז ראשון לחודש הנכנס נמנה עם החודש היוצא, ראש חודש נקבע למחרת וכל החישוב של החודש הנכנס השתנה ביום אחד. מסיבה זו יהודי חו"ל חוגגים יום טוב שני. הרי הם לא יכלו לדעת בו ביום האם קידשו את החודש בירושלים אם לא. על פי נתוני הלוח, פסח בשנים האלה חל להיות ביום ה' רק פעם אחת – בשנת שלושים. לכן יש מצב שבאותה שנה בפועל עשו את הפסח ביום ששי.

יש להוסיף על האמור כי גם עיבור שנה נעשה גם על פי בית דין ולא על פי לוח. ולכן יש מצב שבמקום חודש ניסן סנהדרין קידש אדר ב'. ובמקרה כזה פסח באותה שנה בפועל היה בחודש הבא, אשר מוחזק על ידי הלוח והחישוב כאייר. אומנם חקר לוח השנה על כל האפשרויות האפשריות בשנות דן לא מייצרת גרסאות נוספות.

יש שוללים את האפשרות שההוצאה להורג אירעה ביום טוב עצמו. כך למשל רוסלן חזרזר כותב "על פי גרסת הסינופטיסטים יוצא כי ישו נשפט והוצלב ביום ראשון של פסח, 15 בניסן, מה שלא יכול היה לקרות כי הרי זה הוא איסור מוחלט בדת ישראל: ביום ראשון של פסח "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (שמות יב:יח, ויקרא כג:ז, במדבר כח:יח, דברים טז:ח). ביצוע מעצר ועשיית דין הם פעולות שאסור היה לעשותם ביום טוב. כמו כן – לא היה יכול שמעון הקורני לעבוד בשדה ערב פסח וכל שכן – למחרת בבוקר (מרקוס טו:כא), כי ערב פסח פוסקים את כל המלאכות בהקדם (משנה פסחים ד:ה). גם יוסף הרמתי לא היה יכול לקנות את התכריכים ביום טוב, כי הרי המסחר ביום טוב אסור. (נחמיה, י:לא). יש לזכור גם כי גם שנהגו להוציא להורג ביום לקראת כניסת חג (משנת סנהדרין יא:ד, וגם גמרא סנהדרין פט). אך בחגים עצמם על פי דת ישראל אסור להוציא להורג (מעשי שליחים, יב:ג-ד, משנה סנהדרין ד:א, והשווה יוחנן יט:לא)»

<http://khazarzar.skeptik.net/bn/index.htm>

מר חזרזרוב כאן משום מה מתעלם מהעובדה כי המשפט והעונש נעשה על ידי רומאים, לא על ידי יהודים. חיים כהן מוכיח בצורה מאד משכנעת כי הגוף אשר הוצג על ידי בעלי האוונגליון כסנהדרין היה למעשה התוועדות דחופה שמטרתה הייתה להציל את ישו (איסוף ראיות סותרות). גם כל הפעולות האחרות שמתוארות באוונגליונים סיטאופטיים יכלו להתבצע גם ביום טוב. כאשר מדובר בקניית תכריכים – זה אומר רק כי הכסף שמגיע לשלם עליהם שולמו מאוחר יותר – בצאת החג.

בדבר שמעון הקורני החוזר מהשדה (מרקוס טו:יא) יש להעיר כי במקור נאמר «ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀγροῦ» מה שאפשר לתרגם כ"חוזר מהכפר". גרסת התרגום הזאת מצויה בתרגומים אחרים רבים («from the country»).

בעתה אחישנה

"ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר ... הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה"
[ישעיהו ס כב]

1

הייתה זו שנת גנפ"ז לבריאת העולם, היא השנה הי"ד לשלטונו של טיבריוס קיסר והשנה השנייה לכהונתו של הנציב פונטיוס פילטוס ביהודה.

באותו בוקר חם, ביום האחרון של חודש אייר האביבי, לא הכירו תושבי ירושלים את עירם. בין ליל הפכה היא להיכל אלילים. פרוטומותיו של הקיסר הבזיקו מכל עבר. הלגיונרים שעמדו על המשמר ואבטחו את פסלי השיש גיחכו כשראו את האימה והסלידה שריצדה בעיני תושבי העיר.ⁱ

רוב למאה שנה עברו מאז שכבשה רומא את ממלכת יהודה. בזוזה ומושפלת, הפכה הממלכה מדינת חסות לפני עשרים שנה, אך לכל הפחות עד כה לא נרמסו דיני הדת היהודית. הייתה זו אפוא הפעם הראשונה שבה אירע חילול מובהק וגס שכזה של עיר הקודש.

השמועה הדהדה מהר, ואיכרים מודאגים החלו עולים לירושלים, נוטשים את עבודתם. כולם שמו פעמיהם אל הר הבית, שם התכנסו זקני העיר, הכהנים והחכמים ודנו בלהט בנעשה. באותה עת, מרב התקוות נתלו בכהן הגדול יוסף בר קיפא. בר קיפא, שמונה לתפקידו על-ידי ולריוס גרטוס, קודמו של פילטוס, ביצע את תפקיד המפקח של כלל העדה בצורה נאותה (כך מנקודת המבט הרומית). והנה, הגיעה שעתו של הכהן הגדול להשיג דבר מה למען עמו. הופעת הפסלים לא רק עוררה את זעמו של בר קיפא, כי אם גם הטילה צל על מעמדו. הייתה לבר קיפא השגה שרצה להעלות בפני פילטוס.

"אגש למקום משכנו של הנציב בקיסריה", הוא הודיע לזקני העם ולפרושים שהתאספו במבואת לשכת הגזית, "אך כמה מכם, זקני העם והרבנים, מוכרחים לבוא איתי. על המשלחת להיות ייצוגית". בצהרי היום יצאה קבוצה מכובדת של כהנים ורבנים מירושלים. אולם עד מהרה חברו אליה למעלה מאלף מתושבי מהעיר. ככל שהתקדמה בדרכה הלכה הקבוצה וגדלה. וכאשר, ביום השלישי למסע, התקרבה המשלחת לשערי העיר קיסריה, מנתה הקבוצה עשרות אלפים משתתפים. ההמון התמקם במרחק מה מארמונו של הנציב, אליו נכנס בר קיפא מלווה בכמה רבנים, כולם עוטים בגדים קרועים לאות אבל.

בחלוף כרבע שעה הם שבו על עקבותיהם, שחוחים וכפופים, והעם שמע מפיהם כי פילאטוס סירב לפנות את צלמים. תחנוניו של הכהן הגדול העלו חרס. שאגות כעס נשמעו מצד ההמון. היתכן שהיושב במרומים מאפשר חילול קודש שכזה? אי אפשר היה להסכים לכך. אנשי ההמון החלו מתיישבים על הקרקע, מבלי להידבר, מביעים בכך את נחישותם להשאר ולדרוש שיוצא צו המורה לסלק את הפסלים. פילטוס התעלם מהמוחים, אך בכל יום שעבר, הבחין בזעם כי ההמון הולך וגדל ולהשערות, מנתה ההתקבצות יותר ממאה אלף איש.

לבסוף, ביום השישי, הורה פילאטוס להמון להגיע אל ההיפודרום והבטיח כי שם יציג את החלטתו הסופית. הנציב התיישב על כס המשפט שעמד על במה מקורה. לצידו עמדו הלגט, כמה משרתים וקצינים. רק הכהן הגדול הורשה לייצג את המשלחת היהודית. זקני העם והרבנים התערבבו עם ההמון. כאשר מילא ההמון את ההיפודרום, נעמד פילאטוס והניף את ידו. בתגובה לאות, יצאו לגיונרים מהמעברים התחתונים והתמקמו בשלושה תורים, כשהם תופסים את השורות התחתונות של האמפיתיאטרון. הזרועות השלובות על החזה והרגליים הפסוקות ברוחב הכתפיים הקנו להם חזות נחושה ומאיימת.

כשהבחינו יהודי ההמון בכיתור שנוצר סביבם, נבהלו ועמדו ללא נייע, מצפים לבאות. "תיאלצו לקבל את מרותי ולהתרגל לפסלי הקיסר בעירכם!" שאג הנציב. הוא עצר כדי לוודא שמילותיו תורגמו, והמשיך: "לכו מכאן. מי שיבקש להישאר ולדרוש ממני דבר-מה, יישסף במגרש זה". פילאטוס הניף שוב את ידו, ובהינתן האות אלפי חרבות הביזיקו בידיהם של לוחמיו. הנציב ציפה שההמון ינוס לעבר השער היחיד שנותר פתוח כשהאנשים רומסים זה את זה, אלא שלא זה מה שקרה. כולם כאחד, מבלי ליהדבר, צנחו ארצה, כאומרים שהם מכינים את צווארם לאיבחת החרב. קול המולת ההמון עמד באוויר, ומסר חד עלה מתוכו: "מוטב שנמות!". "הם מעדיפים למות, ההגמון", הסביר בר קיפא לפילאטוס, שכבר הבין זאת בעצמו. במשך זמן מה הביט פילאטוס בהמון, ולאחר מכן הניד בראשו וציווה על הלגט שלצידו: "שלח רץ שיעביר את פקודתי – יש לפנות את הפסלים", ולאחר מכן פנה אל בר קיפא והוסיף: "אתה יכול להודיע על צווי לעמך".

2

ההמון הצוהל החל להתפזר. שני גברים צעירים שהעבירו כמה ימים עם קהל המבקשים, פנו אל מטע קטן של עצי זית והתיישבו בצל. דרכיהם עמדו להתפצל: יוחנן בן זכריה, כהן ממשמרת אביה, היה בדרכו חזרה למדבר, אל מערה הנמצאת במרחק של שעתיים הליכה מיריחו ואילו פניו של רבי ישוע בן יוסף היו מועדות לנצרת, שם עסק בבניית שולחנות ולימוד תורה. הם היו בני אותו הגיל וכן קרובי משפחה. לפני שעמדו להיפרד לשלום, רצו לדון בהתרחשויות האחרונות. "דומה כאילו ראיתי התרחשות כזו כבר פעם!" אמר יוחנן. "לא הרגשת כך?" "לא, להיפך, ציפיתי לגרוע מכל. הופתעתי כשפילטוס חזר בו".

"ואני מרגיש כאילו כבר ראיתי זאת בעבר. לא רחוק היום בו הדבר הזה יקרה בכל מקום, כנאמר בספר דניאל: "...יעמד מלך עז פנים... ועל שכלו והצליח מרמה בידו ובלבבו יגדיל ובשלוה ישחית רבים ועל שר שרים יעמוד ובאפס יד יישבר". [דניאל ח כה].

"שמעת? באפס יד!"

"אתה עדיין מאמין שיום הגאולה קרב?"

"מה אומר לך? עם ישראל טרוט מסכסוכים. כל אחד חושב רק על עצמו. רבים ממורי ההלכה מעורים בחוק, אך נדמה שאין הם מבחינים באנשים שעבורם החוק הזה נכתב. בו בזמן, העם נאמן לקב"ה. ראינו זאת עכשיו. מהי השכבה החיצונית ומהי הליבה? לפעמים אני מתקשה לענות. דבר אחד אני יודע בוודאות: לכשתגיע הגאולה, הכל יהיה כפי שהיה היום. שנאמר: "ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו אויביכם לפניכם לחרב". [ויקרא כו ח]

הם יברחו גם מפני מי שאינם חמושים, אפילו שהם עצמם מצוידים בחרבות ורוכבים במרכבות. ראית את העם שלנו, ראית איך נרתעה בפניו הבריה? אינך חושב שהניצחון של היום הוא?"

"סימן מן השמים?" שאל יוחנן, מביט ישירות בעיניו של חברו הטוב.

הם לא הצליחו להגיע להסכמה בסוגיית המושיע.

"הגיע הזמן לזרוע, אך רחוק הוא מועד הקציר", נהג ישוע לענות במקרים כאלה, "אנחנו דור הזורעים, לא דור הקוצרים".

הוא הסתמך על הנבואה ששורשיה אצל אליהו הנביא, והאמין בלב שלם כי טרם הגיעה עת המשיח, וכי גאולה שלמה, בה העמים "יכתתו חרבותם לאתים", כאשר האריה "כבר יאכל תבן", גאולה זו לא תגיע לפני שנת ארבעת אלפים לבריאת העולם.

"וראה רכב, צמד פרשים – רכב חמור, רכב גמל; והקשיב קשב, רב-קשב".

[ישעיהו כא ז]

אך יוחנן לא הסכים. הוא שהה זמן רב בחברתם של האיסיים, ולמשך תקופה הצטרף לכת ה"יחד" לחופי ים המלח, שחבריה ציפו לבוא המשיח עוד מימי החשמונאים.

ממלכת יהודה הייתה עצמאית באותה עת, אך חוסר השלמות של העולם נשתקף בכול, ומורה הצדק, מייסד הקהילה, לימד כי קרב מועד בואו של המושיע שישכין שלום וסדר בכל יצר הבריאה.

מעטים מחוץ לכותלי הקהילה הבינו והעריכו את מורה הצדק. המלך והכהן הגדול אלכסנדר ינאי רצה ייחל למותו, ואילו ראש הסנהדרין רבי יהושוע בן פרחיה הביא לנידויו.

"מורה הצדק מת בדיוק ביום שבו נכנס פומפיוס לקודש הקודשים", אמר יוחנן. "כל חייו חלפו לפני הכיבוש הרומי, אבל הוא חיכה למשיח כמי שיגאל את העולם כולו".

"הוא סטה מן התורה בענינים רבים. אפילו את מועדי הקודש חישב בדרכו שלו", העיר ישוע. "כיצד אפשר להסתמך על חישוביו של אדם שחי לפי לוח שנה שהומצא על-ידי בני אדם? אתה עצמך ודאי יודע שהעת טרם הגיעה".

"ושמא לא אמר הנביא כי אכן ניתן להקדים את בוא הגאולה – 'הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה'?" [ישעיהו ס כב] פירוש הדברים הללו הרי ידוע: אם נהיה ראויים לכך, יזרז ה' את

הגאולה, ואם לאו – יגיע בעתה, במועד שנקבע. האם האירועים שצפינו בהם היום אינם אות לכך שנוכל להיות זכאים לכל אלה? נוסף על כך, אנחנו כבר קרובים כל-כך למועד הנקבע, שהזירוז צפוי הוא מעצמו".

"כמה זמן נותר לנו עד שנת ה-4000? כמאתיים שנה?"
"כעת השנה היא 3787, פירושו הוא שנותרו לנו 213 שנים".
"תקופת זמן לא קצרה כלל".

"הגאולה היא כמו תינוק שנועד להיוולד. עובר בן חצי שנה מועד למוות ודאי כמעט, אבל עובר בן שבעה חודשים יישאר בחיים. תינוק בן שמונה חודשים מותאם לחיים כמעט כמו זה שבן תשעה חודשים. אבל מדובר באותו היחס שבין מאתיים לאלפיים שנה. אנחנו נמצאים בתקופה בטוחה, ולכן אנו נמשכים אל האור מבלי להתכוון לכך. אנו חיים בתקופת הזמן ה"ייעודה", כלומר בתקופת זמן שבה ניתן לזרז את בוא הגאולה.

עיניו של יוחנן הבזיקו, אולם ישוע הניד את ראשו בפקפוק.
"לו חיית בחברת בני האדם, ולא בין סלעים ומערות, היית יודע כי סיכויי של תינוק בן שמונה חודשים לחיות אף קטנים מזה של תינוק בן שבעה חודשים. אנחנו חיים בתקופה מסוכנת. ולצער, האמת הזו ניתנת להוכחה בטיעונים חזקים בהרבה".

ישוע נזכר בשיעור שלימדוהו החכמים עוד בימי ילדותו. היה זה מספר חודשים לאחר כשלון ההתקוממות של יהודה הגלילי, שהכריז על עצמו כמשיח.

באותם ימים, עלה ישוע להר הבית עם הוריו לרגל חג הפסח ונותר שם גם לאחר צאת החג. במשך מספר ימים דיבר עם חכמים, ביניהם רבי הלל בכבודו ובעצמו, שנפטר כמה חודשים אחרי הפגישה בין השניים. כולם דיברו אז על יהודה הגלילי ועל מותו.

ישוע היה עד למרד. הוא האמין במשיחיותו של הגלילי אמונה עזה, האופיינית לילד, ובכה זמן רב כששמע שזה נצלב.

דעות החכמים בעניין המרד היו חלוקות. ראש הסנהדרין רבן גמליאל חשב שהמניע למרד, התנגדות לקיום מפקד אוכלוסין, היה מוצדק מבחינה דתית, ומכאן שהציפייה לסיעתא דשמיא הייתה מבוססת. רבי צדוק חלק עליו וראה במרד זה התקוממות נוכח עול המיסים והשעבוד הכלכלי.

"להתמרד נגד הממלכה החזקה בתבל, אל מול סכנת כליון כמעט ודאי, וכל זאת בעבור רכוש, הנו מעשה בלתי שקול", הוא טען. "כדאי ואף צריך להקריב חיים שעה שיש חילול של התורה, אך מוטב לו לאדם לספוג את ההשפלות האישיות בהכנעה. כאשר הציב הורדוס נשר מוזהב על שער בית המקדש והכול התרעמו, איש לא מיהר להתקומם. רק כאשר חש הורדוס ברע, יהודה בן צפירא ומתתיהו בן מרגלא פתחו במרד. [יוסף בן מתתיהו, תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים א:לג א-ג]
"אין העניין מסתכם רק בהתנגדות לקיום מפקד האוכלוסין", הסתייג רבן גמליאל. "יהודה איבדה את מלכה, אפילו שהוא הומלך על ידי רומא. יהודה הפכה לממלכת חסות. גם נוכח כל אלו נכון היה להתמרד".

"נניח שכך", אמר רבי צדוק, "אך כיצד החליט יהודה להכתיר עצמו בתור משיח? האמנם הגיע המועד?"

החכמים החלו דנים בסוגיה זו.

הסתבר שיהודה גרס כי התקופה היא הייתה מתאימה למרד. עברו שבעים שנה מהיום שבו כבש פומפיוס את ירושלים ונכנס אל קודש הקודשים. שבעים שנה, בדיוק כמספר השנים שארכה גלות בבל, פרק זמן אותו ניבא הנביא ירמיהו: "והייתה כל הארץ הזאת לחרבה לשמה ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה". [ירמיה כה יא]

מאוחר יותר חישב דניאל מתי התחילה הספירה של אותם שבעים הנשים ואפילו ציין תאריכים מסתוריים בהם תתרחש הגלות הבאה, הרביעית במספר. יהודה לא התייחס לחישובים אלו והחליט, בקלות הדעת, שאם גלות בבל ארכה שבעים שנה, סביר הוא שגם שלטון הרומאים יתערער תוך פרק זמן זהה.

החכמים גינו אותו על טעותו, ורבי צדוק הזכיר כי לפי החישובים שערך דניאל, גלות רומי תיארך תקופת זמן ארוכה מזו של גלות בבל, ימי ביאת המשיח יגיעו בעוד שתי מאות לפחות, וטען כי הלכי הרוח המשיחיים המתעוררים בעם אינם במקומם ובאים בטרם עת.

"מהנביא אליהו למדנו", הזכיר, "כי אלפיים השנים הראשונות בהיסטוריה הן שנות תוהו, אחריהן באות אלפיים שנות תורה, ורק אחריהן יבואו אלפיים שנה של ימות המשיח. תקופת שנות התורה עוד לא הגיעה לקיצה. המשיח לא יכול להגיע בתקופה הקרובה ולא יעשה זאת".
"אם כך, כיצד אנו למדים שהבורא רצה להכתיר את חזקיהו למשיח ואת סנחריב לגוג?" שאל אז לפתע ישוע הנער.

הוא התכוון לנס הגדול של הצלת ירושלים מנפילה ודאית, נס שאירע יותר משבע-מאות שנים קודם לכן, בשנת ג'נ"ט, במהלך השנה ה"ד לכהונתו של המלך חזקיהו: "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יהוה ויך במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים. ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב בנינוה". [מל"ב יט לה]

מצד אחד, הנס הזה שחזר את מכות מצרים, ובראשן – מכת בכורות, ומצד שני, בישר על נס הגאולה הקרבה, על הניסים של מלחמת גוג ומגוג העתידית, עליה אמר הנביא:
"והיה ביום ההוא ביום בוא גוג על אדמת ישראל נאם אדני יהוה תעלה חמתי באפי: .. ונשפטתי אתו בדבר ובדם וגשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית אמטיר עליו ועל אגפיו ועל עמים רבים אשר אתו. והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'". [יחזקאל לח יח - כג]
"האם אתה יודע מדוע לא הפך חזקיהו למשיח?" שאל רבי צדוק, מביט בישוע בסקרנות.
"כן" ענה ישוע, "בגלל מידת הדין. בית הדין טען: ריבון עולם! הכיצד? דוד, מלך ישראל, שר לכבודך, אך לא הכתרת אותו למשיח. ואילו חזקיהו, שעבורו חוללת נס שכזה, והוא לא שר בשבחך, האם תהפכו למשיח? בכך הסתיים הדבר".
"נהדר. אם כך, מה שאלתך?"

"הרי מכך אנו למדים שהוא יכול היה להכתיר אפילו את דוד למשיח, שלא לדבר על חזקיהו. כלומה, מלכותו של המשיח יכלה להתחיל כאלף שנה לפני המועד!"

החכמים הביטו זה על זה בפליאה. רבן גמליאל טפח על כתפו של ישוע, ושאל בחיור: "ענה על שאלתי הבאה. אתה מבית דוד. לא מן הנמנע שאתה יכול להפוך למשיח. הלא מוטב שקודם לכן תגדל מעט?" "כנראה שכן", הסכים ישוע.

"הבן, לפני אלף שנה, העולם טרם הגיע לגיל שבו הוא יכול לקבל את המשיח... כמו ילד שיכול להיות מוכתר למלך אך לא יכול לשלוט בעם, כך גם המשיח יכל להגיע גם לפני אלף שנה, אך לא להיכתר ככזה. גם אתה וגם העולם תצטרכו מעט לגדול".

ישוע שקע בהרהורים. הוא בן 12. עוד שנה יהיה בן 13, ויהיה עליו לקיים את כל המצוות, כמו אדם בוגר. אך ככל הנראה לא היה אוזר אומץ די הצורך כדי לשלוט בממלכה, אפילו בהגיעו לגיל מצוות.

ישוע הביא בפני יוחנן את הטיעון הישן ההוא של רבי צדוק. אך יוחנן לא נרתע.

"אבל מדובר הרי באותו המשל!" טען בתוקף. "הבגירות מגיעה בגיל 20, אך גם בגיל 16 ועל אחת כמה וכמה בגיל 18 כבר נוטל על העצמו האדם מלאכה של מבוגרים. הצעירות המוקדמת היא היא "בעתה אחישנה", העת שבה הכל צובר תאוצה ונע לעבר השליחות שלו. האם שמת לב שיותר ממחצית המשתתפים בהמון, שהיה מוכן להקריב היום את חייו, היו נערים?"

"איך יכולתי שלא להבחין בזאת?"

"אם נער שעוד לא הגיע לגיל 16 מבצע בהצלחה משימות שמיועדות לאדם בן עשרים, מה נאמר על מי שמלאו לו 18? והרי שהיחס הוא זהה: שתי המאות החסרות לסיום אלפיים שנות התורה הן כשנתיים החסרות בכדי להגיע לגיל עשרים! האמן לי, העולם התבגר דיו, כדי לקבל עול מלכות שמיים. זה מורגש כבר בציפייה המשותפת לכול. אם המשיח יגיע בעת הזאת, גם אם זה מעט מוקדם, יקבל העולם את פרי עשייתו! לפיכך נאמר "בעתה אחישנה", כלומר "במועד המיועד אזרז זאת!"

"אתה מורה על החלק הבריא של העם, שבכוחו לזכות בגאולה, אך ישנו גם חלק אחר – החלק החולה. העם מפולג מדי, מוריו מודאגים מדי ממעמדם. וגם אם בני דורנו אינם שופכים את דם אחיהם, יש בקרבם רבים מדי השונאים זה את זה".

"בכך אתה צודק. ראוי שהחרטה תקדם לגאולה".

3

עברה שנה וחצי. הייתה זו השנה הרביעית לנציבותו של פונטיוס פילאטוס ביהודה, השנה החמישה-עשר למליכותו של טיבריוס קיסר. הגיע הסתיו, והחלה השנה ה-3789, שנת ג'תשפ"ט לבריאת העולם.

זמן לא רב אחר ששב ישוע אל נצרת אחרי שעלה לרגל לירושלים, הוא שמע ידיעה מפתיעה: בנהר הירדן באזור שלפני השפך לכנרת, הכהן יוחנן בן זכריה, נזיר ונווד, אוסף את בני עמו, קורא לאנשיו לחזור בתשובה ומטביל את מביעי החרטה בנהר. ישוע יצא מיד לחופה הצפוני של הכנרת ואכן, לא הרחק מכפר נחום, מצא את קרוב משפחתו, מטיף לתשובה ומטביל את מביעי החרטה במי הנהר.

ארשת פניו של יוחנן הייתה נרגשת וגם מודאגת.
"מה הניע אותך לקיים את הדרשה זו?" שאל ישוע. "מה קרה?"
"במדבר מגיעים אל האמת מהר יותר מאשר בעיר", ענה יוחנן. "נגלה לי כי טלטלות גדולות
עומדות להתרחש בארץ ישראל. אמנם כבר הושם הגרזן על שורש העצים, יש בכוחם של
התפילה והחרטה למנוע את האסון. החלטתי להתחיל מהגליל ולהמשיך הלאה לאורך הירדן עד
יריחו, כך שכמה שיותר אנשים ייודעו לדברי אלוהים".
מששמע את הדברים, הביט יוחנן ישירות בעיניו של ישוע והוסיף: "עיקר רצוני הוא שהוא ישמע
אותי..."

"הוא? מי זה הוא?"
"בן דוד. התווכחנו איתך בשאלה, האם יכול המשיח לבוא מאתיים שנה לפני המועד. עתה אין לנו
ברירה. הוא מוכרח להגיע. התפילה וההכאה על חטא נחוצים הם, אבל למעשה רק ביאתו
המוקדמת של הגואל תוכל למנוע אסון".
ישוע עמד המום. מעולם לא ראה את חברו בלחץ נפשי שכזה, חוץ חרדה אמיתית וכנה כל-כך.
"האם חווית חזון?"
"כן".

"אי אפשר לסמוך לחלוטין על חזונות. גם הקול וגם הרוח עלולים להטעות.
"אבל לא את אליהו. הרי שהוא בשר ודם."
לא הייתה זו ההתגלות הראשונה של הנביא אליהו אותה חווה יוחנן בן זכריה. לפני עשר שנים,
עברו ישוע ויוחנן לא הרחק מנהר הירדן, כשלפתע הביט סביבו יוחנן ושאל:
"אתה יודע, מהו המקום הזה?"
"לא, אינני יודע".

"אומר לך. זהו המקום שממנו עלה אליהו השמימה, כנאמר: "ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה
רכב אש וסוסי אש וייפרדו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים. ואלישע ראה והוא מצעק אבי
אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד..."ⁱⁱ
"איך אתה יודע מזה?" התפלא ישוע.
"הוא עצמו גילה לי על כך. נגלה לפניי כאן וסיפר".
ועתה נגלה הנביא אליהו שנית אל יוחנן וסיפר על חורבן בית המקדש העתיד להתרחש, ועל גלות
עם ישראל העתידה לבוא.

"הגעתי כדי להתפלל במקום בו הוא עלה השמימה", החל יוחנן מספר, "והוא הופיע שוב. אמר
שכבר הושם הגרזן על שורש העצים."
"לפני האור, היה תוהו ובוהו, כך הסביר לי אליהו. 'בית מקדש נצחי יכול לקום רק על חורבותיו
של בית מקדש זמני'".ⁱⁱⁱ

"אבל זה בדיוק מה שקרה!" הערתי לו, 'בית-המקדש הנוכחי עומד על חורבותיו של זה הקודם!' והוא אמר שהנבואה על חורבן בית המקדש הראשון תקפה גם לבית המקדש השני. הוא חזר על המילים שה' אמר פעם למלך שלמה: '... הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה לשום שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים... אם שוב תשבון אתם ובניכם מאחרי ולא תשמרו מצוותי חוקתי אשר נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם. והכרתי את ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשלח מעל פני והיה ישראל למשל ולשנינה בכל העמים. והבית הזה יהיה עליון כל עבר עליו ישם ושרק ואמרו על מה עשה יהוה ככה לארץ הזאת ולבית הזה...'" [מל"א ט, ו-ח]

"היות שנאמר 'אם שוב תשבון אתם ובניכם מאחרי', פירושו שניתן עוד לבטל את הגזירה?" שאלתי את אליהו".

"חרטה, תפילה וגמילות-חסדים יכולים לבטל כל גזירה. ולא קיימת אף גזירה שתבטל את האמת הגדולה הזו. כמו שאמר ה', צור ישראל: "אני מושל באדם, מי מושל בי? צדיק".^{iv}

'לימדת, כי העולם יתקיים במשך ששת אלפים שנה: אלפיים שנות תוהו, אלפיים שנות תורה ואלפיים שנות גאולה. עד בוא העת הזו נותרו 210 שנים. האם ניתן לזרז את גאולה?"

"ידוע שאם ישמרו בני ישראל, כולם כאחד, את השבת במשך שתי שבתות רצופות, הגאולה תגיע מיד'. עם זאת, הגזירה כבר ניתנה."^v

"הגזירה כבר ניתנה", חזר יוחנן על דבריו כשהוא מביט בתוך עיניו של ישוע. "הגרזן כבר הושם על שורש העצים".

לאחר כמה ימים יצא ישוע לירושלים ומועקה על ליבו. הוא מוכרח היה לשמוע את דעת החכמים, לחלוק את חששותיו עם רבי צדוק.

עוד בדרכו לירושלים, כשעבר באכסנייה ביריחו, שמע על הפשע החמור שהתרחש בליל אמש. וכך היה: הגיעה העת לנקות את המזבח מהאפר במקדש. שני כהנים נרתמו למשימה, ופנו בריצה למזבח הנחושת. ואז קרה הדבר: הכהן שהגיע שני במורת רוחו דקר במאכלת את זה שהקדימו. הכול קפאו בתדהמה, ורבי צדוק, שהשתתף בפולחן, מיהר אל הנופל. משראה שזה האחרון שוכב ללא ניע ולהב תקועה בגבו, הכריז בצער:

"מריבותינו כבר הגיעו אל מרגלות המזבח! אנחנו אוהבים את המצוות אך שונאים זה את זה!"

רבי צדוק היה אחוז אימה וצער, ותחושות אלו עברו לכלל הנוכחים. אפילו אלו שעמדו בחצר בית המקדש הזדעזעו ופרצו בבכי.

והנה לפתע, למרות כל תחושות החרטה, מונע באותו כח עיוור שזה הרגע הביא לשפיכת דמים, התקרב אביו של הכהן הנרצח, ובמקום לבכות עליו... השמיע אנחת רווחה וצעק: "אחיי, אין לנו מה לדאוג, אין צורך בקורבן כפרה! בני עדיין גוסס ולכן הסכין שבתוך הפצע איננה טמאה!" בתנועה נחרצת חילץ את סכין השחיטה מגופו של בנו, שנרעד ונפח את נפשו.^{vi}

לכשעלה לירושלים, ראשית כל החל ישוע לחפש את רבי צדוק. הוא מצא אותו בלשכת הגזית, מעיין בפרוטוקול של בית המשפט.

"כבר שמעת על מה שהתרחש כאן?" שאל אותו הכהן.
"כן".

"אנחנו מפסיקים להבחין זה בזה מבעד למצוות... מה שקרה כאן הוא סימן מבשר רעות. הסכסוכים הפנימיים הביאו עלינו את הרומאים, והאם אלו שמהווים מכשול איתן ובלתי עביר הניצב בדרך לשחרור מדיכוי זה. אני מוכרח להודות, ישוע, שתחושות מבשרות רעות אופפות אותי. מהנביאים אנו יודעים כי בית המקדש הוחרב בעוון שלושה חטאים, שבהם חטאו אבותינו: עבודה זרה, שפיכת דמים וניאוף. נדמה שהבענו חרטה, חטאי העבר הפכו נדירים: הרצח שהתרחש בבית המקדש הוא רק תזכורת להתפרעויות הנושנות. אך הוא חשף את רוח ההתחרות השוררת כעת, את השנאה הסמויה, ולעיתים נדמה לי שהיא גרועה אף משלושת החטאים הגלויים.
"שמעתי מיוחנן בן זכריה שבית האלוהים ייחרב והעם יוצא לגלות."
"גם אני חושש מכך..." נאנח רבי צדוק והוסיף, מהורהר: "אך צום ותפילה בכוחם לבטל את הגזירה... צדיק יכול לבטל את הגזירה."

ישוע נשאר זמן מה בירושלים. וכי איפה מוטב עוד להתפלל לאלוהים לביטול הגזירה, אם לא בהר הקודש?

"בהנגף עמך ישראל", חזר ישוע על תפילתו של שלמה, "לפני אויב אשר יחטאו לך ושבו אליך והודו את שמך והתפללו והתחננו אליך בבית הזה: ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עמך ישראל והשבתם אל האדמה אשר נתת לאבותם". [+מלאכים א ח לג-לד]

מיום ליום התחזקה תקוותו של ישוע. הברית בין עם ישראל לבורא העולם היא ברית איתנה. השכינה ועם ישראל הם בני ברית שמעמדם שווה. צודק הנביא אליהו: אם צור ישראל מושל באדם, הנביא מושל באלוהים. צודק הרבי צדוק! אלוהים גוזר גזירה והצדיק מבטלה!^{vii}

חג החנוכה עבר. הגיעה ידיעה לירושלים, לפיה יוחנן בן זכריה הגיע כמעט עד ים המלח ומטיף לתשובה כשהוא יושב בקרבת מיריחו.

ישוע חש זיקה עזה לידידו, שאמונתו הלכה ודבקה גם בו מיום ליום.

מי יודע, אולי יוחנן צודק? אולי הופעה מוקדמת של הגואל יכולה לבטל את גזירה הנורא? "בעתה אחישנה..." אמר ה'. ושמה לא הגיעה אותה העת המיועדת? אותה עת שבה בני ישראל "יירשו ארץ", ו"הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום"?

וכי מה אנחנו יכולים להפסיד? במקרה הרע, המשיח המורד ימות, כפי שמת יהודה הגלילי, כנאמר: "יקר בעיני יהוה – המוותה, לחסידיו" ^{viii}

ואם יצליח לעמוד במשימה? ואם יקבל עזרה משמים? כשם שנאמר: "ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב" ^{ix}

יש טעם לנסות. בסופו של יום גם הוא, ישוע, צאצאו של דוד. אמנם לידתו לוותה בשערורייה, אך דבר מעין זה כבר אירה בשושלת המשיחים.

השערורייה פרצה עקב כך אביו של ישוע, ר' יוסף בן יעקב, בא אל כלתו מרים לפני החתונה. אמרו שכזו הייתה פסיקתו ההלכתית. לפי דיני התורה, בעילת אישה, בהימצא כוונות תואמות המוצהרות בפומבי, מוכרת בתור נישואין. החכמים העלו סייג באומרים: אם להכיר כל קיום של יחסי מין בין גבר לאישה שאיננה נשואה בתור נישואין, כיצד אפשר להיווכח אחר-כך בכוונות, ויותר מכן – בכוונותיהם של שני הצדדים.

ועל כן קבעו החכמים שרק טקס מיוחד, טקס הקידושין, הוא שמגדיר את הזוג בתור נשואים, וכל בעילה של אישה לפני קיום טקס זה הינו פרוץ ואין לקבלו.

יוסף, מצידו, טען שבעת האירוסין הכוונות מוצהרות בבהירות מספקת כדי שהנישואין יכנסו לתוקפם אחרי קיום קשר אינטימי. בהתאם לתיאוריה הזו שלו, יוסף בא לכלתו אחרי האירוסין, ובאופן זה הקדישה לו.

באותה עת חייל רומאי בשם פנדירא החל להטריד את מרים בפומבי. הוא הסתובב סביב הנערה באופן טרחני כאשר הופיעה בשוק ואפילו אחז אותה בידה כמה פעמים. כשלפתע הופיעו אצל הנערה סימני הריון, הביא הדבר מיד להתרוצצות של שמועות. ולמרות שלאחר לידתו של ישוע עמד יוסף עם מרים תחת החופה, מסמל בזאת כי הוא בטוח בחפותה, החשדות כי ההפך הוא הנכון המשיכו להישמע.^x

בהמשך, הביא הסיפור למחלוקת גדולה במשפחה. אמו של יוסף טענה ללא הרף כי יוסף הוא בור וכי בגלל הנחותיו המופרכות שמה הוכפש.

ישוע הרגיש כי יחסה של אמו כלפי אביו הוא חסר רחמים, וסבר שיחס זה הוא שהביא למותו בטרם עת. האחים והאחיות של ישוע, שזכרו את אביהם פחות טוב, צדדו באימם ואף העבירו את החשדות שאחזו בהם כנגד אביהם, כלפי ישוע, בנו הבכור והאהוב.

ישוע, כמובן, הובך מהצל שריצד על הביוגרפיה שלו. אלא שעתה הבין שעיבורו המפוקפק, שהתרחשה בטרם עת, תואם לסיפורים שערורייתיים אחרים שאירעו בשושלת אבותיו.

כך, תמר, ארחי מותם של שני בעליה (בניו של יהודה) בזה אחר זה, לא הצליחה לקבל מיהודה את בנו השלישי, התחפשה לזונה ופיתתה את חמה. כתוצאה מקיום פרוץ זה של יחסי מין, נולדו התאומים פרץ וזרח. דבר-מה דומה חזר על עצמו עם הצאצא של פרץ, בועז, שהתחתן עם רות המואבייה, זאת כאשר הנישואים עם המואבים אסורים על פי התורה, איסור חמור כמעט כמו זה האוסר על הנישואים עם ממזרים.^{xi}

עם זאת, איסור זה חל על גברים בלבד. בועז החכם היה בקיא בפרט זה, שהתגלה אחרי נישואיו לכל עם ישראל. וכך, מה שאירע במקרה זה לא היה אלא מראית-העין של עבירה. מאוחר יותר צאצאו של בועז, דוד, בא אל בת-שבע, אשתו של אוריה. לפי חוקי התורה, מרגע הבגיזה האישה אסורה הן על בעלה והן על מאהבה. במילים אחרות, אפילו מותו של אוריה לא היה בו כדי להציל את המצב. דור המשיח לא יכל להימשך מבת-שבע והלאה. אז איך הוא נמשך? כיצד זה שדווקא שלמה, בנו של דוד, הוא זה שירש את כס המלכות מאביו? הדבר נתאפשר בזכות כך שבעת קיום יחסי אישות של דוד ובת-שבע, הוגדרה בת-שבע כגרושה על תנאי. באותה העת כל היוצאים למלחמה היו מותרים לנשותיהם מכתבי גירושין למקרה שיוגדרו כנעדרים.

למעשה, צל הממזרות מוטל על כל העם היהודי! במשך עשרות שנים הייתה שרה, אשת אברהם, עקרה, אך התעברה זמן קצר אחרי ששהתה בביתו של אבימלך, שהעריך מאוד את יופייה והניח כי אינה אשת איש.

לא רק בקרב עמי העולם אם כי אפילו לאברהם, בכבודו ובעצמו, היה ספק בדבר היותו אביו האמיתי של הילוד. מה עשה ה' העניק לילוד חזות זהה לזו של אביו, וכל הנוכחים במשתה יכלו להיות עדים לכך שהוולד הוא בנו של אברהם.^{xii} כך מופקים ניצוצות: האור מבצבץ מבעד לחשכה, האמת מתפרצת מבעד למעטה השקר, הקדושה מתחזקת בריחופה מעל החטא.

העובדה שהולדתו שלו, של ישוע, לוותה בשמועות בדבר בגידתה של אמו, יכול רק לאשרר את סגולתו!

4

כעבור כמה ימים ירד ישוע אל נהר הירדן, ובמקום בו חצו בני ישראל את הנהר מצא את יוחנן בנקל. "התפללתי רבות אחרי פגישתנו האחרונה", פתח ישוע בדבריו אחרי שהשניים בירכו זה את זה לשלום. "אתה צודק. אין לנו תקווה אחרת מלבד גאולה יזומה. בין אם העם מוכן לכך ובין אם לאו, הניסיון הזה לא משנה דבר וראוי לנקוט בו. הטבל אותי, כאות לחזרה בתשובה, כפי שאתה מטביל אחרים".

"אני שמח על החלטתך. הרי בן דוד אתה, ואני מודה שתליתי בך את תקוותי. אומר לך אף יותר מכך. דבר מה שלא מיהרתי להגיד קודם, לפני שקיבלת את החלטתך. אינך מודע לכישרונותיך, ואלה יוצאי מגדר הרגיל. האמן לי: לא אני הוא שצריך להטבילך כאות לחזרה בתשובה, אי-אם אתה הוא שצריך להטבילני".

"אל נא תאמר זאת. אתה הראשון שנודע לו שהעת המיועדת, מועד הגאולה שעשוי לבוא בטרם עת, המועד הזה קרב. נשלחת כדי להקדישני לעבודת קודש זו.

"שיהיה כך...", הסכים יוחנן. הוא הרים את ידו, הניח אותה על ראשו של ישוע, וכשהוא מכונס בפרץ התפילה, דחף את ישוע אל הגומחה שבנהר.

ישוע שקע, וכשעלה חזרה הרגיש לפתע ממש מול פניו באוושת כנפיים שהתיזה מים על פניו. כשהרים את עיניו, ראה יונה לבנה ומיד שמע את קול האל מגיע ממרומים ומזכיר גלגולי רעם הנשמעים ממרחקים.

"זהו בני ידידי שימלא את רצוני".

ישוע החל לרעוד. הוא יצא מהמים והתיישב על אבן, מנסה לעכל את מה שאירע.

כשעה לאחר בוא הערב, כשהאנשים שנשארו על גדת נהר הירדן החלו להתאסף סביב המדורה, מתכוננים לשינה, יוחנן זימן את ישוע למדורתו.

"אגיד לך ידיעה חשובה, אחי", לחש יוחנן, "כשטבלת ראיתי את רוח האל יורדת אליך בדמות יונה. כמו כן, שמעתי קול מהמרומים האומר 'זהו בני ידידי'".

"גם אני ראיתי יונה ושמעתי קול ממרומים", אשרר ישוע בהתרגשות.

"מה אתה חושב לעשות?"

"הייתי רוצה להתרחק למדבר ולהבין ביחידות מהי המשימה הניצבת לפני..."

5

למחרת, מוקדם בבוקר, עזב ישוע את גדת נהר הירדן ופנה לעבר רכס ההרים המתנשא מעל יריחו. הוא התקדם לתוך אחד מהגיאיות ובחיפוש אחר מקום מתאים, עלה כמעט עד לראש אחד הסלעים. שם בחר לעצמו מערה שממנה נגלו לעיניו עבר הירדן, ים המלח והרי מואב הנישאים מעליו.

ישוע עסק, לסירוגין, בקריאת ספרי הקודש מהזיכרון, בתפילה ובהרהורים.

החזרה בתשובה היא הכרחית, וכן גם הצום והתפילה, אך הם כשלעצמם אינם מספיקים. את מלכות השמים נתפסת ביד חזקה. לזמן את הגאולה, לבצע את הקפיצה – זו הדרך היחידה למנוע את האסון. אין אנו מפסידים דבר מלבד חיינו – חיים שממילא נחרץ גורלם!

כל המבקש יקבל מבוקשו והדורש ימצא והמתקדם ינצח. כל מלך עם כח של עשרת אלפים חיילים הרואה שאין ביכולתו לעמוד בפני מלך אחר התוקף אותו עם עשרים אלף, שולח שליחים לבקש שלום. אבל אם הוא מבין שאין אפשרות לשלום, לא נותר לו אלא להיות זה שתוקף את היריב ראשון! לתוקף יש יתרון. וכי מי מגן על עצמו טוב מפני היריב? מי שיוצא לקראתו ומתקיף, אפילו בכוח קטן. והאל יעניק לו ניצחון.

"קשת גברים חתים ונכשלים אזרו חיל... רגלי חסידו ישמר ורשעים בחשך ידמו כי לא בכח יגבר איש".^{xiii}

כך הביסו בשתי חרבות יהונתן, בנו של שאול ונושא כליו את צבא הפלישתים.
"וחרש לא ימצא בכל ארץ ישראל כי אמר פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית" ^{xiv}
"ותהי המכה הראשונה אשר הכה יונתן ונשא כליו כעשרים איש בבחצי מענה צמד שדה" ^{xv}
נכון שאיני ניחן בכישורי לחימה, אך בעת הטבילה בנהר הירדן נוצר לי קשר עם אבינו שבשמים, והוא
היחיד, בסופו של יום, שמעניק את הניצחון.
הקרב אמור להתרחש בהר הזיתים, כדברי הנביא:
"ויצא יהוה, ונלחם בגויים ההם, כיום הילחמו, ביום קרב. ועמדו רגליו ביום-ההוא על-הר הזיתים אשר על-
פני ירושלים, מקדם, ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה, גיא גדולה מאוד; ומש חצי ההר צפונה,
וחציו-נגבה... ובא יהוה אלוהי, כל-קדושים עימך. ... והיה יהוה למלך, על-כל-הארץ; ביום ההוא, יהיה
יהוה אחד--ושמו אחד... וזאת תהיה המגפה, אשר ייגוף יהוה את-כל-העמים, אשר צבאו, על-ירושלים".
^{xvi}

"עבור המאמין, הכל אפשרי", המשיך ישוע בהרהוריו, "האמונה מזיזה הרים. היא מתפרצת מלמטה
ומפלסת דרך אל הצמרת, כאמור: "אמת מארץ תצמח, וצדק משמיים נשקף" ^{xvii}
ועדיין, כל המאמצים של מטה יהיו לשווא אם אין ברכה מלמעלה, אם לא הגיעה "העת המיועדת". כדי
להיווכח שהעת אכן הגיעה, יש לקבל אות משמים! יוחנן קיבל את האות, אך לא אני!

6

יום רדף יום. קל היה לאבד את הספירה אלמלא הלבנה העולה מדי ערב מעל העמק. היא חישה את
הימים וציינה אותם. כאשר הגיע ישוע אל ההרים, הירח היה בן כמה ימים בלבד. מאז הספיק לרדת
לטמיון, להיוולד מחדש ועתה התקרב למלוא היקפו.
היה זה היום ה-39 להתבודדותו כאשר הבחין ישוע בטור של רומאים שעבר הרחק בעמק, פניהם
מועדות לכיוון נהר הירדן. דאגה אחזה בו. יתכן שגדוד זה יצא אחר יוחנן? הוא התיישב בכניסה למערה
ובלי שהבחין בכך, נרדם.
כשהתעורר, השמש כבר שקעה, ומעל העמק עלתה הלבנה, בוהקת ומלאה כמעט. לפתע תחושת רעב
חזקה אחזה בו. באותו הרגע, תנודות אחזו לפתע את האוויר סביבו, ומולו הופיע מלאך. כל מראהו של
המלאך היה אימתני, וכל פלגי גופו הגלויים היו מכוסים עיניים. ישוע נרתע. ללא שום ספק, היה זה מלאך
המוות. כלומר, זמנו עבר. פירוש, אביו שבשמים קורא לו לפתע להגיע אליו למרומים.
"לא, ישוע, זה לא מה שחשבת!" אמר המלאך, מצחקק בכל עיניו. "לפעמים אני מגיע גם מסיבות
אחרות".
"אה, אני מבין! אני מודה שציפיתי לשליח אחר, לנביא אליהו".
"נדמה שאתה מאוכזב?"
"יותר מופתע"
"אל תתפלא. אני מביא לא רק את המוות, אלא גם את החיים. אני לא רק מחריב עולמות, אלא גם יוצר
אותם".

"נדמה היה לי שהשליטה בעולם לא נתונה בידי המלאך העליון. המלאך שבתוכו מוטבע שם ה', המלאך בעל פני האל – מטטרון. מלאך שהוא 'שר-העולם'.^{xviii}

"אכן כך הדבר. אבל שנינו אותה ישות. מקובל לראות בנו שני מלאכים שונים, אבל זו צרות אופקים. כשמתמקדים בכך ששם ה' בן 72 האותיות מוטבע בי, רבים מחמיצים את העובדה שעוד לפני כן הוטבעו בי עוד שני שמות קצרים ובהירים של הקב"ה: האל וה'. הראשון מבין שני השמות הללו מייצג את הדין והשני, את הרחמים.

המילים "ה' אלוהנו, ה' אחד"^{xix} נכונות גם עבורי. הבן: כשם ש"ה' הוא האל", כך מלאך שר-העולם, מטטרון, הוא מלאך המוות! כך מטהו של משה, ההופך נחש, כך הטוב והרע, העולים יחד לאותו עץ הדעת.^{xx}

"מעולם לא שמעתי על כך"

"אין זה מפתיע. אני מציג עצמי כך רק בפני מעטים מאוד".

"אבל משום מה העדפת להופיע בפניי בדמות המוות, לא בדמות החיים".

"אתה יוזם דבר-מה עתיר סיכונים, ישוע, וראוי לצנן אותך קצת. לו הייתי מופיע בפניך בדמותי הקורנת, על אף כל מה שהייתי אומר, היית מסיק שתוכניתך מאושרת בכללותה. אני הגעתי על מנת להזהיר אותך ולא כדי לעודד אותך, ועלי להיראות בהתאם".

"להזהיר? מפני מה? גם כך אני מודע לסכנות די הצורך. האמונה מתמרנת בין הסכנות, כמו דג במפלי

נהר. האם אבי שבשמים נותן לי את ברכתו? זה הדבר החשוב היחיד".

"האמן לי שאין זה הדבר החשוב היחיד. העולם נמצא בפרשת דרכים. לעיתים נדמה כי ה' עצמו מתקשה להחליט באיזו דרך לנתב את קורות העולם".

"פירוש הדבר הוא שהבורא מצפה לדחף אנושי, לסימן מלמטה, כפי שנאמר:

"אמת מארץ תצמח, וצדק משמיים נשקף"^{xxi}

"הנה, בדיוק. בהתבדודותך פה הגעת למסקנה שהכל יכול לעלות ביד המאמין והחלטת לבקע את הר

הזיתים. אבל הלא יהיה זה נכון יותר להיווכח תחילה בכוחותיך? האם זה ראוי לעסוק בעניין גדול לפני

שצלחת בקטן? נסה את כוחותיך בסלעים האלו שכאן".

ישוע היה המום. אלו היו המחשבות שלו עצמו! כשהתעורר לפני כמה ימים, הרגיש פרץ של כוחות, שלא היו בו מעולם עד כה. מאותו הרגע תהה ישוע, האם יהא זה כרצון האל אם יחליט לנסות את כוחותיו אלה ללא כורח מובהק.

"או, למשל, תהפוך את האבנים האלו ללחמים", הוסיף המלאך. "הרי, כפי שאני רואה, אתה בטח רעב".

ההצעה הבלתי צפויה הזו הייתה מתבקשת. ישוע לא נדר של הימנעות מאוכל, ובאפשרותו היה

להתחיל לאכול מתי שירצה בכך. מה הפריע לו לנסות את כוחותיו שגילה מחדש? הוא חש רעב חזק,

האין זו סיבה מוצדקת דיה כדי לבדוק את יכולותיו הנפלאות?

יתכן שאחרי פניית התפילה לבורא הוא היה עושה זאת, אך הצעתו של המלאך הביכה אותו. מול ישוע

עמד עתה החזק שבמלאכים, המקורב ביותר ל'כסא הכבוד'. שמו של הקב"ה היה מוטבע בו, ובזמנו הוא

נועד לו חלק בהוצאת עם ישראל מארץ מצרים.^{xxii}

אך כאשר הבין משה שלא ה' עצמו אלא המלאך הזה הוא שיוביל את בני ישראל לארצם, התנגד: "ויאמר אליו: אם-אין פניך הולכים, אל-תעלנו מזה".^{xxiii} ההיסטוריה חוזרת על עצמה.

ישוע נדרך. המלאך אמנם פיתח את המחשבות שהדהדו בראשו של ישוע, אך נדמה שהוא מסתיר את רצון ה', אם היה מודע לרצון הזה כלל. "למה נגלית אלי? הוא שלח אותך?" "האם זה משנה? הגעתי כדי להזהיר אותך והופעתי בידיעתו." "זו לא חוכמה, הוא הרי יודע-כל".

אם כך, מלאך שר-העולם לא היה שליח, ולכן, נראה שהגיע בכדי לפתותו לדבר עבירה. המלאך לא הופיע מולו כדי להזהירו אלא כדי להסיטו מהדרך!

לא, ישוע סירב לשמוע לדבריו, ולו לנכונים שבהם, אין לו צורך בליחושים. "כתוב", ענה ישוע, "כי לא על-הלחם לבדו יחיה האדם – כי על-כל-מוצא פי-ה' יחיה האדם".^{xxiv} "אבל האם קיבלת ציווי מפי ה' הקורא לזרזר את הגאולה, למרות שעל-פי כל הסימנים יש לצפות להיפך מזה?"

"והאם נחשון בן עמינדב קיבל פקודה כלשהי מהאל? נחשון ירד לים סוף על דעת עצמו, אך כאשר הגיעו המים עד לצווארו, נקרע הים. אכן, 'אמת מארץ תצמח; וצדק משמים נשקף'^{xxv}. אנו, בני האדם, מפקידים את כישורינו לסוחרים, אנו מכפילים את מה שהופקד בידינו, אנו חופשיים, מחדשים את העולמות. ואילו אתם, המלאכים, רק מבצעים את מה שהבורא ציווה עליכם לעשות, מבלי להגדיל דבר. במקום שתיתן לי עצות אנא תאמר לי מה הוא הורה עלי לעשות, אם אתה יודע זאת."

"אתה סותר את עצמך כשאתה מניח שאני יכול לפעול ללא הוראתו", התחכם המלאך. "אני מקבל החלטות ונהנה לעשות זאת. נכון, בשונה מבני האדם אינני מיסר עצמי בשאלות כמו 'מי אני באמת?', 'האם אני קיים כלל?' למזלי, מי שברא אותי הגדיר זאת בשבילי. יותר מכך, אני חלק ממועצתו, ולא המלצתי לו לברוא אתכם, אם כי אני מוכרח לציין שלפעמים זה מעניין לעבוד איתכם..."

ישוע הפנה את פניו מהמלאך. הוא חש בחילה ורצה לשכב, אך מלאך המוות לא הניח לו לנפשו. לפתע הסתער המלאך על ישוע בסערה, העלה אותו לירושלים והציבו על אחד מאגפי בית המקדש.

"הנה לך ההזדמנות להוכיח את צדקת דברך, להוכיח שאתה חופשי, שאתה בן אלוהים וכי אנו רק מלאכי שרת. אם אתה צודק, אם אתה בן אלוהים, היזרק מטה מגובה בית המקדש, שהרי כתוב: "כי מלאכיו יצווה-לך, ... על-כפיים ישאנוך"^{xxvi}

"אינני זקוק להוכחות בדבר עליונותם של בני האדם על מלאכים", אמר ישוע. "כפי שאתה ודאי מבין, יכולתי להעמיד אותך בפני מבחן זה עוד שם, על ראש תהום ההר, אבל העברתי אותך הנה. הבט, למעשה זה מה שרציתי להראות לך".

באותו הרגע, כבהבזק ברק, חלפה מול ישוע תמונה של בית המקדש עולה בלהבות וגוויות נערמות בחצר בית האלוהים.

"אלו הן טיטות ראשונות של התמונה שהזמין ממני הבורא. במועדה, אבצע אותה. זו גזירה שלא תוכל לבטל".

"אנחנו עוד נראה..." מלמל ישוע, נחרד מהחיזיון שראה זה עתה. כעבור רגע מצא את עצמו יושב למרגלות הכניסה למערה, כאשר אותו המלאך ישוב מולו. "לשווא מנסה אתה להמעיט מערכו של דור המלאכים שלנו", המשיך הוא בשלו כאילו לא קרה דבר. "איננו נחותים עד כדי כך. אזכיר לך, שבכוחי לא רק לקחת את נפשך ביום מן הימים. דבר-מה דומה אני עושה אתך כל יום, כאשר אני משרה עליך שינה. האם אתה יכול להתנגד לזה? אתה לא שולט לא בחלומיך ולא בעצמך בעת שאתה ישן. כל רצונך נרמס תחת רצוני שלי. היכן אתה נמצא כשאתה ישן? אך גם בערנותך לא הרחקת לכת. קורה לעיתים, שצדיק שזוכה להופיע מול הבורא, מכפיף את רצונו לרצוני".

ישוע נזכר, בלי שהתכוון, בשיחה שקיים עם יוחנן לפני זמן רב. "בקהילת 'יחד' מלמדים", סיפר לו יוחנן, "שחונך, שנלקח השמימה בעודו בחיים, הפך למלאך שר-העולם, התמזג עמו".

"ויתהלך חנוך את-האלוהים, ואיננו כי-לקח אותו אלוהים" ^{xxvii} "עוד טענה אחת מפי חבריך שאיננה אפשרית ואפילו מחללת קודש", הסתייג ישוע. "מקווה שלא תגיד דבר-מה מסוג זה על אליהו הנביא, למרות שגם הוא נחטף השמימה. בני האדם הנם חופשיים, אבל לא כן מלאכי האל. האדם לא יכול להפוך למלאך כשם שלא יכול להפוך לכלב". "גם אני הייתי אומר זאת", העיר יוחנן, "לולא ראיתי את האנשים ההם". "אילו אנשים?"

"חסידיו של חנוך. שני אנשים מקהילת 'יחד' זוכים להתקרב מעשה המרכבה. באותו הרגע הם נראים מסוגרים לחלוטין. פניהם נעשים מוארים ומלאי הדר כפני נפטרים. נדמה שהם ומלאך המוות אחדות אחת. אחר-כך הם מספרים שהפכו למטטרון בדומה לחנוך". ^{xxviii}

כשנזכר בשיחה זו, שאל ישוע את המלאך בפליאה: "אתה חושב שאתה יכול להכפיף את רצונו של אדם? בכוחך לבטל את חירותו? אבל זה בלתי אפשרי".

"אמת, אין בכוחי למנוע מאדם את חירותו, אבל חוזים שזוכים לראות את חזיון המרכבה, מתמסרים לי למען המטרה הנעלה הזו, ועושים זאת מרצונם".

"האמנם?" תשובתו של המלאך הרגיעה את ישוע.

"כן. אבל ישנם דברים שאני יכול לעשות מבלי לבקש את רשותך..."

באותו רגע הכל נרעד מסביב והחל לנוע כזרימת נהר. הר שעי, ההר של עשו, שעמנו מנגד, ובעקבותיהם גם עולם ומלואו, כאילו מתערבלים באיזה משפך ענקי, זרמו לתוך גופו של ישוע, והוא חש עצמו קשור לבריאה כולה, הרגיש שהוא חלק מן הכול, והכל חלק ממנו. הוא חש אחדות עם כל היצורים החיים, עם כל הערים, ההרים, הימות ואפילו עם כוכבים ומערכות כוכבים. ובאותו הרגע ראה ישוע את כל ממלכות העולם.

"כל זה שייך לי", נשמע קולו של המלאך, כאילו בוקע מהצד. "אתה מרגיש את כוחי? חש אחדות איתי? מרגיש כיצד אני חולק עמך את שליטתי? אבל אתה צודק, ביכולתך לקבל זאת או לסרב לכך".
"כפי שודאי ניחשת, אני מסרב לכך. איני רוצה להעליב אותך. השליטה שיש בידך, ניתנה לך על-ידי הבורא. אבל כשאצטרך דבר-מה, אבקש זאת ממנו, לא ממך. וכמובן שאקבל כל מה האל ירגיש לנכון לאצול לי מן המרום, בין אם זה שבח או קלס".
"נכון יותר להניח שיהיה זה קלס".
"למה?"

"לא נח לי לענות על השאלה הזו. הרי אתה עצמך חקרת אותה עוד בילדותך... אז היית נבון יותר והסכמת שחזקיהו לא יכל להפוך למשיח!"
"ועדיין, ישנה עת, העת שיועדה על ידי הבורא עצמו, עת שבה ניתן לקרב את הגאולה!"
"אין די בלהגדיר את המועד הזה. את הגאולה המוקדמת צריך להרוויח, והדבר תלוי במצבו של עם ישראל כולו, והוא איננו מזהיר. עליך לפעול בוודאות. אם, כבעבר, תסתמך על תורת החכמים בנושא זה, תוותר בזכרון בני ישראל כאחד מהם. כולם יזכירו את שמו של ישוע בר יוסף. מצפה לך נתח נהדה, אל תמיר אותו.

"לא מדאיג אותי אם זכרוני יונצח או אם לאו. אינני מוכן לוותר עם הנסיון להקדים את הגאולה, ואני משתכנע ביתר שאת שהדבר אכן אפשרי, וכי העת המיועדת קרבה. אני עלול לא להביא את הגאולה, עלול שלא לחטוף את השלטון במלכות השמים, ואף למות. אך האם אלו סיבות לוותר? חנניה, מישאל ועזריה אמרו למלך נבוכדנצר:

"הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכל לשיזבותנא מן אתון נורא יקדתא ומן ידך מלכא ישיזב" ^{xxix}
כך גם אני. אפילו אם גורלי למות, לא אשמע בעצתך".
"ומה אם המוות אינו הגורם היחיד שמאיים עליך?"
"וכי מה עוד יכול לאיים עלי?"

"מות שמך הטוב, למשל. האמן לי, אם לא יהיה זה ברצונו של ה' לבקע את ההר, כל כוחותיך ילכו לעמים, והאמת שבמילותיך תיאגר במיכלי שקר, ועד סוף הימים ירדפו את ישראל בשמך".
"איך זה אפשרי?"

"כששם שיעקב מייצג את ה' על הארץ, כך אני מייצג את אחיו עשו בשמיים. יום אחד התקוטטנו: יעקב ניצח וקיבל ממני את השם "ישראל". אם ב"עת המיועדת" הקטטה הזו תחזור על עצמה, בגלל גחמותיך, אז במקרה שאנצח, שם זה יעבור לעשו, כאות נצחון. אתה עומד לזכות לתהילה בפי הרומאים ולקלס בפי עמך. האם אתה מוכן לכך?"

"אינני מפחד מהאיומים שלך. נכון, יתכן שלא אתמודד עם המשימה, יתכן שלא אוכל להזיז את ההר... אך אי אפשר לבסס על כך עלילות שווא, כפי שלא ניתן היה לעשות זאת במותם של חנניה, מישאל ועזריה.

"זה אתה אמרת".

"אדם שדרכו ישרה והוא כנה בפני ה', אין לו מה לפחד מאיומיך".

"אתה אפילו לא מתאר לעצמך, כמה אני אוהב את הבטחון שלך".
"בדיוק באותה המידה שאני אוהב את לבך הטהור..."
"אתה לא מעריך אותו נכונה. זה מאוד מפריע לך ומאוד עוזר לי. הרי אם תיגש לעניין הזה ברצינות, תפרוש בפני הזדמנויות מופלאות. אכין מהסיפור שלך משהו נהדר."
"מה שלא תכין, האמת תצא לאור."
"מי יודע מתי זה עוד יקרה? ובינתיים, יהיה לי קצת בידור. אז מה, עשינו עסק?" קרץ המלאך בעיניים שכיסו את פלג גופו הימני.
"אני לא סוגר איתך שום עסקה."
"זה כבר לא משנה. מספיק שקיבלת את ההזרה שלי. אם בשעה המיועדת תעלה על הר הזיתים והוא לא יבקע, אין לך את מי להאשים מלבד עצמך. תיאלץ להשאר צמוד אלי עד העת "המיועדת", ולא "המזורזת".
"ללא הסכמתי לכך? לזה כבר ממש קשה לי להאמין. אתה עצמך הסכמת עם העובדה, שהדבר בלתי אפשרי".
ברגע שישוע אמר מילים אלו, המלאך נעלם.

7

בבוקר למחרת ירד ישוע אל העמק. פלוגת הלגיונרים שראה ביום השלישי בסמוך לגדת הירדן יכלה להגיע לשם במטרה מסוימת – להפסיק את מדרשו של יוחנן שעורר את חששו של טטראך הגליל הורדוס אנטיפס. ואכן, בהתקרבותו לנהר, ישוע לא מצא שם איש. יתכן שיוחנן עלה במעלה הנהר, חשב לעצמו ישוע כשיצא לדרך, ופנה צפונה.
אולם, כבר כעבור חצי שעה פגש קבוצה של אנשים שסיפרו לו כי אמש נעצר יוחנן נשלח למבצר מכוור, הממוקם על צלע אחד מהרי מואב.
ישוע פנה מיד לעבר המבצר, וכעבור ארבע שעות הגיע ליעדו. כאן הבין מיד כי לא יוכל להפגש עם חברו. כמה מתלמידיו של יוחנן, שהתמקמו במערה לא הרחק מהמבצר, סיפרו לו שבקשתם לפגישה נענתה בסירוב תקיף. לאחר שישישן עמם במערה, קם ישוע בבוקר למחרת והלך לגליל. בדרך לנצרת ביקר ישוע בכפרים שנקרו בדרכו, לימד בבתי התפילה על בוא הגאולה הקרבה וקרא לקהל מאזיניו להביע חרטה.
"ותרו על הרוח היריבות ששוררת ביניכם, סלקו שנאת חנם מליבכם, אהבו את שונאיכם, ועובדי האלילים יעזבו את ארץ הקודש מרצונם!"
אט אט התאספו סביבו אנשים. אחרי טבילתו בנהר הירדן ושהייתו במדבר במשך ארבעים יום, ישוע החל לדבר כבעל שליטה, מתפלא בעצמו לטון דיבורו החדש, הסוחף אחריו אנשים ומקנה להם אמונה.

אף שבנצרת, עיר בה גדל, לא התקבל ישוע בסבר פנים יפות, בעיירה כפר-נחום שבמישור החוף עורר הוא סקרנות רבה.

סוחר אחד הציע לישוע בית למגורים. הסוחר השתמש בבית זה למטרות מסחר, ובאותה תקופה הוא עמד שומם.

אנשים מכפרים שכנים החלו להגיע למדרשיו של ישוע בבית הכנסת המקומי, ותוך זמן קצר נתגלו אצלו גם יכולות ריפוי. באורך פלא היו אנשים מבריאים ממחלות קשות ביותר. תוך שבועיים-שלושה התאספה סביב ישוע קבוצת חסידים, ותהילתו בתור מחולל ניסים ומרפא פשטה ברחבי הארץ במהירות בזק.

פסח הגיע, ואיתו העת לעלות לירושלים. בעוברים בין שדות שיבולים בסמוך לכפר מְכַמֵּש החלו תלמידיו של ישוע לאסוף שיבולים ולאכול מהם. כמה מתושבי הכפר, שחזרו מתפילת הבוקר הבחינו בכך ושאלו את ישוע כיצד זה שתלמידיו מפירים את מנוחת השבת. היה זה נושא שנוי במחלוקת, היות שלפי המנהגים הגליליים, מותר היה לקצור שיבולים ולאכול מהם אפילו בשבת. התלמידים עשו את מה שהיה מותר בחבל ארצם.^{xxx}

עם זאת, ישוע לא נצמד להסבר זה אלא החליט להתייחס לסוגיה תוך הסתמכות על מעשיו של דוד. הוא אמר:

"האמנם לא קראתם על האופן בו נהג דוד כשהוא ואנשיו חשו ברעב? אתם זוכרים כיצד נכנס לבית האל, לקח מלחם הפנים, שאסור היה לאדם פרט לכהנים לאכול מהם, ואכל ממנו כשהוא מתחלק עם האנשים שהיו עמו? כך גם האדם הוא אדון השבת."
אחד מתושבי הכפר הזמין את כולם לארוחת שבת, והם נכנסו אל הכפר. בדרך שאלו התלמידים את ישוע:

"אמור לנו, רבי, מדוע לא הסברת להם שבאיזורנו התבסס המנהג לאסוף שיבולים בשבת, ולאכול מהם ושחכמינו מרשים לעשות זאת?"

"ראשית תענו לי אתם, כאשר דוד לקח את לחם הפנים והאכיל את אלו שהיו איתו, על מה הוא התבסס?"

"אינני יודע", ענה שמעון כיפא, "ולמעשה אינו יודע. חלק מהמורים טוענים, שהמלווים שלו היו לא סתם רעבים אלא נתונים היו בסכנת מוות ולכן היתה להם הזכות לנהוג כפי שנהגו. אחרים חושבים שלחמים אלו היו לחמי שבת והיו אסורים לאכילה רק בשבת".

"אתה רואה?", אמר ישוע, "כולם מסכימים על כך שהייתה לדוד הזכות לקחת את הלחמים הללו ולא להסביר לאיש, מדוע עושה זאת. וכך, בדיוק כשם שדוד האכיל את בני לווייתו, ועד היום איש אינו יודע בוודאות את ההסבר למעשיו, כך גם אני, מבני דוד, מרשה לבני לווייתי לאכול ולא להסביר דבר לזרים. אתם, חבריי הקרובים ותלמידיי, יודעים שבאזורנו החוק מאפשר לנהוג כך".

אחרי הארוחה הלכו הכול לבית הכנסת. שם, כמה אנשים למדו דברי תורה, והם הצטרפו אליהם. לאחר זמן מה הגיע העת לתפילת הצהריים, והמבנה החל מתמלא באנשים. נכנסו גם אותם פרושים שלפני כשעה גינו את התלמידים על כך שאספו שיבולים. הם ניגשו לישוע ואחד מהם אמר:

"רבי, שמענו שכינית את עצמך 'אדון השבת'. מה זה אומר? האם אתה חושב שיש לך זכות להפר את איסורי השבת?"

"אסור להפר אף סעיף בסעיפי ההלכה", ענה ישוע. "אולם יש לקיים את אשר ניתן לקיים, אם זה לטובה".

"לא הבנו. תסביר"

"אם כבשכם ייפול לתור בור בשבת, לא תוציאו אותו?"

"בוודאי שנוציא, אבל אין בכך עבירה, הלא כן?"

"נכון. אבל יכולתם להצדיק את עצלנותכם ולהסבירה במונחי מנוחת השבת, כשאתם מותירים

את החיה להתייסר לכל אורך היום. אתם רואים – הנה שם איש וידו יבשה?"

"רואים. וגם מכירים אותו היטב. הוא נמצא במצב זה כבר כמה שנים".

"אסור לרפא בשבת, הלא כן?"

"אסור - אם אין סכנה לחייו של החולה, אסור לרפא אותו. כל טיפול רפואי שניתן לדחותו, אסור הוא בשבת".

"מה אתם חושבים, האם הטיפול הרפואי של אדם זה מותר לדחותו?"

"מותר, ללא כל ספק. הוא חי עם יד כזו כבר כמה שנים ובוודאות יכול לסבול עוד קצת עד למחר".

"טיפול הרפואי מותר לדחות, אך את הריפוי – לא. כי הריפוי אינו מגיע מבני האדם כי-אם

מאלוהים. הרי שאם יחפוץ בכך האל, הוא ירפא אותו גם ביום השבת. אך אם אפשר לשמח את

האדם הזה בשבת, למה לחכות ליום הראשון בשבוע?"

מנין תלמידיו של ישוע הלך וגדל, ואז הוא החליט לבחור כמה מהטובים ביותר, ולהם ינסה להעביר

את כישורי הרפוי שלו, וישתף אותם בתוכניותיו הנסתרות. הם יהפכו למצביאים של גדודי

המלאכים, שהאל ישלח לו בעת המיועדת.

לאחר שהעביר את הלילה בתפילות, כינס ישוע את תלמידיו. חלק מתלמידיו היו אנשי לחימה

שהשתתפו במרידות ויודעו לתפעל נשק. עם זאת, רוב תלמידיו היו דייגים ואיכרים אנשי שלום.

ישוע חשב שחשוב יותר לגלות בהם את כישרונות התפילה והריפוי מאשר אלה של לוחמים.

הוא האמין שבבסיס הכל עומדת החרטה – פניה מוחלטת אל היושב במרומים, התמסרות

מוחלטת לידיו. החרטה מביאה עמה את הריפוי, משום שכל מחלה היא תוצאה של חטא, ואילו

בעתיד הרחוק יותר מביאה החרטה גם את הגאולה – תבוסת הרומאים, ביסוס מלכות השמים,

שאינה אלא ריפוי של העם הקדוש.

"זוכרים, כיצד אמר ה' לגדעון", פנה ישוע לתלמידיו? "ויאמר יהוה, אל-גדעון, רב העם אשר איתך, מתיתי את-מדיין בידם פן-יתפאר עליי ישראל לאמור, ידי הושיעה לי". וכך בחר ה' שלוש מאות איש, ואלה - שלוש מאות במספר! - הניסו את האויב "כארבה לרוב" ^{xxxii}

"כדי לגרש את הרומאים, ראוי שלא במניין יהיה כוחנו כי-אם באמונה. יבוא יום, והוא כבר לא רחוק כל-כך, כשאבינו שבשמים ישחרר את אדמתו משררה של עובדי האלילים. הוא יחפוץ בכך, יעשה זאת בידי שבעים, ואם ירצה – בידי תריסר או אף בידי שניים, כמו במלחמת מכמש. היום, לאות לכך, נותן אני לכם את השליטה על כוחות האופל וכן כוח לרפא מחלות. אם כך, אל תכנסו לכפרים של עובדי האלילים וליישובי השומרונים. לכו ראשית הצאן האבוד אשר לבית ישראל. שאו אליהם דרשה וספרו שמלכות השמים קרבה. רפאו את החולים, טהרו את המצורעים, הקימו את המתים, גרשו את השדים, חינם לקחתם – חינם תתנו.

8

בסוף חודש אלול, כשקרבה השנה החדשה ואמירת סליחות נשמעה מכל עבר, הגיעה הודעה על כך שהורדוס ערף את ראשו של יוחנן בן זכריה.

ביום המחרת, בשעות הבוקר, הפליג ישוע יחד עם תלמידיו למקום מבודד בסמוך לעיר בית צידה.

"אני אחזור אחר הצהריים", אמר ישוע לתלמידיו וכשעלה על גבעה סמוכה, החל להתפלל ולחשוב על מה שקרה.

האדם שבהשראתו לקח על עצמו ישוע את התפקיד הלך לעולמו. אך לא מזמן שלח יוחנן את תלמידיו כדי לברר עד כמה מצליח ישוע במשימתו.

"ספרו למוריכם על מה שראיתם כאן ומסרו לו שאני גמור בדעתי", ענה ישוע. "ואשרי מי שלא אהיה לו למכשול" ^{xxxiii}

באותו הרגע הוא האמין שיביא ניצחון וחיכה בציפייה כיצד ישחרר את חברו, אך ראשו של יוחנן נערף. מה מצפה לישוע עצמו? האם באמת נחוש הוא עד כדי כך, האם הולך בדרך הנכונה? ישוע המשיך להתפלל בריכוז, אך לפתע הרגיש שהאוויר סביבו החל להתערבל וכעבור רגע מלאך המוות התייצב מולו.

"לצערי בדיוק כך הדבר, רבי ישוע", הכריז המלאך. "הגורל שמצפה לך זהה לזה של חברך".

"אתה ממשיך בשלך?" ישוע משך בכתפיו. "הרי אמרתי לך שמוות בייסורים לא מפחיד אותי".

"ואף על פי כן, כעת התלבטת ופשוט לא יכולתי לעמוד מנגד".

"לא יכלת? מאין הדאגה הזאת לשלומי?" גיחך ישוע. "הרי לא איכפת לך אם בביקור הבא שלך תופיע מולי לא למען שיחה חברית אלא בכדי לקחת את נשמת".

"הכל תלוי במועד שבו אגיע לקחת את נשמתך: האם יהיה זה בעוד עשרות שנים (כפי שאתה מבין, אסור לי לנקוב במספר המדויק), או בעוד חצי השנה שהגדרת לעצמך".

"נניח שאני רואה בכך חשיבות, אבל מה זה משנה לך?"

"וודאי שזה משנה. במקרה הראשון תלך לעולם הבא עם משנתך שלך, ובמקרה השני – עם משנה ערוכה בתיקונים שלי".

"אך אם אתה מעוניין בכך שאלך לעולמי בעוד חצי שנה, מדוע אתה מנסה לשנות את דעתי?"
"אם אני אהיה זה שדוחק בך לעשות זאת, תיווצר רק עוד בועת סבון שהאנשים ישכחו ממנה למחרת. אתה צריך להיות זה שמקבל את ההחלטה. רק במקרה כזה יגיע לידי חומר שלא יסולא בפז. כפי שאתה רואה, עלי להיות כן לחלוטין איתך".

"כן לחלוטין? אם כן, ענה לשאלתי: האם הר יכול לבקוע מכוח אמונתי?"
אינספור עיניו של המלאך, כולם כאחד ננעצו ביסוע.

"הוא יכול לבקוע! על כן ההימור גדול כל-כך! ההימור גדול – אבל לא הסיכוי".

"כלומר, הופעת מולי רק כדי להודיע שגם אתה מעורב?"

"בוודאי. אתה צריך לדעת איזה סיכון אתה לוקח. אם ההר ישאר במקומו, אם רומא תנצח, כל הכוחות שלך יעברו אליה. תחליט בעצמך".

ישוע נזכר, שלא במכוון, במילים שאמר קודם לכן לתלמידיו של יוחנן: ...ואשרי מי שלא אהיה לו למכשול!" אם כן, הנדר נידה. נדר שכבר לא ייתכן לבטלו, אפילו לו היה רוצה בכך.

באותו רגע נשב לפתע משב רוח חזק, ומלאך המוות נעלם.

"אבי!" קרא ישוע את קריאתו. "רק לך אני שייך, ואם אמות בשמך, האם אחלל בכך את כבודך? אבי! אני מאמין רק לך, ואיני סומך על דבריו של המלאך שלא אתה שלחת!"

9

בינתיים, אנשים שראו את סירתו של המורה הלכו לקראתו לאורך החוף. כשהבחין בהם, ירד ישוע מההר והלך לקראת ההמון שבירך אותו לשלום בקריאות נרגשות. ישוע סיפר משלים וריפא חולים ולא הבחין כיצד הזמן עבר. ברגע מסוים התקרבו כמה תלמידים אל ישוע, ושמעון כיפא אמר לו:
"רבי, בעוד כשעה-שעתיים כבר יחשיך, לא הגיע העת לשחרר את האנשים, הרי הם לא אכלו דבר במשך כל היום?"

בהופעתו הראשונה אל מול ישוע, מלאך המוות קרא לו להפוך אבנים ללחם בכדי שישבע. הוא סירב לפיתוי הזה. אך היום מלאך המוות שתק, וישוע חש שיש לו הזכות להאכיל את האחרים באורח פלא. כשראה את אמונתם של אלפי אנשים שמבלי שדאגו למזונם או לצפוי להם ביום המחר עברו כברת דרך רק כדי לשמוע אותו, להירפא מכאב גופני ונפשי, הבין ישוע שהנה הגיע הרגע.

הוא הרגיש שלמען האנשים האלה רשאי יהי להשתמש בכוחות שנשלחו לו מלמעלה, רשאי לנסות אותם. גילויה של אמונה גדולה מזכה בגמול רב.

הוא עבר על תלמידיו במבט בוחן, ולבסוף אמר: "אתם תתנו להם לאכול".

"אנחנו?" התפלא שמעון. "חמשת ככרות הלחם ושני הדגים שיש בסירתי בקושי יספיקו אפילו לארוחת ערב בשבילנו. אתה רוצה שנקנה להם אוכל בבית צידה?"

"לא. הפעם תעשו דבר-מה אחר", חייך ישוע והוסיף: "הושיבו את האנשים בשורות של חמישים איש". התלמידים, מחליפים מביטים מסוקרנים, החלו לבצע את ההוראה המוזרה.

בזמן הזה ישוע ניגש לסירתו של שמעון והוציא מתוכה את הלחם והדגים ששמר שם.

כאשר התלמידים הושיבו את ההמון הסתבר, לפי כמות השורות שנוצרו, שרק מספר הגברים בקהל עומד על חמשת אלפים.

ישוע הקיף במבטו את ההמון, ואמר: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ". לאחר מכן בצע את כיכר הלחם ומסר פיסות לחם לתלמידיו, בכדי שיחלקו הלאה לקהל האנשים.

והנה זה פלא, הלחם בידי התלמידים לא אזל, וכמותו אף הוכפלה! סעודת הערב נמשכה לא יותר מחצי שעה, ובדיוק כשהשמש שקעה מעבר לרכס הרי הגליל מתנשאים מעל הימה, האנשים שבעו והחלו מתפזרים והתלמידים החלו לאסוף את הלחם שנותר.

הנביא אליהו טרם הופיע בפני ישוע וטרם נתן לו את הדרכתו. אבל הנה הוא חזר בעצמו על הנס של הנביא, הוא נס של אי-כליית כד הקמח. בעקבות תפילתו של אליהו, בביתה של האלמנה מצרפת לא כלה הקמח שבכד והשמן שבצפחת לא חסר. והנה הוא, ישוע, חזר על הנס!

לבקע את ההר תהיה מלאכה מורכבת יותר, אך כעת כבר אין זה בגורלו להתחמק ממשימה זו.

10

הקיץ הגיע לקיצו, והחלה שנה חדשה, שנת ג'תש"צ, 3790. תחילת שנה זו סומנה באותות רעים. עבודת יום הכיפורים לוותה בתופעות מדאיגות: לשון הזהורית, שבה סומן התיש שנועד היה להשתלח לעזאזל, לא הלבנה כבדרך-כלל, כאות לכפרת בני ישראל. הנר המערבי כבה לפני הזמן, ולבסוף, דלתות ההיכל נסגרו לפתע מעצמם.^{xxxiii}

לאחר כמה ימים, בחג הסוכות, פרצו רוחות סערה ביהודה. מבני המגורים הזמניים, שנבנו מהחומרים שהיו ברי השגה, לא יכלו לעמוד בפני הסופה. מעטים מאוד יכלו לקיים את מצוות הישיבה בסוכה, ויתרה מכך – בכל משך החג ירד גשם בלתי פוסק. זה היה הדבר המדאיג ביותר: בדיוק בתום חג הסוכות היו אמורים להתחיל להתפלל על הגשמים. גשם שהתחיל לפני מועד זה נחשב לסימן מבשר רעות.

כשעלה ישוע להר הבית יומיים לאחר תום סוכות הוא גילה, להפתעתו, שלשכת הגזית, בה התקיימו ישיבות הסנהדרין, התרוקנה. רק פקידי הלשכה הצדוקית נכחו במקום, אך לא היה שם אף שופט מוסמך ואף חכם.

הסתבר, שביום אמש עברו השופטים לבניין מסחר כלשהו הנמצא במרחק הליכה מחומת המקדש.

לאחר הופעת הסימנים מבשרי הרעות במשך החג, החליטו החכמים סופית לפנות את המקום הקדוש.

די במהרה מצא ישוע את החנות שחיפש אך לא מצא בה את רבי צדוק. הסתבר שהכהן לקח לליבו את הסימנים הרעים שהופיעו בימים הנוראים ולא חזר לאכול גם אחרי שנגמר צום יום הכיפורים. הוא נדר שיפסיק לאכול, וכל-כך נחלש שנשאר ביום ההוא בביתו.^{xxxv}

"אומרים שהרבי לא נוגע באוכל כבר שלושה שבועות?" שאל ישוע את הרבי צדוק, כשבא לבקרו.

"לא בדיוק. לאחר שקיעת החמה אני לועס דבלה ובולע את מיצה".

"מה קורה?" שאל ישוע בדאגה. "מה דחף את הרבי לצעד שכזה?"

"השכינה, הנוכחות האלוהית עזבה אותנו, ישוע. הסנהדרין עזב את לשכת הגזית. לאחר הופעת הסימנים הרעים ביום כיפור, כל השופטים השתכנעו סופית שאנחנו לא במקום הנכון ושאלו שולחים לעם סימן כוזב. השכינה עזבה את ציון, ואין לנו זכות לדון בפשעים שעונשם עונש מוות. עברנו לבניין הממוקם מעבר לחומה של הר הבית. בית הדין הצדוקי, המוסמך על ידי שלטון הרומאים, ימשיך, כמובן, את עבודתו במקומו הקודם."

"האם הרבי חושב שעוד נותרה לנו תקווה? שעוד ניתן לעצור מבעוד מועד את חורבן העיר הזאת, את

גלות העם, את הרס בית המקדש? הלא מזה חושש הרבי?"

"מזה אני חושש, ישוע, מזה בדיוק. בשם כל אלו פתחתי בצום שלא מוגבל בזמן... וזה מה שיש לי לאמר

לך: אפילו אם לא נמנע את האסון, אפילו אם ההחלטה כבר התקבלה והיא סופית וחתומה, בצום שלי

ובתפילתי אנחנו נשפיע על התקומה העתידה לבוא. כשהאדם לוקח על עצמו סבל במודע, הוא "שם

אשם נפשו". מאמציהם של צדיקים לעולם אינם מיותרים.^{xxxvi}

דבריו של החכם עודדו את ישוע. זה היה טוב יותר מכל ברכה שהייתה ניתנת לתוכניתו. אמונתו הייתה

זוהי לחלוטין. לא לשווא התכוון לקרב המכריע עם הרומאים. הוא ינצח בכל מקרה. ינצח גם במקרה

שימות! דמם של צדיקים לעולם לא ניתז לשווא, קורבנותיהם של הצדיקים גואלים את היקום, הקורבנות

של הצדיקים זו התרומה האמיתית, התורמת לגאולה סופית.^{xxxvii}

החלטתו של הרבי צדוק הוכיחה שהוא, ישוע, הלך בדרך הנכונה כל העת הזו, וכי שנת שלושת אלפים

שבע מאות ותשעים [ג'תש"צ] שאך זה עתה החלה היא אכן "העת המיועדת".

הסימנים הרעים מרמזים על אסונות גדולים, אך בו בעת הם סימנים לכך שאת האסונות הללו אפשר

למנוע, שניתן ואף הכרחי להקדים את בוא הגאולה!

חסרו לו סימנים המרמזים על בוא "העת המיועדת"? בראש השנה סימנים אלו נחתו על כל ישראל

בגשם זלעפות. אי אפשר לדחות זאת הרי, כפי שמלמדים החכמים, "בניסן נגאלו ובניסן עתידים

להיגאל"^{xxxviii}

בעוד חצי שנה, בפסח הקרוב, הוא יעלה להר הזיתים וייצא למערכה מול הרומאים! ואז "הקטן יהיה

לאלף והצעיר לגוי עצום", "אני ה' בעתה אחישנה".

עם חזרתו לגליל המשיך ישוע להעביר מדרשים, לרפא חולים ואף הקים לתחיה שני מתים. בנוסף, הוא קיים שוב את נס הכפלת הלחמים, והפעם האכיל ארבעת אלפים בני אדם. כעבור כשבוע לאחר נס זה עלה ישוע, בלוויית שמעון, יוחנן ויעקב, על הר תבור. העליה להר הייתה ארוכה ומיגעת. לאחר שנהנו מהנופים שנגלו לעיניהם, התלמידים נשכבו תחת עצי האורן מטילי הצל ונרדמו במהרה. ישוע, מצידו, לא עצם עין. הוא החל להתפלל. הוא ביקש מאביו שבשמים לענות לו, ביקש שייתן ברכתו לדבר שתכנן. כמעט מתחילת התפילה השתנתה ארשת פניו, בגדיו הפכו לבן בוהק, והנביא אליהו הופיע מולו. כבר בתחילתה של אותה תפילה "השתנו פניו ולבושו הלבין והבריק", ולפניו ניצב אליהו הנביא.^{xxxix} ליבו של ישוע החסיר פעימה. הוא ציפה להופעה זו, חיכה לאותו אדם, שלא מת, שנותר כבשר ודם גם בשמים.

"שלום לך, ישוע", אמר הנביא. "נגלה לך שהמקדש דינו להיחרב, וכי העם עומד לצאת לגלות, לא כן?"

"עתה כבר רבים יודעים זאת"

"ואתה מקווה לבטל את הגזירה?"

"כן, אני מקווה"

"ובאיזה אופן?"

"הקב"ה מקבל החלטה, והצדיק מבטלה! לצום ולתפילה כח רב, אך בכדי לבטל גזירה חמורה כל-כך נחוצים אמצעים מיוחדים. צריך לפרוץ אל הגאולה הסופית, לקחת את מלכות השמים בכח. לפי מדרשך, עד בוא המשיח נותרו אלפיים ועשר שנים, תקופת זמן לא קצרה. אך מאחר שהתריעו את החכמים בפני הסכנה הממשמשת ובאה, עכשיו בדיוק הגיעה אותה "עת מיועדת". הגיע הרגע שבו אפשר להקדים את הגדולה. העיקר עכשיו הוא לא להחמיץ את הזמן הזה ולצאת למערכה כבר בפסח הקרוב!"

"כיצד אתה מקשר בין ההודעה בדבר חורבן בית המקדש לזירוז הגאולה?"

"בדורנו אזלה הנבואה. ואם החכמים הותרעו בדבר האסונות הקרבים, אז אך ורק על מנת שינסו למנוע

אותם. רבי צדוק פתח בצום ללא מועד סיום, ואני, לפני פסח, אכנס לירושלים ואודיע ברבים שזמן הגאולה הגיע, שזמנם של הרומאים בא אל קיצו. ליל פסח, ליל הגאולה הראשונה, הוא גם ליל הגאולה האחרונה, אנוכי ותלמידי נעלה על הר הזיתים. שם נצא לקרב מול הלגיונרים. ואם ירצה אבינו שבשמים, אז יתרחש, כדברי הנביא:

"ויצא יהוה, ונלחם בגויים ההם, כיום הילחמו, ביום קרב. ועמדו רגליו ביום-ההוא על-הר הזיתים אשר על-פני ירושלים, מקדם, ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה, גיא גדולה מאוד; ומש חצי ההר צפונה, וחציו-נגבה... ובא יהוה אלוהי, כל-קדושים עימך... והיה יהוה למלך, על-כל-הארץ; ביום ההוא, יהיה יהוה אחד--ושמו אחד".^{xi}

"רוצה להגיד אתה, שההר ירעד בעקבות תפילתך?"

"כדברי אבינו שבשמיים, שנמסרו על ידך: "אני מושל באדם, מי מושל בי? צדיק"^{xli}

"אמן!" ענה הנביא. "אך אל תשכח, זו ההחלטה שלך ורק שלך. אף אחד לא שולח אותך למשימה זו, ואינני מבטיח שהכל ילך כפי שתכננת".

"אבל יש לפחות משהו שגלוי לך?"

"לא הרבה. אני יודע בוודאות רק שהעולם יתקיים עוד עשרה יובלים לפחות, ושההיסטוריה תימשך לפחות עוד שמינית ממנין "ימות המשיח",^{xlii} אך ככל הנראה יימשך עד סוף ימים אלה."

"איך? הגאולה יכולה להימשך אלפיים שנה?"

"כן. זהו טבעו של הזמן. לפי מדרשנו, העולם קיים ששת אלפים שנה: אלפיים שנות תהו, אלפיים שנות תורה ואלפיים שנות משיח. אלפיים שנות תהו התחילו מתהוהו, התחילו בחטא הקדמון. התורה ניתנה במחצית התקופה אמצעית, והיות שהאמצע היא מציאות מחשבתית ולא חומרית, ובכך מתאימה היא לאמור בתורה. בדיוק באותו האופן הגאולה, שעמה הכל מתגשם. זה נמשך אל השלמת ההיסטוריה. המשיח משלים את הבריאה, ועל כן כוחו קשור לסופה של התקופה האחרונה.^{xliii} ובאותו הרגע הופיע לצדו של הנביא אליהו גם משה רבנו.

"מה יעלה בגורלו של המרד שלך נסתר הוא מאתנו, ישוע", הצטרף משה לשיחה. "אך אנו מוסמכים למסור לך, שכשם שהיה במלחמה עם סנחריב, לא פחות מתריסר לגיונות של מלאכים יישלחו לתמוך בך".^{xliv}

"ובכל זאת, אין פירוש הדבר שיהיה ניצחון".

"מדוע?"

"ראשית כל, חטא שנאת חינום טרם יצא לפועל", ענה משה. "שנית, כל מה שמתרחש לא במועדו עלול להיכשל. בתוכנית זו, יותר מדי דברים תלויים בחופש בחירותו של אדם, בחירותך. חכם עדיף על נביא^{xlv}, אבל להעדפה זו יש גם מחיר".

"ולבסוף, הדבר החשוב ביותר", הוסיף אליהו. "המלאך הנושא בשמו את שם הבורא, ומי שבעת יציאת מצרים היה לו תפקיד משנה, צריך, בימים אלה, לעבור לקדמת הבמה. מלאך שר העולם, הוא גם מלאכו של עשו, מקבל את תוקפו בדור הנוכחי. במקרה של גאולה מוקדמת, יקבל מלאך זה סמכויות רחבות ביותר. הזהר ממנו".

"כן, אני יודע. הוא כבר הופיע בפני, הזהיר, ניסה לבלבל אותי. אבל כוונותי טובות ואין לי סיבה לחשוש ממנו. הרבה יותר חשוב לי לדעת האם אבינו מברך אותי".

"אפילו לגבי זה אינני בטוח", אמר אליהו בצער. "אך אני יכול לבקש אות משמים שתופיע למענך. בוא נקבע כך – לפני שתיכנס לירושלים, חפש בבית עניה אתון ועיר. אם תמצא – קח אותם. אם מישהו יתחיל למחות על כך, ענה: "הם נחוצים לבורא". אם הכל יעבור חלק, ואתה תיכנס כראוי, פירוש – הבורא רואה את עבודתך בעין טובה.

באותו הרגע שמעון, יוחנן ויעקב, שעד כה ישנו שנת ישרים, התעוררו לפתע וראו את הנביאים מדברים עם ישוע. הם בהו במבוכה בשלושת האישים הקורני האור, כשלפתע הופיע ענן וממנו נשמע קול לאמור:

"זהו בני ידיד אשר רציתי בו, אליו תשמעו!"

"הנה קיבלת את ברכתך", שמח אליהו. "אך נשאר בתוקף גם את הסימן שעליו דיברנו".
ברגע הבא נעלם החיזיון בפתאומיות, והתלמידים, שהסתכלו סביב, ראו מולם רק את ישוע בדמותו
הרגילה. רק מבטו הקורן הזכיר למשך זמן מה על השיחה המופלאה שהתקיימה פה.

12

עד מהרה יצא ישוע מכפר נחום, מלווה בקהל מרשים, ויצא לכוון ירושלים.
בדרך, לא הרחק מהר גלבוע, הוא קרא לשנים עשר מתלמידיו, התיישב עמם על הדשא
וניסה לשתף אותם בתוכניתו.

"אנחנו עולים לירושלים. שם בליל הסדר אני מתכוון לצאת יחד איתכם, לקרב מול הרומאים
בהר הזיתים. כשם בימים עברו אירעה גאולתנו בפסח, בחודש ניסן, כך יהי גם באחרית
הימים – בניסן, בפסח... ייתכן שהרומאים ינסו לתפוס אותי לפני הזמן הזה, לכן בלילות
נתחבא בהר הזיתים. צריך להשתדל ולצאת לקרב בדיוק במועד שנקבע, אך עלינו להיות
מוכנים למאבק בכל רגע.^{xlvi}

"כיצד נוכל לנצח?" תהה שמעון. "יש להם בוודאי בירושלים חיל מצב של לגיון שלם..."
"איך לגיון רומי אחד יכול לעמוד מול שנים-עשר לגיונות של מלאכים? האם לא קראתם
מדביר הנביא: "ויצא יהוה, ונלחם בגויים ההם, כיום הילחמו, ביום קרב. ד ועמדו רגליו ביום-
ההוא על-הר הזיתים אשר על-פני ירושלים, מקדם; ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה,
גיא גדולה מאוד"^{xlvi}

"פעם אחת לא יכולתם לרפא אדם אחוז דיבוק ושאלתם אותי, מה הסיבה לכך. ומה ענית?"
"אמרת שזה משום חוסר האמונה שלנו", ענה שמעון. "אמרת: אם תהיה לנו אמונה ולו
כגרגיר חרדל, ונאמר לצרה 'העתק מזה שמה', כך יקרה: לא יישאר דבר שאינו אפשרי
עבורנו".

"נכון", הסכים ישוע. "אם תהיה לכם אמונה ולו כגרגיר חרדל, כך יהיה".

"ואם לא תהיה לנו אמונה כזו?" שאל יהודה בדאגה.

"אם לא תהיה?" ישוע הרהר. "אז אני אמצא את עצמי בידי עובדי האלילים. הם יתעללו בי
ויצלבו אותי. אבל גם במקרה זה לא יהיה המרד לחינם, מכיוון שהוא יביא לתקומת מלכות
ישראל בעתה.^{xlvi}

ברגע זה נזכר ישוע, בהיסח הדעת, במילותיו של הנביא אליהו בדבר ימות המשיח, על כך
שהם נמשכים לסוף ההיסטוריה, שהגאולה עלולה להיכנס לתוקפה רק בצאת האלף
השישי, כלומר תתחיל באלף השלישי, אם לחשב לפי השנה הנוכחית, שנת 3790.

לכן ישוע הוסיף: "אם עובדי האלילים יגברו, אם יחריבו את המקדש הזה, אלוהים יקימו מחדש ביום השלישי!"
התלמידים שתקו. הדברים שאמר היו כה בלתי צפויים, בלתי מתקבלים על הדעת ואפלים, שהתלמידים התקשו להכילם.
כשמצא רגע מתאים, קרא שמעון כיפא לישוע הצידה, והחל לחלוק עליו:
"רחם על עצמך, מורי! לבל תקרה לך צרה שכזו!"
ישוע, מצידו, אמר בעצב: "מדוע אתה מערער על דבריי, שמעון? תמיד קורה מה שהבורא תכנן, ולא האדם."

13

את השבת הגדולה, השבת שקדמה לפסח של שנת 3790, העביר ישוע ביריחו, וביום הראשון לשבוע, השכם בבוקר, התחיל בעלייתו לירושלים.
תחילה התפתלה הדרך בין גבעות תלולות וחשופות, ובהמשך, בין גבעות ירוקות, המתגלגלות מאחת לרעותה ונמלטות לא השמים, שובות את העין בגוון התכלת העשיר שלהן. משני צידי הדרך, בדשא הברקת, נצצו פרגים אדומים. התלמידים ציפו בהתרגשות ובחוסר סבלנות לאירוע שעליו, נכון לשעה, רק הם ידעו – לעלייתו של המלך לירושלים ולקרב שלו עם הרומאים בהר הזיתים.
הם צלחו את הדרך עם שלוש תחנות ביניים בלבד, וכאשר החלה סוף-סוף השמש לנטות לכוון המערב, עלו ההולכים לפסגת הר הזיתים, וירושלים נגלתה בפניהם.
כשעמדו שם, מתפעלים מעיר הקודש, קרא ישוע לשמעון וליוחנן ואמר להם:
"לכו לכפר שנמצא בדיוק מולכם. שם תמצאו אתון ויער. פרמו את החבל שמחזיק אותם, והביאו אותם אלי. אם מישהו יתחיל להתנגד לכך ענו לו שהם נחוצים לבורא, והוא יותיר לכם לקחת אותם." xlix
שמעון כיפא ויוחנן הלכו מיד לבית עניה. הם נכנסו לרחוב הראשי וראו מיד, לצד השער של הבית השלישי, אתון ויער שעמדו קשורים.
שמעון, בלי לחשוב פעמיים, החל להותיר את החבל שקשר את הבהמות. בעל הבית הופיע מיד ושאל, באיזו זכות הם עושים זאת?
שמעון ויוחנן ענו פה אחד: "העיר נחוץ לאדוננו".

כששמע את התשובה הזו, כאילו הייתה מוסכמת מראש, חייך בעל הבית, ואמר, בהינף יד:
"שלום לכם! קחו".

כשהביאו את הבהמות לישוע, התלמידים שמו עליהם את בגדיהם. והמורה עלה על האתון, התיישב על אותם בגדים ובלוויית שנים-עשר תלמידיו החל לנוע לירושלים. בדרך, הצטרפו לתהלוכה זו תושבים מהכפרים הסמוכים לעיר. באור קרני השמש השוקעת, התהלוכה הססגונית נראתה היטב מירושלים. אנשים החלו מגיעים מכוונים שונים, פורסים את בגדיהם על הקרקע, חלקם גזמו ענפים מהעצים והניחו גם אותם לפני ישוע הרכוב על החמור.¹

לאורך כל הדרך המובילה לגשר שמעל נחל קדרון ואפילו על הגשר עצמו עמדו אנשים והביעו את שמחתם בקריאות רועמות:
"השבח לבן דוד!", "צעקו."

"ברוך המלך שיבוא בשם אלוהים", נשמע מהצד השני.
"ברוכה ממלכתו של דוד!" צעקו אחרים.

קבלת הפנים הנרגשת הזו עודדה את ישוע. מי השכיל אותם לסור לקראתו? הכל הסתדר מעצמו, הכל הפך לאות. הנה העם, אחוז ברוח הקודש, הכריז עליו כמלך. כמה אנשים, שחששו מהתפרצות כה סוערת של שמחה עממית ודאגו שמא עלול המצב להסלים ולהביא לתפנית לא רצוה, התקרבו לישוע הרכוב על גב החמור וביקשו ממנו להרגיע את ההמון.

"רבי, אנא תאסור עליהם לצעוק שהנך מלך. זה עלול להיות מסוכן. ידיעה על כך עלולה להגיע לרומאים", החלו בניסיונות לשכנע את ישוע.

ישוע עצר את חמורו, הקיף במבטו את האנשים הנרגשים, וענה:

"אבל זו האמת. זו אמת שתכבוש את העולם ולכן אפילו אם הם ישתקו, יזעקו האבנים!"
עם זאת, הוא לא יכול היה להתעלם מדבריהם של הפרושים. מילותיהם הזכירו לישוע שבהתאם להחלטת הקדוש ברוך הוא, שאותה קיווה לערער, האסונות נכונו לא רק לו, אלא קודם כל לאותם אנשים צוהלים. הוא עצר שוב את החמור, הביט סביב עיר הקודש במבט עצוב, והקרא:

"הו, ירושלים, הדבר עדיין מוסתר ממך, אבל אסונות גדולים נגזרו עליך: האויב יכתר אותך, יחפור סביבך תעלות מגן, יבזוז אותך ויהרוג ביושביו. אך יש עוד בכוחו של הצדיק לבטל את הגזירה!²

האנשים שעמדו בקרבתו נחרדו מדבריו.

כשהוא רכוב על גב החמור, הצועד במהרה ודורך על הבגדים והענפים, נכנס ישוע בשערי העיר כשהוא מתקדם ופניו בית המקדש. מבלי שיורגש, התפזר ההמון ובהתקרבו לבית האל היה ישוע מלווה בכמה עשרות אנשים בלבד. לאחר שטבל באחת מהמקוואות הרבות, ישוע התכוון להכנס לבית המקדש, אך כשעבר ליד הקשת העצומה ששימשה מדרגות להר הבית, עצר. כאן, מתחת לקשת עצמה ומסביבה היו סוחרים ביונים וממירים כספים. הערב קרב וקהל הסוחרים לא היה רב. עם זאת, עדיין ניתן היה לשמוע את צלילי רשרוש המטבעות והקולות הערניים.

מזה שנים רבות התקיימה מלחמה בלתי פוסקת בין סוחרי בית המקדש לבין הפרושים. הפרושים דרשו שבהמות הקורבן ימכרו במרחק מה מבית המקדש, ליד שערי העיר, אך הסוחרים, מסיבות של נוחות, מיקמו את דוכניהם ומכלאותיהם בסמוך לכניסה למקדש. הפרושים היו מגיעים בעקביות, הופכים את שולחנותיהם של הסוחרים וזורקים עליהם ירקות רקובים, אך דבר לא עזר.^{lii}

למראה הסוחרים נזכר ישוע בדבריו של הנביא זכריה: "ולא-יהיה כנעני עוד בבית-ה' צבאות, ביום ההוא"^{liii}

אלא שדווקא "ביום ההוא", לפי אותו הנביא, הוא הגיע כדי לבשר את בשורתו! עוד אות! "כתוב, 'ביתי בית תפילה ייקרא לכל העמים' ואתם הפכתם אותו לשוק עירוני, למערת פריצים!" צעק ישוע לעבר הסוחרים בכעס והחל להפוך את שולחנותיהם של החלפנים ואת ספסליהם של סוחרי היונים לקורבן.^{liv}

הסוחרים התפזרו מיד, מותירים את סחורתם מאחור. ישוע נכנס אל המקדש כשעבודת הקודש כבר נגמרה. כמה אנשים חולים התקרבו אליו – שניים צולעים ואחד עיוור – והוא ריפא אותם.

העדים לנס, ביניהם גם לא מעט ילדים, החלו לצעוק: "הושע-נא לבן-דוד!" הסופרים שנכחו בקרבו שאלו את ישוע בדאגה, האם שמע את הקריאה הזו.

"כן!" ענה. "הלא קראתם, 'מפי עוללים ויונקים יסדת עז'?"

כשהגיעה שעת הדמדומים, הוא חזר להר הזיתים לכפר בית עניה, שם ישן עם תלמידיו בביתו של שמעון המצורע.^{lv}

בבוקר למחרת, ביום שני, יצא שוב ישוע לירושלים. בדרך, עוד ממרחק מה, ראה מולו עץ תאנה.

"צריך לקחת דוגמא מעץ התאנה", חשב ישוע. "אם עכשיו, בתחילת האביב, יכולה התאנה לשאת פרי פירושו שגם הגאולה יכולה לבוא עכשיו, לפני תחילת ימי המשיח!" כשהתקרב לתאנה שעמדה לצד הדרך, ישוע עצר כדי להתפלל ולאחר מכך התקרב אל התאנה והתחיל לחפש עליה פירות. לאחר שלא מצא דבר פרט לעלים טריים הוא העביר את ידו על זקנו בתמיהה ופתאום אמר: "מעתה לא יהיה ממך פרי עד עולם!" ומיד יבשה התאנה.

התלמידים השתוממו ושמעון שאל: "כיצד יבשה התאנה? ולמה קיללת אותה, מורי? האם עתה היא עת ההנבה?"

"זהו בדיוק העניין, שעכשיו זו לא העת להנבה! זו הייתה בדיקה. היות שהיא לא הצליחה לשאת פרי באורח פלא בטרם עת, נגזר עליה, באורח פלא, גם למות בטרם עת! זה בדיוק הדבר שאמרתי לכם כבר פעם: בעוד כמה ימים נצא לקרב מול הרומאים בהר הזה. עלינו לנצח, וכאות לכך, יבקע ההר הזה. ואם לא, אם אני אמות, גם זה יהיה לנס. דעו לכם שגם לי עלול לקרות הדבר שקרה לתאנה הזו – שאפגע מעובדי האלילים, ארצח מידם. אך גם זה יוביל לתחייתה של מלכות ישראל בעתה. התלמידים עמדו במבוכה.

"אבל אני עדיין מאמין בנצחון", המשיך ישוע. "ולכן אני חוזר ואומר לכם: אם תהיה אמונתכם ולו כגרגר חרדל, ואם לא תטילו ספק, אז לא רק שתעשו את מה שעשיתי לעץ התאנה אלא שאפילו אם תגידו להר הזיתים הזה: 'היבקע ושהמים יצאו מתוכך, מחציתם אל הים המזרחי, מחציתם אל הים המערבי' – כך יהיה. וכל שתדבקו בתפילה שיש בה אמונה, תקבלו.^{lvi}

כשעלה על הר הבית, נתקל ישוע ברבן גמליאל.

"מה קרה, ישוע?" התחיל לשאול אותו החכם. "מספרים שאתמול נכנסת לירושלים רכוב על חמור ושהעם קיבל את פניך כאילו היית מלך. זה נכון?"

"כן", ענה ישוע ולאח מכן אמר מדברי הנביא עמוס: "ביום ההוא אקים את-סוכת דויד הנופלת, וגדרתי את-פרציהן, והריסותיו אקים ובניתיה כימי עולם, למען יירשו את-שארית אדום, וכל-הגויים".^{lvii}

"שארית אדום?" שאל ראש הסנהדרין בצעה. "תתעורר, ישוע. העיר הקדושה נשלטת על ידי תחילתו של אדום, לא שאריתו. והוא רק התחיל לכבוש עמים אחרים. סוכת דוד עוזנה נופלת. אם הרומאים שמעו על כניסתך כמנצח - והם לא יכלו שלא לשמוע על כך - אתה אבוד. אני בטוח שכבר עוקבים אחריך. בוא נדבר עם הרבי צדוק, גם הוא רצה לראות אותך". וכשהוא תופס את ישוע בזרועו, גרר אותו רבן גמליאל מתחת לקירוי של שדרת העמודים הסמוכה לכותל המערבי. שם ישבו בצל כמה חכמים, דנים ביניהם בדבר מה. "שמעתי שהעם הכריז עליך כמלך", אמר הרבי צדוק בכל שקט, קול של אדם שכוחו תש מהצום. "לא יודע, מה אתה מתכנן אבל דע לך שזה מסוכן להקדים את הגאולה. בשיר השירים נאמר: "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באיילות השדה: אם-תעירו ואם-תעוררו את-האהבה, עד שתחפוף"^{lviii}. או שתיזכר כיצד מאתיים אלף בניו אפרים מתו ביד הפלשתים, כשניסו לצאת ממצרים כשלושים שנה לפני המועד שנקבע על-ידי הבורא". "אך האם התורה ניתנה במועדה?" העיר ישוע. "הלא נאמר שהיא הייתה מיועדת רק לדור האלף, כשלמעשה ניתנה לדור העשרים וששה"^{lix}

מי שקירב את מועד מתן תורתו, יכל לקרב גם את שעת הגאולה. כפי שנאמר באמצעות הנביא: "אני ה' בעתה אחישנה". באיזו עת מדובר הלא, אם לא בעתנו?" "הבורא יכול לזרז כל דבר שבעולם, ישוע. אבל לא אנחנו..." הרבי צדוק נדנד את ראשו בדאגה. "מאין הבטחון שלך? הכל מסמל שכיום ה' מסתיר את פניו. על מה אתה סמך, ישוע, על מה?"

"על אותו הדבר שאתה סומך עליו, רבי. אני שותף לאמונתך בכח הצום והתפילה. יש בידם של בני האדם לבטל את דין השמים. הקדוש ברוך הוא שולט באדם, והצדיק שולט בקדוש. שכן, הבורא מקבל החלטה והצדיק מבטל אותה.

רבי צדוק הבין שישוע קיבל החלטה, שאין טעם לנסות ולשכנע אותו אחרת ולכן לא נותר לו דבר אלא לעודדו. מי יודע?

"בעזרת ה' שישתבר שאתה צודק" מלמל הרבי בשקט. "שיהיה לך כח להוציא לפועל את כל מה שהגית עד סופו".

רוחו של ישוע התעודדה מכך שלגמרי בהפתעה זכה הוא תמיכתו של צדיק גדול, כהן וחכם.

צדק רבן גמליאל: בדיוק באותה שעה התקבל בלשכתו של נציב יהודה דין וחשבון על אירועי אמש.

פילאטוס הורה לחקור את אירועי הכניסה לעיר של "מלך יהודה" ולגלות היכן הוא נמצא נכון לעכשיו. יכול להיות שמדובר בעניין רציני.

בארצות שנכבשו על-ידי רומא, רק הקיסר היה רשאי למנות מלכים. בגליל, הסמיך לכך הקיסר את הורדוס אנטיפס, אך ביהודה בוטל השלטון המלכותי. עשרים שנה לפני כן הפכה הארץ לפרובינקיה של הקיסרות הרומית המנוהלת על-ידי נציב יהודה. כל שמועה בדבר נסיונו של אדם להשתלט על כס המלכות היוותה עילה מספקת לפתיחת חקירה פלילית.

החוק ראה בכך לא רק פעילות פוליטית אסורה אלא גם פגיעה במעמדו האלוהי של הקיסר. גזר הדין על התנכלות לשלטון הקיסר היה עונש מוות. מקרה מובהק ובוטה שכזה, שבו קהל של אלפים רבים מכריז על מאן דהוא כמלך דרש חקירה נחרצת ודחופה ביותר. כעבור כמה שעות שמע פילאטוס דיווח מפורט על אירועי אמש. נמצא כי המתחזה הוא המרפא והדרשן ישוע מנצרת, הדורש בזמן זה ממש בבית המקדש. פילאטוס, שהבין במשך ארבע שנות שלטונו כי גילויים של חוסר כבוד כלפי המקדש מעוררים את זעמו של העם, לא מיהר, ללא סיבה נחרצת לכך, לעצור את ישוע בתוך כותלי בית המקדש. אפילו ברחובות העיר מעצרו לא היה מתבצע בקלות בימים אלה בשל ריבוי עולי שהגיעו לעיר.

לכן פילאטוס הורה על סוכניו לברר איפה ישוע נשאר ללון. החוקרים עקבו ללא קושי אחר קבוצת הגליליים עד לבית עניה. אחד מהם נשאר לבצע מעקב אחר ביתו של שמעון המצורע, אליו נכנסו ישוע ותלמידיו, והשני המשיך העירה כדי לזמן את הלגיונרים. את הלילה הקודם העבירו ישוע ותלמידיו כאן: חלקם ישנו בתוך הבית פנימה, חלקם בגינת הבית.

ואילו עתה החליטו כולם ללון במטע הזיתים שנמצא מעבר לגינה שאליה הוביל המעבר האחורי.

כאשר החיילים נכנסו אל ביתו של שמעון המצורע באמצע הלילה, מצאו שם רק את דיירי הבית המבוהלים^{lx}

הפעם לא נקט בשום אמצעים דרמטיים. לא הזכיר את דבר היותו "מלך", ומדרשיו במקדש עסקו בנושאים אקראיים. הוא סיפר משלים, התווכח עם הצדוקים בסוגייה של תחיית המתים, בירר עם הסופרים איזו מהמצוות היא החשובה ביותר, וחיכה, בנחישות נינוחה, לבוא השעה.

אלוהים שבשמיים כינה אותו "בנו האהוב" אל מול הנביאים משה ואליהו, ושלח לו חמור כדי שיכנס לעיר הקודש! בעיניו, היה זה די והותר. בליל הפסח הוא יצא לקרב עם הרומאים בהר הזיתים. ואחר-כך – יהיה אשר יהיה.

כששמע אחר הצהריים שגם הפעם הפורעים לא נעצרו, זימן פילאטוס אל הפרטורים את מזכירו של הכהן הגדול וביקש שיעזור לו לעצור את מפר הסדר הגלילי או לפחות שיעזור בחיפוש אחריו.

לא מעט מהכהנים היו נאמנים לעם ולמולדתם הקדושה. עם זאת, הכהן הגדול, שמונה על-ידי הרומאים וסביבתו "הצדוקית" – קרובי משפחתו וחסידיהו, שיתפו פעולה עם השלטון הרומי ואף יותר מכך – הם היו עושי דברם של הרומאים.

הצדוקים צייתו לרומאים, אך לא הביעו יוזמה מטעמם ולפעמים אף התנגדו בגלוי לשלטונות. בכל אופן, הם מעולם לא פספסו הזדמנות להציג את "יעילותם" לעם ותמיד ניסו להציג זאת כאילו אינם רק משרתים את הפוליטיקה של רומא אלא גם נאבקים על האינטרסים של ירושלים.

לכן, כשקיבל מנציב יהודה משימה לא נעימה כל-כך, לא מיהר הכהן הגדול לבצעה כלל. עם זאת, הוא הבין מיד שהבקשה של פילאטוס אפשרה לו לנהל משחק כפול. אם כבר ההגמון בכבודו ובעצמו פנה אליו בקשר ל"מלך", הוא יכל לנצל את המצב לטובתו. לשמור על חייו של דרשן ומרפא מפורסם היה ללא כל ספק מעשה רב ערך שגם החכמים וגם פשוטי העם היו מעריכים.

קיפא שמע על ישוע לא מעט ופגש אותו במקדש. הרבי הזה הוא יהיר ולעיתים אף בוטה, אך הוא מרפא ולא מן הסיקריקים. גם אם החליט, משום מה, לקבל את מחוות של סגידת מלכים שהעריפו עליו, הוא עצמו אינו דורש אותן מאיש. סביר להניח שניתן למצוא דרך שבה אפשר יהיה להצדיק את פעולותיו בפני פילאטוס. בייחוד אם יפעל דרך הסנהדרין. למעשה, הרבה הכהן הגדול, אם יכנס את הסנהדרין ובמהלך הישיבה יוחלט, בין היתר, שישוע לא מתימר לתפוס אחר כס המלוכה, פילאטוס לא יוכל להתעלם מהכרעתו.

יתכן בצעד זה ניתן יהיה להשיג שתי מטרות בבת אחת – מצד אחד, לעזור לנציב יהודה לתפוס את ישוע, ומצד שני, למנוע את מותו! כעבור כשעה נפגש הכהן הגדול עם נשיא הסנהדרין רבן גמליאל, סיפר לו על שיחתו עם פילאטוס הציע את תוכניתו להציל את ישוע מדין הרומאים. "בפגישה זו של הסנהדרין", הבהיר קיפא, "יכולנו, קודם כל, לבחור את כל העדים שלנו, שנית, לברר את כל אי-ההתאמות שקיימות בקרב העדים שלנו כדי להציגן אחר-כך לפילאטיס, ולבסוף, להבהיר לישוע כיצד עליו להתנהג אל מול ההגמון, כדי להימנע מגזר דין מוות".

"כבר דיברתי עם ישוע", אמר רבן גמליאל. "אי אפשר לשנות את דעתו. לא ייצא דבר מהמזימה שלך. עם זאת, משגילה שהוכרז מרדף אחר ישוע, הרבן גמליאל מצא אותו מיד בבית מקדש והזהירו.

"כשאתה נמצא בחברת תלמידיך, קל להבחין בך. היום, התפזרו אחד אחד. למעשה, גם מחר ומחרתיים, כשתגיעו לכאן עם השיים לעולה, הקפידו ללכת בנפרד בדרככם. איפה אתה מתכוון להעביר את ליל הסדר?"

"איפה שיתן האל".

"ראה זאת כאילו כבר נתן. אני אכין לך מקום. נקבע כך: מחרתיים בשעה השלישית, ליד השער המשולש? יחכה לך אדם עם כד בידו. הוא יוביל אותך למקום".

"תודה, רבי, אני מודה לך".

עצתו של רבן גמליאל מצאה חן בעיני ישוע. בליל הפסח הם יצאו כיחידה חמושה אחת, אך כדי שתוכנית זו תצא לפועל לעת עתה עליהם להיעלם לחלוטין מעל פני השטח. באותו יום התפזרו ישוע ותלמידיו מהמקדש בזה אחר זה אחד אחד, וכך גם עלו על הר הזיתים – כל אחד בנפרד.

אחרי שעה הם התאספו במקום שעליו סיכמו מראש. ממקום זה נגלה נוף עוצר נשימה על הר הבית כולו. כאן החליטו התלמידים לנצל את העובדה שלא היה במקום איש מלבדם, ושאלו את מורם על דברי נבואת הזעם שאמר אמש.

"תבהיר לנו, מורנו, את מילותיך בדבר חורבן בית המקדש", ביקש יוחנן.^{lxi}

"כיום זה כבר מתגלה לרבים", ענה ישוע. "מה שמתגלה הוא לא תישאר כאן אבן על אבן. הכל ייחרב... אבל האם קראתם פעם בבספרי הקודש נבואה שלא מתפרשת לשתי פנים?"

ירמיהו ניבא אסונות כבדים לירושלים, והם אכן נפלו על עיר הקודש, אבל הוא אמר גם:
הביעו חרטה והאסונות יפסחו עליכם" ^{lxii}.

"ומי מכם זוכר מה נאמר למלך שלמה ביום שבו בנה את בית המקדש? ומבלי לחכות
לתשובה אמר ישוע מהזיכרון:

"והקמתי את כסא ממלכתך על ישראל לעלם כאשר דברתי על דוד אביך לאמר לא יכרת לך
איש מעל כסא ישראל: אם שוב תשבון אתם ובניכם מאחרי ולא תשמרו מצותי חקתי אשר
נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם: והכרתי את ישראל מעל
פני האדמה אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשלח מעל פני והיה ישראל
למשל ולשנינה בכל העמים: והבית הזה יהיה עליון כל עבר עליו ישם ושרק ואמרו על מה
עשה יהוה ככה לארץ הזאת ולבית הזה" ^{lxiii}

"כך גם אני אומר לכם. אם נזכה לכך, בעוד יומיים יברחו הרומאים מארץ הקודש אחוזי
אימה. אם לא נזכה ואני אמות, כוחות השמים ינועו ואתם תראו במקום הקדוש בוקה
ומבוקה, שעליהן דיבר בשם אדוננו הנביא דניאל. ואז יבואו האסונות ההם שכבר חזו
חכמינו.

"אז מה עלינו לעשות, אם כך?"

"עליכם לזכור שמיתת צדיקים מכפרת, שקורבנותיהם של צדיקים הינה עולת אמת לעולם
וכי לשמה יתקצרו אותם הימים" ^{lxiv}.

16

בבוקר למחרת, ביום רביעי, ישוע ושנים עשר תלמידיו הלכו לבית המקדש, גם הפעם – כל
אחד בנפרד. קיפא, בינתיים, לא שעה להנחיותיו של רבן גמליאל. הוא לא רצה לוותר על
תוכניתו והחליט להסתפק לעת עתה במעגל הקרוב של מכריו, כלומר – לא להפעיל את
הסנהדרין, אלא את רשויות החוק והמשטרה שעומדות לרשותו והפועלות תחת השגחה
צמודה של נציב יהודה.

קיפא לא ציפה שישוע יגיע מרצונו החופשי לדיון ל"מושב בית דין", אך חשש אף יותר
מהרומאים לעצור אותו בבית-המקדש.

הפתרון הופיע לבד. קיפא שמע כבר קודם שמזכירו הוא קרוב משפחתו של אחד מתלמידיו
של ישוע ששמו היה יהודה איש קריות.

המזכיר סיפר ליהודה על כוונותיו של הכוהן הגדול להעמיד את ישוע לדין במשפט ראוה,
שנועד לנקות את תדמיתו בעיני הרומאים.

יהודה, שכבר הבין בעצמו שהעניין עומד להסתיים בכי רע, שמח מהרעיון ומיהר להציע את עזרתו.

הוא התקבל מיד אצל הכוהן הגדול, שביקש מיהודה להודיע לו היכן ומתי אפשר לתפוס את ישוע בלי שיבחינו בכך.

"הדרך הפשוטה ביותר לעשות זאת היא לתפוס אותו בהר הזיתים, במטה שבו אנו ישנים. אבל מתי?"

"כמה שיותר מהר. אך בוודאי שלא בחג ולא בשבת".^{lxv}

"אבל החג הוא כבר מחר, ומיד אחריו נכנסת השבת".

"אם כך, נעשה זאת ביום הראשון לשבוע".

"טוב. ניפגש בבית המקדש ביום ראשון ונחליט על הכל סופית".

אך בבוא הערב, כשחזר הכוהן הגדול אל ביתו בעיר העליונה, פילאטוס עצמו הגיע לבקר בביתו.

ההגמון רטן מזעם על כך ששוב לא הצליח לעצור את ישוע, הפעם, שעה שזה יצא מהמקדש.

אחד מסימני ההיכר הבולטים של ישוע היו בני לווייתו – שנים עשר גליליים צעירים. קבוצה זזה אחת נעצרה ושחררה כעבור זמן קצר, ואילו ישוע ומחלקתו הצליחו איכשהו להסתתר מעיניהם הפקוחות של הגששים. פילאטוס התרעם.

"זכור לי שביקשתי ממך לעזור לי עם מעצרו של המתחזה", הוא הזכיר לקיפא. "יש חדשות כלשהן?"

"כבר פתחנו בחקירה, והשתכנעתי פעם נוספת שאדם זה לא מהווה שום סכנה לקיסר ואפילו, כפי ששמענו, מלמד את העם לא להתחמק מתשלומי המיסים לאוצר-המדינה הרומי. אני מתכנן – ברשותו של ההגמון, כמובן – לעצור אותו ולבצע חקירה במטרה לברר את מידת אשמתו".

"נדמה לי שזה מחוץ לסמכותך".

"לכן אמרתי 'ברשותו של ההגמון'. ממצאי החקירה שלנו לא יכולים להפריע ואף יכולים לעזור בחקר האמת. אני מבטיח לכם שאיננו מסוכן. הגלילי הזה הוא מרפא מפורסם מאוד, שריפא לא מעט אנשים ראויים. אך איננו מארגן מרד, מבטיח לך, ההגמון".

"בסדר. אני לא מתנגד לחקירה שלכם, בייחוד אם אכן תמצאו אותו עבורי. אך עליכם לפעול מיד".

"אוכל לעשות זאת בעוד שלושה ימים".

"בעוד שלושה ימים?! זה בלתי אפשרי. העניין הזה נמשך יותר מדי זמן. אמור לי איפה אפשר למצוא אותו ואעצור אותו בעצמי".

"אדע זאת רק מחר כשאחד מתלמידיו, שהפך למרגל עבורי, יגיע לבית המקדש. אבל מחר זה כבר יום חג".

"מה איכפת לי מהחג שלכם? קיפא, הרי אתה עצמך הצעת לבצע את החקירה הזו. אם החג מפריע לך, נסתדר ללא המשפט שלך. תעצור אותו עבורי מחר או תן לי מידע על מקום הימצאו".

"טוב, אשתדל לעשות זאת מחר".

"תשתדל מאוד. כבר בבוקר אני צריך לקבל את המידע על המקום בו אפשר לעצור את הגלילי הזה, אחרת אגיע לעצור אותו בבית-המקדש. אין הוא איזה מרפא פשוט, בזה אני בטוח".

"בבית המקדש? בחג? לא, ההגמון, לא תעשה זאת!"

"אז תעזור לי סוף-סוף!"

"טוב, אשתדל לעצור אותו בליל הסדר. אם הכל ילך כשורה, אבצע חקירה משפטית מיד אחר המעצר ובבוקר למחרת אעביר לך את ממצאיה. מקווה שמדובר באי-הבנה שתתבהר במהרה.

17

בבוקר יד' בניסן הוחל בהקרבת קורבן הפסח בהר הבית.

"רבי", התעניין שמעון כיפא, "איפה נאכל את הפסח? הרי אמרת שעלינו לאכול במסתורים, כדי שלא יעצרו אותנו לפני עלייתנו להר הזיתים".

"לכו העירה, שם ליד השער המשולש תפגשו אדם עם כד מים. לכו בעקבותיו עד שיגיע לבית ויכנס אליו. פנו אל בעל הבית ושאלו אותו, היכן החדר שבו תקיים סעודתכם. הוא יכין לכם את החדר, ואתם תכינו כל מה שדרוש לחג".

שמעון כיפא קרא ליוחנן שיבוא אתו, ואכן, במקום המצוין חיכה להם אדם עם כד. הוא הוליך אותם לבית כלשהו בעיר העליונה, ושם בסיוע בעל הבית הם הכינו ארוחה לליל החג.^{lxvi}

בעל הבית עזב לאחר זמן קצר, ובנתיים הלך יוחנן אל התלמידים שנשארו בביתו של שמעון המצורע והסביר להם כיצד עליהם להגיע, כל אחד בנפרד, לבית המסתור.

קיפא הורה למזכירו למצוא את יהודה בהר הבית, וכשזה הופיע מולו, אמר לו:

"פילאטוס מאיים שיעצור את ישוע בתוך בית-המקדש עצמו. אנחנו חייבים לפעול היום, בחג. אני חושב שתסגיר לנו את מורך הערב, לאחר הסעודה".
"בסדר. אני בטוח שאחרי הסעודה נעלה שוב להר הזיתים. בכל מקרה, אמור לאנשיך לחכות בעמק קדרון ליד קברו של אבשלום בחצות הליל. משם אוביל אתכם למקום, ואברך את המורה לשלום בנשיקה".

כדי להוכיח בנאמנותו המוחלטת של יהודה ולהדגיש שהוא מעוניין ברווחתו של ישוע ומאמין שיש סיכוי להצילו, הכהן הגדול נתן ליהודה שלושים דינרים עבור מורו וקהילתו.^{lxvii} כעבור שעה פילאטוס קיבל התרעה על כך שהכל הולך כשורה, שהמעצר של ישוע יתבצע בלילה וכי יביאו אותו לקראת הבוקר.

הגיע הערב. הכוכבים הראשונים כבר הופיעו ברקיע הצלול והצחור. הגיעה העת לארוחת החג.

ישוע החל לדבר:

"זכרים איך לפני שלוש שנים בהיפודרום בקיסריה נבהל פונטיוס פילאטוס מיהודים לא חמושים ונכנע לדרישותיהם? כל וחומר צריך לקרות כך גם היום, היות שהגיעה העת מיועדת, העת שבה תזורז הגאולה. למדתם שכפי שהגאולה הראשונה הגיעה בחודש ניסן, כך גם הגאולה האחרונה תבוא בניסן. היום, אחרי ארוחת החג, נצא, חמושים וגלויים ונעלה להר הזיתים. על פסגת ההר ניתקל ברומאים. חוליית סיור נמצאת שם תמיד, וסביר להניח שעקב החג תמוקם שם קנטוריה. נצא למערכה ואז אבינו שבשמים ישלח לנו תמיכה ממרומיו בצורת לגיונות של מלאכים. כשם שבליל יציאת מצרים מתו כל הבכורות ובליל שבה הטיל סנחריב מצור על ירושלים, 'ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים':^{lxviii} כך גם בלילה זה יבוא חורבן לעובדי האלילים. והנה יבקע הר הזיתים ויצאו מתוכו שני זרמי מים – האחד לכוון הים המערבי, והשני לכוון הים המזרחי".

יהודה נרעד. הוא בחר לפעול נכון, מסתבר! הוא יביא את השומרים הצדוקים למקום וימנע בעוד מועד את הקרב המטורף עם הלגיונרים! הוא יציל את המורה המשוגע שלו!
"נתחיל", הכריז ישוע. "שעת סעודת הקודש מגיעה, שעת הגאולה קרבה ובאה."
הוא היסב, כל השאר התמקמו סביבו.

ישוע אמר להם: "הנה אוכלים אנו את הפסח הזה עם מצה ומרור. הארוחה שלנו היום מתקיימת תחת העול הרומי, אך הארוחה הבאה תתקיים במלכות האלוהים".^{lxix} לאחר מכן, הרים ישוע גביע וברך על היין: "ברוך אתה יי אלוהינו מלך העולם בורא פרי הגפן", ואז הוסיף: "יזרמו זרמי המים מהר הזיתים כשם שזורם היום יין זה... ואילו לא יזרמו הזרמים אלא ישפכו הרומאים את דמי, שיהיה כרצונך האל, שלא ישפך דמי לשווא אלא בשם הגאולה העתידה לבוא. ויהיה זה רצונך, שכשם שנגר יין זה, יגר דמי ויכפר על חטא שנאת חינם".^{lxx}

והוא העביר את הגביע במעגל בכדי שכולם ילגמו ממנו. לאחר מכן לקח את המצה, ברך עליה, ולפני שבצע אותה וחילק לתלמידיו, אמר: "מי יתן ויבקע הר הזיתים היום כשם שנבקעת מצה זו. ולולא יבקע ההר, וגופי ישסע, יהיה זה רצונך האל שישבר גופי בשם הגאולה הקרבה, כשם שנבקעת מצה זו".^{lxxi} עוד בצהריים הבחין ישוע שיהודה איש קריות מתוח ומודאג, ואילו עתה אגלי זיעה הופיעו על מצחו והוא חזר והביט על הדלת.

'הלא נבהל ורוצה לברוח?' הרגיש ישוע. 'פחדן, הוא בגד ברעיון הגאולה! וכאשר הכול החלו לבצוע חתיכות מגדי הפסח, ישוע אמר: "אני אומר לכם בכנות. אחד מכם נבהל, אחד מכם עוזב אותנו". התלמידים התעצבו והחלו אומרים לישוע בדאגה, בזה אחר זה: "האין זה אני?" "כן, אחד מכם, הטובל יחד איתי במנה זו. הוא כבר החליט שגורל הקרב כבר נחרץ ואינו רוצה לצאת לשדה הקרב".

בסעודה זו לא שררה אותה אוירה נינוחה ושמחה שאפיינה בדרך כלל את סעודותיהם המשותפות. כולם נדרכו לקראת הקרב העומד להתרחש, קרב שיכל להוביל לגאולת ישראל וגאולת העולם כולו - או להביא למותם. תחושה מדאיגה אפפה את כולם, שרק התגברה כאשר יהודה מבריא את עצמו מסעודת החג במבוכה, משתחל הצידה.

18

"הגיע הזמן", קרא ישוע לאחר שסיימו את הסעודה ואמרו את תפילת ההודיה. "היכן הנשק?" "הנה", ענה שמעון קיפא, בעודו מסיט את המחלצת ומורה על הלהבים המבריקים. "יש פה שתי חרבות. לא הצלחנו להשיג יותר מזה".

"שתי חרבות זה מספיק. פעם, נותרו בכל ישראל כולה שתי חרבות בלבד, כפי שנאמר "והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וחנית ביד כל העם אשר את שאול ואת יונתן ותמצא לשאול וליונתן בנו"^{lxxii}, אבל הקב"ה העניק לעמו את הניצחון, 'כי אין ליהוה מעצור, להושיע ברב או במעט'^{lxxiii} ישוע קם מהמחצלת, יצא מן הבית והחל לשיר שירי הלל. תלמידיו הצטרפו מיד לשירתו:

"הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו: יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו: יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו: יאמרו נא יראי יהוה כי לעולם חסדו: מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה: יהוה לי לא אירא מה יעשה לי אדם: יהוה לי בעזרי ואני אראה בשנאי: טוב לחסות ביהוה מבטח באדם: טוב לחסות ביהוה מבטח בנדיבים: כל גוים סבבוני בשם יהוה כי אמילם"^{lxxiv}

הם יצאו ככתת לוחמים המוכה לצאת לקרב מול ראשוני הלגיונרים שיקרו בדרכם. הם לא פגשו ברומאים בדרכם. כשעלו למקום מפגשם הקבוע, הממקום בפרדס למרגלות הר הזיתים, הורה ישוע, במטרה למשוך תשומת לב, להדליק את רוב הלפידים, והחל להתפלל. "אבי! הנך כל יכול! צא והלחם בגויים כפי שנלחמת ביום הקרב, כשם שניבא זכריה. עמוד על הר הזיתים אשר על-פני ירושלים מקדם, כדי שיבקע הר הזיתים מחציו מזרחה, וינוע חצי ההר צפונה וחציו נגבה... והיה למלך על כל הארץ!"^{lxxv}

הזמן עבר אך הרומאים לא הופיעו. אפילו חוליית הסיור לא נראתה. "הישארו כאן, כל עוד אני מתפלל", אמר ישוע לתלמידיו, שהתמקמו סביבו על האדמה עצמה. הוא קרא לשמעון, יעקב ויוחנן – כל אלה שראו את ההשתנות שחלה בו בהר תבור – והלך הצידה. "לבי דואב עד מות", אמר ישוע. "הישארו איתי".

משום-מה כתת הקרב שלהם לא משכה כל תשומת לב. הרומאים לא הופיעו. משהו לא הלך כשורה!

במשך כל חייו הרגיש את בורא העולם לצידו, אך כעת, ברגע המפחיד הזה דומה היה כאילו הבורא נסוג ממנו. לראשונה נישאה תפילתו של ישוע אל הריק. המומנטום הלך ואבד. לקראת בוקר, בעודם ישני שנת ישרים, עלולים, חס וחלילה, לתפוס אותם בנקל, בידיים חשופות. זיעה קרה הופיעה על מצחו של ישוע, אימה אחזה בו. לא, לא לשווא הכין הוא את תלמידיו לאפשרות שיובס. מיתת צדיקים מכפרת והקרבתו של צדיק קורבן אמת היא לעולם! בזה עליו להתרכז במקרה שלא יקרה נס לאחר הופעת הרומאים, במקרה שתוכניתו לא תניב פירות.

"אבי!" קרא ישוע. "אם תרצה, העבר נא מעלי את הכוס הזאת".

הרומאים לא הופיעו.

"שמעון! אתה ישן?" זעק ישוע. "איך יכולת שלא להיות ער יחד איתי בשעה איומה זו?"

בעודו מדבר, יהודה הופיע מן החושך. אחד משנים עשר. מאחוריו, באור הלפידים נראו בבירור פנים יהודיות – שומרי המקדש וכמה מרשתים ואנשים מסביבתו של הכהן הגדול. אבל לא היו ביניהם רומאים!

19

משראה את מורו, התקרב יהודה אל ראש-העשרה ולחש לו:
"האדם שאותו אנשק – הוא ישוע. קחו אותו, אבל התנהגו איתו בכבוד ואפילו אל תחשבו לאזוק אותו, כל זה מוסכם עם קיפא.^{lxxvi}

באותו הרגע שומרי המקדש הקיפו את ישוע, תפסו אותו תחת זרועותיו והובילו אותו. שמעון, כפי שהוסכם, אחז בחרבו, הכה במשרתו של הכהן הגדול וקיצץ את אוזנו. ישוע עצר אותו מיד.
"אתה רואה כאן רומאים, שמעון? החזר את חרבך למקום שכן מי שיניף חרבו על אחיו ימות. או שמא נדמה לך שאיני יכול להפציר באבי שבשמיים והוא יגיש לי יותר משנים עשר לגיונות מלאכים? אך לשווא מצפים הלגיונות לפקודה – האויב לא הגיע ואיננו נלחמים באחים."

"זאת הצגה", לחש יודה באוזנו של ישוע. "לקחנו אותך כדי להצילך מהרומאים".
לאחר שעצרו את ישוע, שומרי המקדש הובילו אותו לביתו של הכהן הגדול הנמצא בעיר העליונה, מרחק של עשרים דקות הליכה מהמקדש.
גם ללא ההסבר של יהודה היה ישוע מנחש שמה שמתרחש אינו אלא מחזה. למשפט שעמד להתנהל נגדו לא היה שום משקל, לא הסנהדרין הוא זה שטיפל בעניינו, אלא פלוגת בטחון של הצדוקים.
ואכן, ה"ישיבה" התנהלה בבית פרטי ולא בלשכת בין הדין של הסנהדרין שעזבו, למעשה, את הר הבית לפני חצי שנה.

שנית, המשפט התקיים במועד שאסור לנהל בו משפט – ביום חג, ויתר על כן, בלילה. ולבסוף, החברים העיקריים והקבועים של המשפט היהודי, הפרושים, לא לקחו בו חלק. למרות כל אלו הרומאים, שלא התעמקו בפרטי המשפט (כפי שקיווה קיפא), היו אמורים לראות בזה חקירה משפטית מלאה לכל דבר ועניין.
הישיבה החלה מקריאת ההלשנות שהעביר פילאטוס ותשאל של כמה עדים שכבר נחקרו על-ידי הרומאים קודם לכן. אמש איבד קיפא את עשתונותיו כשהתרוצץ בכל העיר, מיידע

ואוסף אותם, דורש מהם להגיע לביתו בתום ליל הסדר. הוא תכנן להציג להם שאלות משלו ולהציגם מראש בתור עדי שקר. בהליך המוזר הזה, השופטים חיפשו דווקא את עדי השקר – הם חיפשו סתירות בעדויות, על מנת להציגן כשקריות.

ולמרות שהעדים, כפי שקורה לעיתים קרובות, אכן התבלבלו וסתרו זה את זה, הסתבר שלא היה די בכך.

וכך, חלק מהעדים שהופיעו נגד ישוע, אמרו: "שמענו שהוא טען 'החריבו את ההיכל הזה מעשה ידי אדם, ובעוד שלושה ימים אבנה היכל אחר אשר איננו מעשה ידי אדם'". השלטונות הרומיים עמדו על המשמר להגן על כל פולחן שנעשה השטחה של האימפריה. כל קריאה לחורבן של מקדש נענשה, ולכן אי-אפשר היה לזלזל אפילו בהאשמה מגוחכת כמו זו. אך ישוע שתק.

הכוהן הגדול נבהל ושאל אותו: "מדוע אינך מערער על כך? הם מעידים נגדך. ענה להם!" כשאמר זאת קיווה שיסוע עצמו יוכל לתפוס אותם בשקרה. אך ישוע המשיך לשתוק ולא ענה דבר. אז הכוהן הגדול, שכבר החל לאבד את סבלנותו, החליט לשאול, סוף כל סוף, את שאלתו העיקרית:

"ענה לנו, אם כן: האם לדעתך הנך מלך? מלך היהודים?"

הוא לא הוכתר למלך. מלאך המוות הונה אותו, ושלח להר הזיתים קבוצה של משתפי-פעולה יהודים במקום קוהורטה רומית אימתנית. אך לא היה כוח שיכל היה לגרום לישוע לחזור בו על החלטתו, ולו בדיעבד.

שיהי זה קורבן, "קורבן חטאת",^{lxxvii} המובאת כדי לכפר על חטאי העם, לגאולת העולם; קורבן שישמש לתקומת מלכות ישראל במועדה!

ישוע התסכל על קיפא במבט חוזר וענה: "כן, אני מלך".^{lxxviii}

לתשובה זו לא ציפה איש מהנוכחים.

מילא, ההמון קרא כמה קריאות פטריוטיות בפרץ של התלהבות. איך אפשר היה לקבל אותן ברצינות? איך אפשר היה לקחת אחריות על הקריאות המגוחכות הללו?

ואז, כשהבינו הנוכחים שגורלו של ישוע כבר נגזר, שבית המשפט הרומאי בהכרח יאשים אותו במרד נגד הקיסר, החלה המולה באולם ונשמעו צעקות:

"מסכן! איזו עדות עוד צריך? הוא הודה באשמה בעצמו!"^{lxxix}

"עכשיו ללא כל ספק דינו מוות, שום דבר כבר לא יציל אותו".^{lxxx}

הכהן הגדול התקדר ועמד ללא נייע. גיסו, חנן הכהן, אחז בצווארון של כותנתו ובשתי תנועות חדות קרע אותו, כשום שנהוג לעשות בעת אבל ובסימן לאסונות של עמו.

לאחר שהבין בוודאות שאין בכוחו להציל את ישוע, קרא הכהן הגדול לראש המשמר והורה להעבירו לפילאטוס.

עובדי המקדש אזקו את ישוע וליוו אותו לפרטוריום, שם הועבר להשגחת הלגיונרים הרומאים.

כל משתתפי "המשפט" חוו קושי ומבוכה. עתה נהיה ברור שסירובו של ישוע לשתף פעולה עם הצדוקים יפורש כאילו לקחו חלק בקנוניה עם הרומאים! כעת קולות העם יאשימו לא רק את הרומאים במותו ישוע אלא גם את הכוהנים והסופרים! רק הפרושים היו חכמים מספיק לא להשתתף בהצגה הזו!^{lxxxix} לאחר המושב ניגש אדם לחנן הכהן ואמר שקריעת הבגד הייתה אולי מיותרת, הרי מי הוא, הגלילי הזה, שיש להתאבל עליו כל-כך. גיסו של הכהן הגדול ענה כך: "לא התאבלתי עליו. הוא עצמו רצה למות. אבל האם אינך רואה שעתה יאשימו אותנו העם שמסרנו אותו לפילאטוס? יש לי תחושות קשות ביותר בקשר לזה. רצונו העיקש למות עוד עלול לאסונות לעם כולו.

ישוע, בינתיים, הובא אל נציב יהודה.

מבלי לדחות את החקירה בדבר אשמתו של פילאטוס, שאל אותו פילאטוס מיד: "אתה מלך יהודה?"

ישוע ענה בקצרה: "אתה אומר זאת".

לכוהנים שהיו עדים להתרחשות זו לא היה מה להגיד להגנתו של ישוע. הם רק הביו זה בזה בעצב, מוקיעים בליבם את עקשנותו האובדנית. ופילאטוס חזר ושאל את ישוע:

"מדוע אינך עונה בפירוש? אינך רואה אילו האשמות חמורות מיוחסות לך?"

אבל ישוע לא ענה גם על זה, מפתיע את פילאטוס באדישות כל-כך מובהקת לגורלו.^{lxxxii} בינתיים מיהר הנציב והסיק את היתרונות שיש בהתנהגותו הבלתי מתפשרת של אסירו. עתה יכול הוא לגזור על ה"מלך" גזר דין מוות ללא קושי רב, מבלי שיהיה עליו להביע זלזול מופגן בבקשותיהם של היהודים להעניק חנינה לאסיר.

הוא יצא אל מדרגות הכניסה לפרטוריום, שם התאספו לא מעט אנשים בשעה זו, והרים את ידו. כולם השתתקו.

"האיש הזה אינו רוצה לומר דבר להגנתו", הכריז הנציב. "הייתי רוצה לשחרר אותך, כשם שביקשו המנהיגים שלכם, אך הגלילי אינו מחפש הצדקה להתנהגותו. היו לי לעדים כי נקי אני מדמו של זה".

לאחר דברים אלו, לקח פילאטוס כד מים ממשרתו שליווה אותו, שטף את ידיו במי הכד וחזר לפרטוריום.

הוא שב והביט באסירי במבט מלא בוז, משך בכתפיו וחתם על גזר דין מות. הלבול הגיש לפילאטוס את פרוטוקול המשפט שכלל כמה שורות בודדות.

לאחר כמה שעות הוצלב ישוע על צלב יחד עם עוד שני יהודים שגם הם, כמוהו, הואשמו בהתמרדות.

באופן לגלגני, מעל ראשו של ישוע התנוססה לוחית עץ ועליה כתובת לעגנית, המציינת לכאורה את אשמתו: "מלך היהודים". הוא נפטר לקרת הערב אך לפני כניסת השבת.

התלמידים בישרו את הידיעה המרה לחבר הסנהדרין יוסף הרמתי. הוא יצא מיד אל פילאטוס ושכנע אותו למסור לו את גופתו של ישוע.

משקיבל את האישור לכך רכש יוסף תכריכים בדרך, תוך שהוא סיכם כי ימסור את הכסף בעד הבדים לאחר צאת החג והשבת. גופתו של ישוע, מכוסה בתכריך, הוטמנה, בחיפזון עקב כניסת השבת הממשמשת ובאה, בסלע ההה. רק תלמידיו הקרובים ביותר הגיעו להיפרד מישוע.

21

בעודו גוסס, הבחין ישוע במלאך המוות מרחף במרחק-מה. אינספור עיניו הביטו במבטם החוזר בגוף הרועד והמפרכס.

ברגע מסוים התקרב המלאך בנחרצות אל ישוע, ונשמתו של בעל הייסורים פרחה.

"אני רואה שמצאת דרך למנוע את מחלמת גוג ומגוג", התנפל במחשבתו ישוע על המלאך. "במקום לגיונרים רומאים, שלחת לי בערב ליל הסדר פלוגה של 'מצילים' יהודים".

"בכל מקרה לא היית מצליח להביא לגאולה שלמה. בית המקדש היה מחזיק מעמד, הרומאים היו בורחים, אבל השנאה הייתה נשאר... שנאת החנם הייתה טורפת את עמך. הבן, אי אפשר להגיע לגאולה בתקופתה של התורה. מהסיבה הזו לא הצליח חזקיהו לשיר את ההלל.

"אין זה נכון. ליל הסדר של שנת ג'תש"צ [3790] היא "העת המיועדת". יוחנן ואני זיהינו זאת נכון".

"אני לא סותר זאת. יום חורבן המקדש, אותו דחה בארבעים שנה צומו של רבי צדוק,^{lxxxiii}

אכן יכונה יום לידתו של המשיח. אבל זוהי רק הלידה. בכל זאת, המשיח יופיע בשערי רומא בעת המיועדת לו, בעוד כמאתיים שנה.^{lxxxiv}

רק החל מהתקופה ההיא תוכל ביאתו להתרחש בכל רגע. הסתבר שהעת הנוכחית הייתה מיועדת לדבר-מה אחר. כל דבר בעיתו, ומה שמרתחש בטרם עת – מתפתח בדרכים משונות. כל מה שמתרחש שלא בעתו הינו חומר נפלא לדמיון יצירתי. הזהרתי אותך אבל לא הקשבת, כעת אין לך את מי להאשים מלבד את עצמך. אך כל זה גם לטובה. כעת נכין לך דבר-מה מעניין באמת, אינטלקטואלי, נוסף אירוניה אל ההיסטוריה, נרעיד את העולם ונעשיר אותו בהישגים עצומים. עד בוא הגאולה השלמה אתה תהיה המשיח של עמים, ולא רק המשיח אלא אף האלוהים שלהם."

"אלוהים? מה יכול להתבסס על שקר שכזה?"

"מדוע שקר? הלא נאמר עליכם, בני ישראל, שכולכם בני עליון?"^{lxxxv}

אם כולכם בני האלוהים, אז על אחת כמה וכמה אתה, אחד מהטובים שבבני עמך. כפי שאתה רואה, אין כאן שום שקר, רק מעט דמיון ומשחק."

"יש מחשק ויש משחק. את המשחק שלך ראוי לכנות 'השתטות'."

"אך באותה מידה ניתן לומר זאת על ההשתטות. מסלול עקלקל לעתים יכול להיות קצר יותר ממסלול ישר. האמן לי, קיימת גם גיאומטריה שכזו. היזכר בשושלת המשפחתית שלך... החשכתי כל-כך את תודעתו של לוט שהוא הרביע את בנותיו. הענקתי לתמר חן כה רב שיהודה לא יכל לעמוד בפניה. בזכות קיצורי דרך אלו, גבורתו של העם המשיחי הכפילה את עצמה... כך גם עכשיו. עבור בני נח, זה שהם יקבלו יהודי בתור אלוהים לא יהיה רק דבר מוצדק אלא, במקרה שלך, דבר שיש בו גאולה. האמן, אין בעולם דבר קצר יותר מדרך עקלקלה זו."

"אבל מאיזו סיבה יכול לצוץ רעיון שכזה, ואצל מי?"

"אבל למה, לכל הרוחות, ומי בכלל יכול להמציא רעיון כזה?"

"בנתיים רק אני, אבל עוד מעט, בעזרתך, אתחלק ברעיון הזה עם האנושות כולה. חנוך ואליהו הועלו השמימה בעודם בחיים, אתה תועלה במותך. בעוד חצי שעה יורידו אותך מהצלב ובעוד שעתיים יקברו אותך. במשך שני לילות ישאר גופך בתוך מערת הקבר, אך לפני הזריחה אקח אותו. היהודים יגידו שהגופה נחטפה. תלמידך יגידו שקמת לתחייה. וכולם יהיו צודקים... מסת היקום תקטן בפעם השלישית בדיוק באותה המידה שבה הוקטנה בפעמיים הקודמות, לאחר שהוצאו גופיהם של חנוך ואליהו."

"ומה תשיג בכך?"

"עד כה רק החלל היה בבעלותי, ואילו עתה אכנס להיסטוריה. הרי אינני רק מלאך שר העולם, שכן בו בזמן אני גם מלאך עשו. אני נציגו של עשו בעולם הרוח, כשם שאחיו יעקב מיצג את

הקדוש ברוך הוא בעולם הארצי. זמנו של עשו עומד להגיע ורק עומד להתחיל. שליטתה של רומא מתפרסת על העולם כולו.

אני רואה עצמי בתור כנותן החסות ופטרונה הראשי של התרבות העולמית. אך נחכה עם זה לעת עתה... בשלב הראשון, באלף השנים הקרובות, אצטרך להשקיע את כל כוחי בתיאולוגיה... האלוהות העיקרית של העמים היא אלוהות הצמיחה. אלוהות שמתה וקמה לתחייה. חכמי העמים ישלבו את דמויותיכם, הם יניחו שקמת לתחייה וידירו את פולחנם של אוסיריס, דיוניסוס ותמוז, שאליהם הורגלו, ויחליפו אותם בפולחן שלך – פולחנו של ישוע הנוצרי. הם יקשרו את סגידתם אלי, מלאך שר העולם, אל סיפורך ואל משנתך, ובאופן הזה להפנות את עבודת קודשם אל הקדוש ברוך הוא".

"אי אפשר לשגות כך באשליות! לא יתכן שקב"ה יפקיד בידך עניין שכזה. זה לא יחזיק מעמד".
"וכי מודע לדעתך אלו אשליות? מדוע זה בלתי אפשרי? עוד בעת יציאה ממצרים יכול היה להתרחש דבר דומה, ואפילו אמור היה להתרחש. אז, לאחר הסגידה לעגל הזהב, הקדוש ברוך הוא כבר נתן לי משימה שדווקא יכולתי לפתח אותה באופן יצירתי. בפעם ההיא הצדיק שכנע את הבורא וזה ביטל את גזירתו ואת משימתי. lxxxvi
אבל אז דובר על שחרור בני ישראל ממצרים, ועכשיו בעמים עסקינן, והעמים הם מטופליי. הפעם, סוף כל סוף, אני בעניין".

"תהיה אשר תהיה המשימה שהפקידו בידך (כדברך), העסק הזה לא יזוז בלי שאתן את אישורי לכך!"

"ראשית, מפעלך הכביר ייצא לפועל שם ללא אישורך, ושנית – אתה תסכים לזה. הפסדת, ידידי".
"אך האם אתא מסוגל להשפיע על ההחלטה שלי?"

"התראתי בפניך שאם תתחיל להתעסק בעניין זה ותפסיד, זה לא יגמר רק במותך. המוות שלך רק יתחיל את הכל. הו, רבי ישוע בן יוסף, אלמלא התחבולה שלך, עד בוא אותה "עת מיועדת", מצבה של ישראל היה טוב בהרבה ממה שעומד להיות עכשיו, כשיתחילו לרדוף אותה בשמך! הו, רבי ישוע בן יוסף, הועד לך מקום של חכם גדול, יועדת להיות מחברו של ספר גדול! נכון, הספר שיכתבו עליך יזכה גם הוא להצלחה מסחררת, אבל אי אפשר יהיה להבין היכן מסתיימת האמת בספר הזה ומתחיל השקר. הפרושים יוצגו בו בתור צבועים, והספר יאשים את העם היהודי במותך".

"לא ענית לי על תשובתי: באיזה אופן אתה מתכוון לעוות את רצוני? באיזה אופן ארצה, כפי שאתה אומר, בדבר שאינני מוכן לקבלו?"

"אתה לא תסכים לקבל אותי בדמותי המפחידה רבת העיניים, אתה לא תסכים לקבל אותי בדמות נחש, אך כאשר יהפוך הנחש למוט, כשאחזור אליך בדמות מטטרון, בדמות מלאך עם חזות אלוהית, ישתנה יחסך. lxxxvii"

"לאחר שאקח את גופך, אנחנו נתמזג. נתמזג כשם שחנוך התמזג איתי כבר בעבר. נכון, חנוך וחלק מתלמידיו הם אלו שרצו בכך. הם הלכו למיזוג הזו כדי לצפות יחד איתי במרכבה האלוהית. היום אתה עדיין טוען שאינך מעוניין במיזוג הזה. אך חוסר העניין שלך נחלש בעקבות ההפסד שלך, וכשתראה את המלאך שר הפנים אז כבר תפסיק לסרב.

"במשך השבת תבין בעצמך, שתכנית הגיבוי שלך נכנסת לתוקפה – 'להפוך את נשמתך לקורבן חטאת', למשמש לגאולת העולם.

"ובזה, אני בן בריתך. כל החי מושרש בתוכי, הכל מת וקם לתחייה בזכותי. פולחני כל האלוהים מלבד, כמובן, פולחנו של הקדוש ברוך הוא, נוהרים לתוכי. נחליף את שמותיהם לשמך, ודרכך נעבירים לקדוש ברוך הוא. במהלך השבת הזו תלמד עוד דבר-מה; תלמד שלא הזהירו את בניו של נח בפני עבודה זרה בשיתוף, ^{lxxxviii}

ולא תוכל לסרב למליוני מסכנים, המצפים להתקרב לדמך ובשרך הגואלים".

"אני חושש שאוכל לסרב. כנראה ששכחת שאני עצמי מבני ישראל".

"אני זוכר זאת. אכן ישנה בעיה מסוימת. אבל ביום הראשון לשבוע, מלאך שר הפנים יופיע כדי ללוות אותך אל כיסא הכבוד. אנחנו נופיע מול בורא העולם ונשמע את פסק-דינו".

22

בערב עם צאת השבת, שלוש נשים גלילות, חסידותיו של ישוע, הכינו שמנים ריחניים כדי לעשות את מה שלא הספיקו לפני כניסת השבת – למשווח את גופתו של מורם. הן גילו לתדהמתן שהסלע שסגר על מערת הקבר היה זרוק על האדמה. הן נכנסו פנימה וראו מלאך, שאמר להן:

"אל תיבהלו. הוא קם לתחייה. איננו פה".

הנשים נסו מהמערה אחוזות אימה ולא אמרו דבר לאיש, היות שלא הבינו מה קרה. תוך זמן קצר הופיע ישוע אל מול שמעון ויתר תלמידיו. הוא המשיך לבקר את חסידיו במשך יותר מחודש. ביום הארבעים ושתיים לעומר, כשאסף את התלמידים על הר הזיתים הודיע להם ישוע להם שהוא עוזב אותם. רק אז אזרו התלמידים אומץ ושאלו אותו על הדבר שהטריד את מנוחתם והביך אותם לאורך תקופה ארוכה:

"מתי תשיב את מלכות ישראל?"

"מתי תגרש את שלטון הרשעים?"

"לא מוטב לעשות זאת כבר עכשיו?"

והוא ענה:

"אינכם זכאים להגדיר את העיתים והזמנים שכולם נתונים לשליטתו של אבינו. לא זכינו להקדים את הגאולה במועד שהוגדר לכך, ועתה, רק במועד הידוע למלך המלכים תתחדש מלכותו".^{lxxxix}

אך גם לנו יהיה חלק בהשבה הזו. באותה עת חסידי וחסידים יעזרו לבנות מחדש את כל מה שיחרב בקרב על ידי עובדי האלילים.

לאחר שאמר מילים אלו, החל ישוע לעלות השמימה, עד שענן הסתירו. התלמידים עוד הביטו השמימה כששני מלאכים לבושים לבן הופיעו לפתע מולם ואמרו:

"למה אתם עומדים כאן, אנשי הגליל? ישוע יחזור לעולם בדיוק באותו האופן שבו עזב אותו זה עתה. בעת המיועדת, כשתבוא הגאולה ו"הר הזיתים יבקע מהמזרח למערב", כך בדיוק יופיע מחדש, ויפתחו דרכי ה' ותיוודע מידת חלקו של כל אחד.

ⁱ "וכאשר נשלח פִּילְטוּס לנציב (ביהודה) על־פי טבריוס צוה להביא בלילה בסתר אל ירושלים את צלמי הקיסר הנקראים סַמְנִים. ולעת הבֶּקֶר קמה מבוכה גדולה בקרב היהודים לדבר הזה. האנשים אשר נמצאו מקרוב נבהלו למראה הזה, כי חָלְלָה תורתם, יען אשר נאסר עליהם לשים כל פסל וכל תמונה בעיר [הקדש], ולשמע הרִגֶז, אשר תקף את יושבי העיר, נהר גם עם־הארץ אל ירושלים מעברים. הם מהרו אל עיר קיסריה, להתיצב לפני פילטוס ולהתחנן אליו, כי יוציא את הסמנים מירושלים ויתן כבוד לחקי תורתם. וכאשר השיב פילטוס את פניהם, נאספו מסביב לביתו ונפלו לארץ וכה שכבו חמשה ימים וחמשה לילות ולא משו ממקומם.

וביום הששי ישב פילטוס על בימה באצטדיון (סטדיון) הגדול וקרא אליו את ההמון וסבב בכחש, כי הוא אומר להשיבו דבר, ונתן אות לאנשי־הצבא לעשות כאשר צוה עליהם מראש ולהקיף את כל היהודים בכלי־נשקם. ובראות היהודים, כי אנשי־הצבא עומדים מסביב להם בשלש שורות, נאלמו מפחד־פתאם, כי לא חכו למראה הזה. ופילטוס קרא אליהם, כי יצוה להמית אותם, אם ימאנו לקבל את צלמי הקיסר, ואל אנשי־הצבא נתן אות לשלוף את חרבותיהם. והיהודים נפלו כלם ארצה — כאלו נוסדו יחד לעשות את הדבר — והטו את צואריהם וצעקו בקול, כי טוב להם למסור נפשם לממיתים מעבור על חקי דתם. ופילטוס תמה מאד ליראת־האלהים האדירה הזאת ומיד צוה להוציא את הסמנים מירושלים".
[יוספוס פלביוס, תולדות מלחמת היהודים ב:ט ב-ג]

ii

[+מל"ב פס יא-יב].

iii [+מהרל. נצח ישראל פרק כו].

^{iv} [+ "אמר דוד: אלקי ישראל לי דיבר צור ישראל אני מושל באדם, מי מושל בי? צדיק". (תנא דבי אליהו ב, ז).

אמר אלוהי ישראל, לי דיבר צור ישראל: מושל, באדם--צדיק, מושל יראת אלוהים (שמ"ב כג, ג). מה פירוש הדבר? .

"קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ו מבטלה" מועד קטן ט"ז ב

v [+תלמוד בבלי, שבת קיח, ע"ב]

vi [+יומא כ"ג, א]

vii [+ מועד קטן ט"ז, ב]

viii [+תהילים קטז, טו]

ix [+ויקרא כו, ח]

[+ "וזה דבר הולדת ישוע המשיח מרים אמו היתה מאורשה ליוסף ובטרם יבוא אליה נמצאת הרה מרוח הקדש". מתי א, יח8.]

"ותשב מרים עמה כשלשה חדשים ותשב לביתה". לוקס א, נ"ו.

"ויעל גם-יוסף מן-הגליל מעיר נצרת אל-יהודה לעיר דוד הנקראת בית-לחם כי-היה מבית דוד וממשפחתו: להתפקד עם-מרים המארשה לו והיא הרה: ויהי בהיותם שם וימלאו ימיה ללדת". לוקס ב, ד-ו.

"קלסוס שם בפיו של יהודי דברים ולפיהם אמו של ישוע גורשה על ידי בעלה הנגר לאחר שהואשמה בניאוף וילדה לאיזה חייל ושמו פנטרה". אוריגינס, נגד קלסוס, ל"ב]

^x [+ "לא-יבוא ממזר, בקהל ה'... לא-יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'". דברים כג, ג-ד]

^{xii} [+תנחומא. תודלות]

^{xiii} [+שמואל א, ב ד, ט]

^{xiv} [+שמואל א, יג יט]

^{xv} [+שמואל א, יד יד]

^{xvi} [+זכריה יד, ג-יב]

^{xvii} [+תהלים פה, יב]

^{xviii}

[+ "הנה אנוכי שולח מלאך לפניך, לשמוך בדרך ולהביאך אל-המקום אשר הכינותי. הישמר מפניו ושמע בקולו, אל-תמר בו, כי לא יישא לפשעכם, כי שמי בקרבו". שמות כג, כ-כא. פירוש רש"י: "כי שמי בקרבו": מחובר לראש המקרא השמר מפניו כי שמי משותף בו, ורבותינו אמרו זה מטטרו"ן ששמו כשם רבו מטטרו"ן בגי' שדי".]

^{xix} [+דברים ו, ד]

[+ "ויהי בעלות המנחה, וייגש אליהו הנביא ... ותיפול אש-יהוה, ותאכל את-העולה ואת-העצים, ואת- האבנים, ואת-העפר, ואת-המים אשר-בתעלה ליחכה. וירא כל-העם, וייפלו על-פניהם, ויאמרו--יהוה הוא האלוהים, יהוה הוא האלוהים". מל"א יח, כו-ל.

"ויאמר אליו יהוה, מה-זה בידך; ויאמר, מטה. ויאמר השליכהו ארצה, וישליכהו ארצה ויהי לנחש; וינס משה מפניו. ויאמר יהוה אל-משה: שלח ידך ואחוז בזנבו; וישלח ידו ויחזק בו, ויהי למטה בכפו". [שמות ד, ב-ד]

"כאשר הקדוש ברוך הוא יורד לשלוט על עץ הדעת טוב ורע, שהוא טוב ורע, שהוא טוב מטטרו"ן, רע סמ"אל שד מלך השדים, מטטרו"ן מלאך מלך המלאכים" "הזהר – כי-תצא"

" מטה, זה מטטרון, מצדו חיים ומצדו מיתה. כאשר מתהפך למטה הוא עזר מצד הטוב. כאשר מתהפך לנחש הוא כנגדו מיד וינס משה מפניו" "הזהר – בראשית"

^{xxi} [+תהילים פה, יב]

^{xxii} [+ "הנה אנוכי שולח מלאך לפניך, לשמורך בדרך ולהביאך אל-המקום אשר הכינותי. הישמר מפניו ושמע בקולו, אל-תמר בו כי לא יישא לפשעכם, כי שמי בקרבו". שמות כג, כ-כא]

^{xxiii} [+ובמה ייודע אפוא, כי-מצאתי חן בעיניך אני ועמך -- הלוא, בלכתך עימנו; ונפלינו, אני ועמך, מכל-העם, אשר על-פני האדמה". שמות לג, טו.].

^{xxiv} [+דברים ח, ג]

^{xxv} [+תהילים פה, יב]

^{xxvi} [+תהילים צא, יא]

^{xxvii} [בראשית ה, כ"ד]

+ויתהלך חנוך, את-האלוהים; ואיננו, כי-לקח אותו אלוהים. מיתוך העולם הזה של בני אדם. ונמשך חנוך מעט מעט, עד שנעשה מה שנעשה, ושוכן במקומו כראוי מטטרון הגדול והחזק, שר הפנים שממנו מזדעזעים עליונים ותחתונים, ושליטים, לשלוט ולהוציא מימנו כוח ועטרות קדושות. "הזהר – רות חדש"

[+"אמר ר' ישמעאל. אמרתי לו למטטרון. מפני מה אתה נקרא בשם קונך בשבעים שמו' ואתה גדול מכל השרים וגבוה מכל המלאכים וחביב מכל המשרתים ונכבד מכל הצבאים ורב מכל האדירים במלוכה ובגדולה ובכבוד. ומפני מה קורין אותך בשמי מרומים נער? השיב ואמר לי: מפני שאני הוא חנוך בן ירד. שכשחטאו בני דור המבול וסרחו במעשיהם ואמרו לאל 'סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו' (איוב כא, לד). נטלני הקב"ה מביניהם להיות עד עליהם בשמי מרום לכל באי העולם כדי שלא יאמרו "רחמן אכזרי הוא" (חנוך ג פ"ד).]

^{xxviii} + «В «Еврейской книге Ханоха» приводится рассказ патриарха рабби Ишмаэлю о преобразении его в ангела Метатрона, сопровождавшемся превращением его плоти в «пылающие светильники». В «Больших Хехалот» утверждается, что каждый мистик должен пройти через это превращение, хотя, будучи менее достоин этого, чем Ханох, он подвержен опасности сгореть. Это прохождение через начальную стадию процесса мистического преобразования – неотвратимая необходимость. В другом фрагменте указывается, что мистик должен стоять прямо «без рук и ног», ибо те сгорели. "Это стояние без ног в бездонности пространства упоминается и в других источниках как характерное переживание многих экстатиков, в частности, описание аналогичной стадии

xxix]+ [דניאל ג יז]

] + "הדעה הרווחת באותם הימים הייתה שבשבת מותר להרים את שיבולי הקמה שנפלו ארצה xxx ולכתוש אותן בין האצבעות. לפי רבי יהודה -- גם הוא איש הגליל -- מותר אפילו לכתוש אותן ביד [בבלי, שבת קכ"א, ע"א]. יש סימנים המצביעים על כך שבגרסה המקורית לא נזכרה קטיפת המלילות כלל, וכנראה אותם 'אחדים מהפרושים' ביקרו את]+ [תלמידי ישו על כך שהם דבקו במנהגם הגלילי. מתרגם הגרסה המקורית ליוונית לא הכיר דיו את מנהגי היהודים ולשם העצמת האפקט הדרמטי של הסצנה הוסיף את עניין הקטיפה. בכך הוא יצר את הדוגמה היחידה המתועדת במסורת הסינופטית של עבירה על חוקי היהדות". דוד פלוסר. ישו. הוצאות כנרת – זמורה ביתן, דביר, מאגנס, ירושלים, 2009, ע' 73-74.

xxxi]+ [שופטים ז, ב]

xxxii]+ [מתי יא 6]

xxxiii]+ "ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן". מסכת יומא לט, ב]

xxxiv

+ "ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרין מלשכת הגזית וישבה לה בחנוח" סנהדרין מ"א - א

xxxv + "רבי צדוק ישב ארבעים שנים בתענית ותפילה שלא תחרב ירושלים" גיטין נ"ו - א

] + "אכן חוליינו הוא נשא, ומכאובינו סבלם... ניגש והוא נענה, ולא יפתח-פיו, כשה לטבח יובל, xxxvi וכרחל לפני גוזזיה נאלמה; ולא יפתח, פיו... ויהוה חפץ דכאו, החלי – אם-תשים אשם נפשו... " ישעיה נג, ד-י]

] + "אמר רב הונא: כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר (ישעיהו נג, י) וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם מאהבה תלמוד לומר (ישעיהו נג, י) אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם מה שכרו (ישעיהו נג, י) – ברכות ה.].

xxxvii + "מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת" מועד קטן 28 א

xxxviii]+ [ראש השנה י, ב]

xxxix]+ [לוקס ט, כז-ל]

xl]+ [זכריה יד, ג-ט]

xli]+ [תנא דבי אליהו ב, ז]

[+"באמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אין העולם פחות משמונים וחמשה יובלות xlii וביובל האחרון בן דוד בא אמר ליה בתחילתו או בסופו אמר ליה איני יודע כלה או אינו כלה אמר ליה איני יודע". סנהדרין צ"ז, ב]

xliii

+ "קאמר 'שני אלפים תוהו' נגד התחלה, שכן ההתחלה עדיין אין בו דבר, וזה מסגולת ההתחלה, שאין בו דבר ממש. ואמר 'שני אלפים תורה', כי הזמן האמצעי מיוחד לתורה, ודבר זה בארנו בסוף חבור גבורות ה' ובכמה מקומות, מפני שהאמצעי אינו גשם, כי כל גשם יש לו רחקים, והאמצעי אין לו רוחק, לכך מתייחס הזמן האמצעי - שאין לו רוחק - אל בלתי גשמי, כמו התורה, שאין שייך בה גשמות כלל. ו'שני אלפים ימות המשיח', פירוש הזמן האחרון הוא מיוחד לימות המשיח, כי הזמן האחרון הוא ההשלמה*, שכל אשר הוא באחרונה הוא השלמה. ולכך הזמן האחרון מתייחס אל המלך המשיח, כי המלך המשיח יהיה משלים את כל העולם, כאשר יהיה כל העולם אחד, עד שיהיה העולם בשלימות. ולכך ראוי שיהיה מלך המשיח - שהוא המשלים - בסוף הזמן" מְהַרְ"ל "נצח ישראל" 27

[+"התאמר בליבך כי לא יכולתי לשאול עתה מאת אבי ויצווה-לי יותר משנים עשר לגיונות של xliiv מלאכים?" מתי כו, נג].

[+מסכת בבא בתרא דף י"ב עמוד א] xlv

xlvi [+"ויהי מלמד יומם במקדש, ובלילה יצא אל ההר הוא הר הזיתים ללון".

לוקס כא, לז].

xlvii [+זכריה יד, ג-ד]

[+"ויהי כעלות ישוע ירושלים וייקח אליו את שנים העשר לבדם ויאמר להם בדוך: הננו xlviii עולים ירושלימה ובן-האדם ימסור לראשי לראשי הכוהנים ולסופרים והרשיעוהו למות; ומסרו אותו לגויים להתל בו ולהקות אותו בשוטים ולצלוב אותו, וביום השלישי יקום". מתי כ, יז-יט]

[+"ויהי בקרבן אל בית-פגי ובית-היני אל-ההר הנקרא הר הזיתים, וישלח שנים מתלמידיו xlix לאמור: לכו אל הכפר אשר ממולנו והיה בבואכם שמה ומאתם עייר אסור אשר מימיו לא-רכב עליו אדם התירו אותו והביאו. וכי יאומר אליכם איש למה תתירוהו כה תאמרו אליו יען כי האדון צריך לו". לוקס יט, כט-לא]

[+"ויהי כאשר קרב וירא את-העיר ויבך עליה ויאמר: לו ידעת גם-את בעוד יומך הזה אתⁱ הדרך שלומך ועתה נסתר מעיניך, כי הנה ימים באים עלייך ושפכו אויבייך סוללה סביבייך והקיפוך וצרו עלייך מכל עבריך". לוקס יט, מא-מג]

ii [+"ויהי כאשר קרב וירא את-העיר ויבך עליה ויאמר לו: ידעת גם-את בעוד יומך הזה את-

דרך שלומך ועתה נסתר מעיניך: כי הנה ימים באים עליך ושפכו איביך סוללה סביביך

והקיפוך וצרו עליך מכל-עבריך". לוקס יט, מא-מג]

[+"כפי שנהוג לעיתים קרובות במקדשים, התנהל באותם ימים מסחר ער במקדש^{liii} בירושלים. ישו לא היה היחיד ששולחנות החלפנים והדוכנים של מוכרי היונים במקום הקדוש עוררו בו אי-נחת. למרות זאת, רק לאחר מותו נקטו הסופרים צעדים מעשיים להוצאת הפעילות המסחרית הדרושה לאספקת הקורבנות למקדש אל מחוץ לתחומו". דוד פלוסר. ישו. ע' 189 – 190]

[+זכריה יד, כא]^{liii}

^{liv} [+"ויבא ישוע אל מקדש האלוהים ויגרש משם את כל המוכרים והקונים במקדש ויהפוך את שולחנות השולחנים ואתו מושבות מוכרי היונים". מתי כא, יב. ר' גם ישעיה נב, ז]

^{lv} [+"ויעזבם ויצא אל מחוץ לעיר אל בית-היני וילן שם". מתי כא, יז]

^{lvi} [+"ובבקר שב אל-העיר והוא רעב: וירא תאנה אחת על-הדרך ויקרב אליה ולא-מצא בה מאומה בלתי העלים ויאמר אליה מעתה לא-יהיה ממך פרי עד-עולם ותיבש התאנה פתאם: ויראו התלמידים ויתמהו ויאמרו איך יבשה התאנה פתאם: ויען ישוע ויאמר אליהם אמר אני לכם אם-תהיה בכם אמונה ולא חלק לבכם כמעשה התאנה הזאת תעשו ואף תאמרו אל-ההר הזה הנשא ונעתקת אל-תוך הים והיה כן: וכל אשר תשאלו בתפלה ואתם מאמינים יבא לכם". מתי כא, יח-כב]

^{lvii} [עמוס ט, יא-יב]

[+שיר השירים ב, ז]^{lviii}

^{lix} ?" [+"זכרו לעולם, בריתו דבר ציווה, לאלף דור. אשר כרת, את-אברהם ושבועתו, ליצחק. ויעמידה ליעקב לחוק, לישראל, ברית עולם. לאמור, לך אתן ארץ-כנען חבל, נחלתכם." דה"א טז, טו-י]

^{lx} . [+"והיה מלמד יומם במקדש ובלילה יצא אל-ההר הוא הר הזיתים". לוקס כא, לז]

^{lxi} [+"ויצא ישוע מן-המקדש ללכת לדרכו ויצאו תלמידיו להראותו את-בניני המקדש. ויען ישוע ויאמר אליהם הראיתם את-כל-אלה? אמן אומר אני לכם: לא-תישאר פה אבן על אבן אשר לא תתפרק". מתי כד, א-ב]

^{lxii} [+"ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר יהוה שלחני להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם: ועתה היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול יהוה אלהיכם וינחם יהוה אל הרעה אשר דבר עליכם". ירמיהו כו יב-יג]

lxi [מל"א, ט ה-ח].

lxi מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת" מועד קטן 28 א +

lxi [+ "ויהי ככלות ישוע לדבר את כל-הדברים האלה ויאמר אל-תלמידיו: אתם ידעתם כי עוד יומיים והפסח בא ובן-האדם יימסר להיצלב. ויקהלו ראשי הכהנים והסופרים וזקני העם אל-חצר הכהן הגדול ושמו קיפא. ויועצו יחדו לתפש את-ישוע בערמה ולמתו. ויאמרו אך לא בחג פן-תהיה מהומה בעם". מתי כו, א-ה]

lxi [+ "ויבוא יום המצות אשר ייזבח בו הפסח וישלח את פטרוס ואת יוחנן לאמור לכו והכינו לנו את הפסח ונאכלה". אמרו: "איפה תחפוץ ונכין אותו?" ויאמר אליהם: "הנה אתם באים העירה ופגע אתכם איש נושא צפחת מים ולכו אחריו אל הבית אשר יבא בו". לוקס ז, י].

lxii [+ "ויהודה איש-קריות אחד משנים העשר הלך אל-ראשי הכהנים למסר אותם אליהם: והם כשמעם שמחו ויאמרו לתת-לו כסף ויבקש תאנה למסרו". מרקוס יד, 10-11]

lxiii [+ישעיה לז לו]

lxiii [+ "ויאמר אליהם נכסף נכספתי לאכל אתכם את-הפסח הזה לפני ענותי: כי-אמר אני לכם לא אכל אותו עוד עד כי-ימלא במלכות האלוהים". לוקס כב, טו-טז]

lxiv [+השווה ברכה הנאמרת בראש השנה: "יהיה רצון מלפניך אדוני אלוהינו ואלוהי אבותינו שירבו זכויותינו כרימון"].

lxv [+ "ויקח את-הכוס ויברך ויאמר קחו אתה וחלקו: כי-אמר אני לכם שתה לא אשתה מעתה מפרי הגפן עד כי-תבוא מלכות האלהים: ויקח את-הלחם ויברך ויבצע ויתן להם ויאמר זה גופי הנתן בעדכם זאת עשו לזכרי". לוקס כב, יז-יט]

lxvi [+שמ"א יג, כב]

lxvii [+שמ"א יד, ו]

lxviii [+תהילים קיח א-יב].

lxix [זכריה יד, ג-כא]

lxix [+ "עודנו מדבר ויהודה בא והוא אחד משנים העשר ועמו המון רב בחרבות ובמקלות מאת ראשי הכהנים והסופרים והזקנים: והמוסר אתו נתן להם אות לאמר האיש אשר אשקהו זה הוא תפשו אתו והוליכהו אל-ימלט". מרקוס יד, מג-מד]

"ויאסרו אתו ויוליכהו משם וימסרהו אל-פונטיוס פילטוס ההגמון". מתי כז, ב]

lxx [+ישעיה נג, ד-י]

lxxviii "+...ויוסף עוד הכהן הגדול לשאל אתו ויאמר אליו האתה הוא המשיח בן-המברך: ויאמר ישוע אני הוא". מרקוס יד, סא-סב]

lxxix [+לוקס כב, סז-עא]

lxxx]+ [מתי כו, סה-סו]

lxxxi "+ויקהלו ראשי הכהנים והסופרים וזקני העם אל-חצר הכהן הגדול ושמו קיפא". מתי כו, ג]

lxxxii "+וישאל אותו פילטוס האתה מלך היהודים ויען ויאמר אליו אתה אמרת: וראשי הכהנים הרבו לשטנו: ויוסף פילטוס ושאלהו לאמר האינך משיב דבר ראה כמה הם ענו בך: וישוע לא-השיב עוד אף-דבר אחד ויתמה פילטוס: ומדי חג בחגו היה פוטר להם אסיר אחד את אשר יבקשו". מרקוס טו, ב-ו]

lxxxiii + "רבי צדוק ישב ארבעים שנים בתענית ותפילה שלא תחרב ירושלים" גיטין נ"ו -א

lxxxiv + רבי יהושע בן לוי, שפגש את המשיח בשערי רומא, חי בתקופה שעל סף האלפים ה-

3-וה-4

lxxxv [+תהילים פב, ו]

lxxxvi "+הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי". שמות כג, ב.

"ויאמר פני ילכו והנחתי לך: ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה: ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה". שמות לג, יד-טז]

lxxxvii " וזה עץ החיים ובו הימתקו המיים . וזה משה משיח שנאמר בו ומטה האלוהים בידי מטה, זה מטטרון, מיצידו חיים ומיצידו מיתה. כאשר מתהפך למטה הוא עזר מצד הטוב . כאשר מתהפך לנחש הוא כנגדו מיד וינס משה מפניו " זוהר בראשית

lxxxviii

+ "בני נח לא הוזהרו על השיתוף ומכיון שמנו רבותינו ז"ל בראש שבע המצוות איסור עבודה זרה. ומכיון שהוכח מאידך גיסא, שעל השיתוף לא הוזהרו". [הרב יצחק הלוי הרצוג. המוסדות העיקריים של המשפט העברי. ידיעות ספרים, 2016.]

lxxxix "+ויהי בהתאספם יחדו ושאלהו לאמר אדוננו התשיב בעת הזאת את-המלכות לישראל: ויאמר אליהם לא לכם לדעת העתים והזמנים אשר קבע האב בשלטנו שלו". מעשי השליחים א, ו-ז].